

System přípravy občanů k obraně státu ve Zlínském kraji

Bc. Petra Čechová

Diplomová práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Petra Čechová
Osobní číslo:	L19633
Studijní program:	N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Studijní obor:	Ochrana obyvatelstva
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Systém přípravy občanů k obraně státu ve Zlínském kraji

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte historicko-právní vstup do problematiky přípravy občanů k obraně státu.
2. Vyhodnotte roli Krajského vojenského velitelství Zlín v oblasti přípravy občanů k obraně státu.
3. Proveďte kritické posouzení přínosu přípravy žáků základních škol k obraně státu v rámci Zlínského kraje.
4. Navrhněte opatření k případnému zefektivnění přípravy žáků základních škol k obraně státu v rámci Zlínského kraje.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. GERHÁT, Ivan. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha, 2018. ISBN 978-80-7278-728-9.
2. SEKCE OBRANĚ POLITIKY A STRATEGIE MINISTERSTVA OBRANY ČR. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019-2024*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha, 2019. ISBN 978-80-7278-775-3.
3. SWEDISH CIVIL CONTINGENCIES AGENCY (MSB). *If crisis or war comes* [online]. Stibo Graphic A/S, 2018 [cit. 2020-09-17]. ISBN: 978-91-7383-836-8. Dostupné z: <https://www.dinsakerhet.se/siteassets/dinsakerhet.se/broschyren-om-krisen-eller-kriget-kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer—engelska.pdf>.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Kyselák, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **14. května 2021**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 7. 5. 2021

Jméno a příjmení studenta: Petra Čechová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce řeší systém přípravy občanů k obraně státu na základních školách ve Zlínském kraji se zaměřením na činnost Krajského vojenského velitelství Zlín. Cílem bylo vymezit přípravu občanů k obraně státu, popsat roli krajského koordinátora v uvedené oblasti a jeho přínos ve vztahu k pedagogům a žákům. Vyhodnocení probíhalo na základě analýzy dokumentů, rozhovorů s pedagogy a dotazníkového šetření žáků 9. ročníků základních škol. Výsledky ukazují nízký zájem škol o další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti přípravy občanů k obraně státu a možné příčiny tohoto stavu. Dále předložená práce řeší vliv ukázek vojáků na znalosti žáků a sledává činnost Krajského vojenského velitelství Zlín při podpoře výuky jako přínosnou. V závěru jsou formulovány kroky, které zvýší atraktivitu a kvalitu školení pro pedagogy a povedou k užší spolupráci Krajského vojenského velitelství Zlín s dalšími zapojenými subjekty.

Klíčová slova: obrana státu, příprava občanů, krajské vojenské velitelství, branná výchova, základní školy, učitelé

ABSTRACT

Diploma thesis describes area of the Citizens' Preparation for the Civil Defence System at elementary schools in Zlín region including engagement of the Regional Military Command in Zlín. The main goal is clearly define the Citizens' Preparation for the Civil Defence System as well as to describe role of the Regional Military Command in this area and its contribution to mutual relation between military area and education area. According to survey which has been conducted among students of the 9th grade of elementary schools and based on analysis of related documentation and questioning teachers and students the results show low interest in further education in the area of the Citizens' Preparation for the Civil Defence System among teachers as well as possible causes of this situation. Furthermore this diploma thesis describes the effect of military presentation at schools on the knowledge of students and discovered this activity as a helpful to support teachers during lesson. In conclusion there are described steps which may improve quality of training for teachers and will resulted in better mutual cooperation between schools and the Regional Military Command and other involved institutions.

Keywords: state defence, educating members of the public, regional military headquarters, civil defense education, elementary schools, teachers

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mě podporovali nejen při psaní předložené diplomové práce, ale i po celou dobu studia. Jedná se o mé nejbližší, mou rodinu, přátele, kolegy. Jejich podpora a povzbuzení mi pomáhaly překonat samu sebe a zvládnout těžké chvíle při studiu. Dále bych touto cestou chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce Ing. Janu Kyselákovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a čas, který mi věnoval.

Poděkování rovněž patří zástupcům rezortu Ministerstva obrany, zejména řediteli Krajského vojenského velitelství Zlín, plukovníku gšt. Ing. Petru Potykovi, za možnost zveřejnění údajů týkajících se přípravy občanů k obraně státu a použití interních materiálů, hlavnímu manažeru Ing. Ivanu Gerhátovi za cenné rady, majoru Ing. Podešvovi a dalším kolegům za diskuze a názory.

Dále děkuji osloveným pedagogům za poskytnutí rozhovoru, vedení jednotlivých škol za spolupráci při distribuci dotazníků a žákům za jejich čas a ochotu vyplnit dotazníky.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
CÍL A METODY PRÁCE.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ASPEKTY VZNIKU A VÝVOJE PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU.....	13
1.1 BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ A ROLE OBČANA	13
1.2 PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU A PRÁVNÍ RÁMEC TÉTO OBLASTI.....	15
1.3 VZTAH MEZI PŘÍPRAVOU OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU A BRANNOU VÝCHOVOU	18
1.4 HISTORICKO-PRÁVNÍ VÝVOJ.....	19
1.4.1 Brannost v období Rakouska-Uherska.....	19
1.4.2 Brannost v období 1918 až 1945.....	20
1.4.3 Brannost v období 1945 až 1989.....	21
1.4.4 Brannost po roce 1989	23
1.5 ZAHRANIČNÍ ZKUŠENOSTI	23
2 PŮSOBNOST KRAJSKÉHO VOJENSKÉHO VELITELSTVÍ ZLÍN.....	26
2.1 CHARAKTERISTIKA ZLÍNSKÉHO KRAJE.....	26
2.2 PRÁVNÍ OPORA, ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A ČINNOST KRAJSKÉHO VOJENSKÉHO VELITELSTVÍ ZLÍN	28
2.3 KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN JAKO KRAJSKÝ KOORDINÁTOR PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU	33
2.3.1 Přednášková a lektorská činnost	34
2.3.2 Prezentační program, ukázky na školách, dotační program.....	36
2.3.3 Branně-vědomostní soutěže a závody.....	38
2.3.4 Akce na veřejnosti.....	40
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	43
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	44
4 PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU – PODPORA PEDAGOGŮ	45
4.1 ŠKOLENÍ PEDAGOGŮ V PRAXI	45
4.2 ANALÝZA DOKUMENTŮ KVV ZLÍN.....	46
4.3 ZÁSADY ŘÍZENÉHO ROZHOVORU	49
4.4 POPIS RESPONDENTŮ	50
4.5 ROZHOVOR S PEDAGOGY.....	51
5 UKÁZKY A PREZENTACE NA ŠKOLÁCH V PRAXI.....	57
5.1 POPIS VÝZKUMNÉHO SOBORU.....	58
5.2 VÝSLEDKY VÝZKUMU	59
6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	74

6.1	VÝSLEDKY ANALÝZY DOKUMENTŮ	74
6.2	VÝSLEDKY KVALITATIVNÍHO HODNOCENÍ.....	74
6.3	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	76
7	NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ.....	78
7.1	ZVÝŠIT EFEKTIVITU A SOUSTAVNOST KOMUNIKACE SE ZŘIZOVATELI A VEDENÍM ŠKOL	78
7.2	NEPODCENIT PŘÍPRAVU ŠKOLENÍ, ZVÝŠIT KOMFORT A ATRAKTIVITU ŠKOLENÍ	80
7.3	ZAMĚŘIT SE NA SPOLUPRÁCI	82
7.4	ZAPOJIT ŠKOLY DO REALIZACE BRANNÝCH SOUTĚŽÍ	83
7.5	AKTUALIZOVAT WEBOVÉ STRÁNKY KRAJSKÉHO VOJENSKÉHO VELITELSTVÍ	84
	ZÁVĚR	86
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	88
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	97
	SEZNAM OBRÁZKŮ	98
	SEZNAM TABULEK.....	99
	SEZNAM GRAFŮ	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	101

ÚVOD

Žijeme ve značně nepředvídatelné době, která je charakteristická dynamickými změnami v bezpečnostním prostředí. Nové hrozby jsou čím dál tím více asymetrické, provázané a obtížně lokalizovatelné. Bezpečnostní situace ve světě není, nebyla a nikdy nebude stoprocentně perfektní a je v zájmu každého státu umět se bránit v případě napadení. K ochraně svých životních zájmů buduje Česká republika ozbrojené síly a současně využívá výhod kolektivního zajištění bezpečnosti v rámci členství v Severoatlantické alianci a Evropské unii. Přesto při obraně našeho území nelze spoléhat pouze na profesionální armádu a pomoc ostatních států. Je nutné i aktivní zapojení občanů.

Na místě je položit si otázky, jaký mají naši občané vztah ke svému státu a jak se mohu na zajištění obrany podílet. Odpověď je snadná, aktivní zapojení umožňuje příprava občanů k obraně státu, která je nedílnou součástí plánování obrany. V míru je realizována prostřednictvím vzdělávání na základních a středních školách, cestou dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti a dalšími aktivitami ve prospěch brannosti. Za stavu ohrožení státu a válečného stavu je příprava občanů povinná s výjimkou osob zapojených do plnění obranných úkolů.

Cílem přípravy občanů k obraně státu je zvýšit míru jejich teoretické i praktické připravenosti, podporovat jejich fyzickou zdatnost a psychickou odolnost a tím zvyšovat také odolnost celé společnosti. Díky tomu budou mít občané České republiky znalosti, dovednosti a návyky využitelné ke snižování ztrát na lidských životech a snižování škod na majetku při obraně státu či v případě mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru. Válka nevypukne z hodiny na hodinu, rovněž tak budování vztahu občan–stát je proces dlouhodobý. Nejedná se o jednoduchou záležitost a na vztahu je zapotřebí pracovat již v době míru. Určité morální základy a hodnoty jsou nám dány v prostředí, které je nám nejbližší – v rodině. Následně je naše osobnost rozvíjena prostřednictvím všech stupňů škol. Zejména proto je příprava občanů k obraně státu pro žáky základních a středních škol povinná. I přestože příprava občanů k obraně státu v České republice probíhá řadu let, pro značnou část společnosti se stále ještě jedná o výraz neznámý, představující jakousi nekonkrétní, ne-li zbytečnou činnost. V ojedinělých případech dokonce evokuje pocity spojené s dřívějším nepopulárním režimem, dobou socialismu a érou branné výchovy.

Jsem ve služebním poměru vojáka z povolání a jsem zařazena u Krajského vojenského velitelství Zlín, které v oblasti přípravy občanů k obraně státu sehrává roli krajského koordinátora. Při své pracovní činnosti se občas setkávám s jistou nevědomostí občanů v této oblasti, která ne vždy souvisí s nezájmem o danou oblast, ale spíše se slabou medializací a popularizací tématu. Jeho výběrem a zpracováním bych ráda přispěla k informovanosti o zmíněné problematice. Téma diplomové práce bylo zvoleno se souhlasem ředitele Krajského vojenského velitelství Zlín. Cílem práce je seznámit společnost se současným stavem přípravy občanů k obraně státu ve Zlínském kraji a roli Krajského vojenského velitelství Zlín. Dále s ohledem na zjištěný stav zhodnotit přínos přípravy občanů k obraně státu u žáků základních škol a navrhnout opatření, která zefektivní tuto přípravu.

Dlouhodobá, uspořádaná a kvalitně realizovaná příprava občanů k obraně státu je cestou ke zvýšení povědomí občanů ve vztahu k obraně České republiky, tvorbě zázemí správných morálních hodnot a současně zdrojem teoretických poznatků a praktických dovedností, díky kterým se naše následující generace budou moci umět dobře rozhodovat. Nezapomínejme na své hodnoty a stanovme si své priority – braňme své blízké, své rodiny, přátele, svou zemi a naši společnou budoucnost.

CÍL A METODY PRÁCE

Ve vztahu k současnému stavu v dané oblasti si diplomová práce klade za cíl teoreticky vymezit problematiku přípravy občanů k obraně státu, analyzovat činnost Krajského vojenského velitelství jako krajského koordinátora této oblasti a zhodnotit jeho přínos ve vztahu k pedagogům a žákům. Na základě výsledků vědeckého zkoumání navrhnout opatření k případnému zefektivnění přípravy občanů k obraně státu ze strany Krajské vojenské velitelství Zlín. Sekundárním cílem zpracování diplomové práce je medializace Krajského vojenského velitelství Zlín, oblasti přípravy občanů k obraně státu a upevňování pozitivního vnímání Armády České republiky na veřejnosti.

Naplnění primárního cíle předcházely dílčí kroky diplomové práce:

- Definovat přípravu občanů k obraně státu a provést náhled do historického vývoje problematiky brannosti.
- Popsat činnost Krajského vojenského velitelství Zlín.
- Posoudit zapojení škol v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v uvedené problematice.
- Zjistit úroveň znalostí žáků základních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu.

K úspěšnému dosažení vytyčeného cíle byly využity níže uvedené vědecké metody. V teoretické části je provedena rešerše, informace jsou čerpány z tištěných publikací, koncepčních a strategických materiálů, zákonů, interních zdrojů a internetu. V praktické části je provedena analýza dokumentů, kvalitativní výzkum se zaměřením na rozhovor, dotazníkové šetření a následné srovnání zjištěných výsledků. V jednotlivých částech diplomové práce se aplikované metody liší, naopak metoda analýzy a syntézy prolíná celou prací. Základní metodou, z níž vychází teoretická i praktická část, je zúčastněné dlouhodobé pozorování. Dále bylo při zpracování diplomové práce využito brainstormingu s odborníky z vojenské praxe.

Upřesňujícím specifíkem práce je její orientace na základní školy. Přestože jsou Krajským vojenským velitelstvím Zlín realizovány aktivity přípravy občanů k obraně státu také ve vztahu ke středoškolákům a široké veřejnosti, nejsou předmětem této práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ASPEKTY VZNIKU A VÝVOJE PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU

Události posledních měsíců jsou ovlivněny bojem proti onemocnění Covid-19 a úsilím o zamezení jeho šíření. Společnost na vlastní kůži pociťuje určitá omezení lidských práv a svobod, důsledky vyhlášeného nouzového stavu a negativní aspekty související s epidemickou situací. V současné době veřejnost vnímá význam slova bezpečnost a zdraví jako jeden z nejdůležitějších parametrů lidského života (Gerhát, 2018).

Ochrana životů a zdraví, bezpečnost, ekonomické a sociální jistoty občanů jsou spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických principů základními funkcemi státu.

1.1 Bezpečnostní prostředí a role občana

Setrvávající dynamický vývoj, nestabilita globální bezpečnostní situace a nejistota záměru mocností patří mezi základní charakteristické rysy stávajícího bezpečnostního prostředí (Koncepte výstavby Armády ČR 2030, 2019). Jedná se o „*prostor, v němž serealizují a střetávají zájmy státu se zájmy jiných aktérů systému mezinárodních vztahů*“ (Frank, 2003, str. 7). Tyto podmínky ovlivňují úroveň bezpečnosti státu.

Doba klade na splnění bezpečnostních úkolů vysoké požadavky, je patrný trend zvyšování četnosti bezpečnostních rizik a hrozeb. Ty mohou přicházet z různých směrů, mohou být různého charakteru, intenzity a mohou vyvolat přímo či nepřímo ohrožení velkého rozsahu (Horák a Mika, 2007, str. 7). Hrozby, které mohou ovlivnit Českou republiku (dále ČR), jsou specifikovány v Bezpečnostní strategii ČR.

ČR je schopná čelit stávajícím a novým ohrožením díky funkčnímu bezpečnostnímu systému. Jedná se o „*komplexní hierarchicky uspořádaný bezpečnostní systém, který je propojením roviny politické (domácí a zahraniční), vojenské, vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatel, hospodářské, finanční, legislativní, právní a sociální. Základ tohoto systému je především v legislativním vyjádření působností a vzájemných vazeb jednotlivých složek (zákonodárné, výkonné, soudní moci, územní samosprávy a právnických a fyzických osob) a jejich vazeb mimo bezpečnostní systém a ve stanovení jejich povinností. Bezpečnostní systém ČR plní funkci nástroje při tvorbě a realizaci bezpečnostní politiky*“ (Ministerstvo vnitra ČR, 2016, str. 9). Horák a Mika (2007)

uvádějí, že systém musí reagovat na různé hrozby, bez ohledu na jejich rozsah a charakter, tak aby byla zajištěna bezpečnost občanů.

Pojmem bezpečnost lze chápat „*zajištění svrchovanosti, uzemní celistvosti ČR, ochrana jejich demokratických základů a ochrana života, zdraví a majetkových hodnot*“ (Ochrana obyvatelstva a krizové řízení, 2015, str. 12). Jeden z hlavních prvků zajištění bezpečnosti představují ozbrojené síly. Armáda (základ ozbrojených sil) musí mít kvalitní vycvičený personál a být vybavená moderní výzbrojí a technikou. V takovém případě se stává mobilní a flexibilní a je schopna dosáhnout svého poslání zabezpečit co nejlépe a nejefektivněji obranu území ČR (Koncepce výstavby Armády ČR 2030, 2019).

Obranná strategie ČR (2017) uvádí, že úplná a všestranná obrana území naší vlasti je založena na 3 základních pilířích, kterými jsou:

- zodpovědný přístup státu a postoj ČR vůči mezinárodním závazkům;
- připravené ozbrojené síly;
- přístup občana.

Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR považuje aktivní zapojení veřejnosti do procesu zajišťování obrany za nutnost (Gerhát, 2018). S myšlenkou aktivního přístupu občanů jak k obraně, tak i celkové bezpečnosti souhlasí i další autoři. Humlíček, Potáč a Žďára (2016) uvádí, že díky spolupráci občanů ČR, právnických a fyzických osob a orgánů veřejné správy lze posílit celkovou odolnost společnosti při krizových situacích vojenského i nevojenského charakteru.

Proto je důležité, aby společnost jako celek i její členové, tedy občané, přestali být v tomto ohledu laxní. Obrana a bezpečnost státu jsou přece zájmem nás všech. Tento postoj by měl vycházet z našeho vlastního přesvědčení, ze srdce, z našich morálních hodnot (Gerhát, 2018). Společnost musí být dostatečně informována a vzdělávána. Z dlouhodobého hlediska je klíčovým segmentem příprava žáků na školách. Výuka musí být přiměřená věku. Pravidelným opakováním, procvičováním a utvrzováním základních informací dochází k vytváření pozitivního přístupu k bezpečnosti a získání určitých dovedností. Z tohoto důvodu byla oblast školství posílena o problematiku ochrany člověka za mimořádných událostí, zdravotní přípravu, bezpečnost silničního provozu, problematiku veřejného pořádku a přípravu občanů k obraně státu (Šiman, 2016). Důležitost oblasti vzdělávání v různých bezpečnostních tématech zdůrazňuje i Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

1.2 Příprava občanů k obraně státu a právní rámec této oblasti

Přípravou občanů k obraně státu se zabývá zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. Zákon definuje přípravu občanů k obraně státu jako činnost, která „zahrnuje zejména zdravotnickou přípravu, přípravu k civilní obraně, zájmovou činnost s technickým a sportovním zaměřením, přípravu obyvatelstva k sebeobraně a vzájemné pomoci a další činnosti spojené s branností a se zabezpečením přípravy k obraně státu“ (Česko, 1999a, §52, (3)). Je prováděna metodou vzdělávání na základních a středních školách, případně jinou vzdělávací činností uznanou státem. Tato činnost je realizována prvky vzdělávací soustavy, tedy školami, školskými a dalšími vzdělávacími zařízeními. Dále se mohou na přípravě podílet také občanská sdružení, náboženské společnosti a další subjekty stanovené zákonem (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

Povinnosti jednotlivých orgánů ve vztahu k přípravě občanů k obraně státu jsou stanoveny zákonem č. 222/1999 Sb. následovně:

- **vláda** – „schvaluje koncepci přípravy občanů k obraně státu“ (Česko, 1999a, §5, (1), i));
- **ministerstvo obrany** – „řídí přípravu občanů k obraně státu a provádí vzdělávací, výchovnou a osvětovou činnost v této oblasti; rozsah přípravy občanů k obraně státu je součástí plánů obrany“ (Česko, 1999a, §6, (1), g));
- **krajské úřady** – „zabezpečují podle požadavku obcí přípravu občanů k obraně státu“ (Česko, 1999a, §7, g));
- **obecní úřady obcí s rozšířenou působností** – „podílejí se na organizaci přípravy občanů k obraně státu“ (Česko, 1999a, §7a, j));
- **obecní úřady** – „uplatňují požadavky na přípravu občanů k obraně státu u krajského úřadu obce s rozšířenou působností a organizují jejich přípravu“ (Česko, 1999a, §8, f)).

Gestorem přípravy občanů k obraně státu je Ministerstvo obrany ČR (dále jen MO). Partnery mu jsou Ministerstvo vnitra ČR (dále jen MV) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT). MV realizuje přípravu obyvatelstva na mimořádné události a nevojenské krize, která se vzájemně ovlivňuje a doplňuje s přípravou občanů k obraně státu. Společným cílem ministerstev MO a MV je sjednotit přístup přípravy,

omezit duplicitu a zvýšit celkovou efektivitu (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019). Současně MO intenzivně spolupracuje i s MŠMT, viz dále.

Příprava občanů k obraně státu probíhá ve dvou režimech. Tyto režimy, závislé na aktuálním stavu ve státě, určují obsah, rozsah a intenzitu přípravy občanů k obraně státu. V prvním režimu, v míru, je pro většinu populace příprava dobrovolná, mimo žáků základních a středních škol. Druhý režim probíhá, je-li zhoršena bezpečnostní situace. Parlament ČR vyhlásí stav ohrožení státu nebo válečný stav. V tomto okamžiku se z dobrovolné přípravy občanů k obraně státu stává příprava povinná. Výjimku tvoří osoby, které se podílejí na plnění jiných obranných úkolů a vojáci v mimořádné službě (Česko, 1999a).

Z hlediska cílové skupiny rozlišujeme přípravu občanů k obraně státu na přípravu v rámci rezortu MO a mimo rezort MO. Příprava v rámci rezortu MO se týká veškerého personálu (vojáků, státních i občanských zaměstnanců) a je prováděna cestou účasti na různých kurzech, školeních, formou celoživotního vzdělávání, prostřednictvím besed a odborných seminářů, případně samostudiem. Příprava je zabezpečována vojenskými výcvikovými a vzdělávacími zařízeními, Velitelstvím výcviku – Vojenské akademie Vyškov a Univerzitou obrany. Zcela automaticky je příprava občanů k obraně státu zahrnuta do vojenského školství. Systém přípravy v rámci rezortu MO mohou kromě výše uvedeného personálu rezortu MO využít také odborníci z oblasti bezpečnosti, ochrany obyvatelstva či krizového řízení jiných rezortů a správních úřadů (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

Příprava mimo rezort MO zahrnuje přípravu pedagogů (budoucích i stávajících), úředníků a zaměstnanců státní správy a samosprávy a přípravu ostatní dospělé populace. Stěžejní skupinou jsou žáci základních a středních škol. V této oblasti MO v souladu se zákonem úzce spolupracuje s MŠMT. Cílem jejich společného působení je rozvíjet občanské a právní cítění vůči ČR a žákům poskytnout základní informace týkající se bezpečnosti ČR, zapojení našeho státu do mezinárodních organizací, krizových stavů, poslání a hlavních úkolů ozbrojených sil ČR, služby vojáků z povolání, povinnosti občanů vůči státu a řady dalších témat. Nabyté znalosti mohou žáci využít v reálné krizové situaci (Jurenka, 2019). Problematika přípravy občanů k obraně státu je zařazena v rámcových vzdělávacích programech (dále jen RVP) pro základní i střední vzdělávání vydávaných MŠMT.

Ostatní dospělá populace je připravována zejména cestou veřejné informovanosti. Za tímto účelem je využíváno rezortních a regionálních médií, tisku a dalších sdělovacích prostředků. Dalšími způsoby jsou možnosti celoživotního vzdělávání, volnočasové aktivity (individuální nebo v rámci spolkové činnosti), samostudium případně dobrovolné převzetí výkonu branné povinnosti (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

Základními strategickými a koncepčními dokumenty řešícími přípravu občanů k obraně státu jsou:

Bezpečnostní strategie ČR (2015) – zdůrazňuje potřebu vzdělávání v problematice zajištění bezpečnosti a vyžaduje spolupráci MO a MŠMT, složek integrovaného záchranného systému (dále jen IZS) a dalších subjektů participujících v oblasti bezpečnosti. Přípravu občanů v oblasti krizových situací a obrany státu považuje za jeden z nástrojů k prosazování bezpečnostní a obranné politiky (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 2015).

Evropská bezpečnostní strategie (2003) – poukazuje na skutečnost, že bezpečnost Evropy a schopnost řešit výzvy musejí být postaveny na účasti občanů a nevládních organizací (Rada Evropské unie, 2003).

Obranná strategie (2017) – stanovuje přístup státu k obraně, tzv. tři pilíře. Jedním z nich je občanská povinnost při zajišťování obrany (Obranná strategie, 2017).

Koncepce přípravy občanů k obraně státu (2012) – z hlediska činnosti přípravy občanů k obraně státu představovala určitý mezník mezi pasivním a aktivním obdobím. Po jejím schválení začala být příprava občanů k obraně státu ze strany rezortu MO řízena a pravidelně vyhodnocována. Popisovala současný stav, upřesňovala způsoby provádění, řešila přípravu občanů k obraně státu v rámci rezortu MO i mimo něj, finanční náklady i zdroje k poskytnutí dotací nestátním neziskovým organizacím. Jednotlivým rezortům stanovovala úkoly v rozmezí let 2013–2018 (Ministerstvo obrany ČR, 2012).

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024 – vyhodnocuje stav plnění cílů předchozí koncepce. Značnou pozornost věnuje analýze současného stavu, hodnotí cíle, jež se podařilo splnit, a současně poukazuje na závažné a podstatné nedostatky. Rovněž hodnotí a popisuje nástroje k provádění přípravy občanů k obraně státu. Stanovuje cíle na léta 2019–2024, upřesňuje oblast finančního zabezpečení a oblast informačně-komunikačních činností. Svou pozornost zaměřuje i na opatření ve vztahu k novelizaci

zákona č. 222/1999 Sb. (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

Koncepce ochrany obyvatelstva (2013) – analyzuje současný stav v 6 základních oblastech, stanovuje strategické cíle a priority v oblasti ochrany obyvatelstva. V jednotlivých oblastech udává směr dalšího rozvoje (Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2013).

Právní předpisy v oblasti obrany a přípravy občanů k obraně státu mají podobu zákonů. Mezi základní legislativní materiály patří:

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky;
- ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky;
- zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky;
- zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon);
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Výše uvedené koncepční a legislativní dokumenty poskytují přípravě občanů k obraně státu dostatečnou právní oporu.

1.3 Vztah mezi přípravou občanů k obraně státu a brannou výchovou

Současné pojetí přípravy občanů k obraně státu by nemělo být jednoznačně zaměřováno s brannou výchovou. Příprava občanů k obraně státu nemá ideologický ani politický podtext, zdůrazňuje mírové řešení krizových situací a diplomatický přístup (Co je to POKOS, © 2004–2014 Ministerstvo obrany). V určitých rysech z branné výchovy vychází, ale lze nalézt i značné rozdíly. V současné době výuka přípravy občanů k obraně státu neprobíhá uceleně v konkrétním předmětu. Obsahově je zakotvena v RVP, které však blíže nespecifikují a školám neurčují, v jakém předmětu by měla být vyučována. Záleží na zkušenostech pedagoga a charakteru vyučovaného předmětu, jakým způsobem a formou žáky se stanovenou problematikou seznámí (Gerhát, 2018). Za zmínku stojí i skutečnost, že k dané problematice nejsou pro žáky k dispozici učebnice.

Předmět branné výchovy může být díky své ideologické zátěži vnímán veřejností negativně. Z tohoto důvodu používají odborné kruhy pro případný nový předmět název

„bezpečnostní výchova“, respektive „bezpečnostní příprava“. Do budoucna by se mělo jednat o moderní předmět, který by zastřešoval výuku všech bezpečnostních tematik (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2017). Důkazem je Programové prohlášení vlády ČR (2018, str. 19), které uvádí: *„Do základních a středních škol zavedeme civilní přípravu obyvatel k obraně státu jako samostatný předmět“*.

Oblast brannosti (ve vztahu k branné výchově a branné povinnosti) prošla dlouholetým vývojem a i v budoucnosti bude sehrávat důležitou roli. Bylo by pošetilé být slepě kritickými a považovat kompletní systém přípravy obyvatel v minulých letech za absolutně neefektivní.

1.4 Historicko-právní vývoj

Dříve byla branná výchova zakomponovaná do školních osnov na všech stupních škol. Současně povinná vojenská služba nebo civilní ochrana tvořily řadu let součást našich životů. Tak jak byly v průběhu mnoha let utvářeny dějiny našeho státu, prošla i tato oblast řadou vývojových etap a byla ovlivněna řadou historických milníků.

1.4.1 Brannost v období Rakouska-Uherska

Počátky branné výchovy v ČR je nutné sledovat až do období habsburské monarchie. V roce 1868 byla na území Rakouska-Uherska zavedena všeobecná branná povinnost. Povinná vojenská služba se týkala mužů a trvala 3 roky (u námořnictva 4 roky). Po skončení povinné vojenské služby byli muži ještě 7 let v záloze a další 2 roky v tzv. zeměbraně. Ke zkrácení povinné vojenské služby na 2 roky došlo až v roce 1912 (Friml a Hamousek, 1986).

Zavedení branné výchovy je spojeno se školskou reformou, která souvisela s přijetím školského zákona v roce 1869. Na úrovni základních a středních škol byl kladen důraz na fyzický rozvoj mládeže. Nejednalo se však ještě o organizovanou brannou výchovu v pravém slova smyslu. Jako první pokusy o její zavedení v Čechách lze vnímat aktivity Miroslava Tyrše v rámci Sokola. Tyrš přišel s projektem národní branné výchovy, v rámci které měli být členové českého národa prostřednictvím tělesné výchovy připravováni na případný boj za národní svobodu. Na přelomu 19. a 20 století se objevila myšlenka na zavedení branné výchovy přímo na školách. Důvodem byla obava z blížícího se válečného konfliktu. Do škol byla zavedena předvojenská výchova. Žáci

byli seznamováni se základy vojenství a zavedena byla také povinná vojenská cvičení (Reitmayer, 1987).

1.4.2 Brannost v období 1918 až 1945

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 se zdálo, že bude vhodná doba na organizaci branné výchovy obyvatelstva. Brzy však bylo na snahy o zavedení organizované branné výchovy nahlíženo jako na militarismus. Nakonec byla péče o tuto oblast svěřena tělovýchovným organizacím, jako byl Orel, Sokol či Dělnická tělovýchovná jednota. Uvedené spolky byly vnímány jako provizorní ozbrojená síla, která byla v případě nutnosti připravena vystoupit na obranu státu. Primárním smyslem branné výchovy bylo naučit se bránit vlast, zahrnovala vzdělávání v oblasti tělesné výchovy, technické přípravy, ale také přípravu z hlediska ideologického. Branná výchova nebyla povinná, což souviselo s faktem, že se nový stát necítil přímo ohrožen (Konířová, 2006).

V roce 1920 byl přijat zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon. Zákon stanovoval povinnou vojenskou službu pro muže od 20 do 50 let v rozsahu 14 měsíců, okrajově se věnoval také problematice branné výchovy. Mimo jiné uváděl, že se na branné výchově mají podílet Národní gardy, Skaut, Československá obec střelecká a další organizace. V roce 1924 byla povinná vojenská služba prodloužena na 18 měsíců. V roce 1927 byl zákon novelizován a v roce 1933 došlo k prodloužení povinné vojenské služby na 2 roky (Kavan, 2020).

V roce 1926 byl vytvořen první návrh zákona o branné výchově. Podle návrhu měla být branná výchova vyučována vojenským instruktorem ve speciálních výcvikových střediscích. Branná výchova se měla týkat pouze mužů. Systém však nebyl nakonec prosazen, protože převládal názor, že branná výchova nepatří ani do škol, ani do tělovýchovných organizací (Lidmila, 1938).

S nárůstem pocitu ohrožení, který souvisel se vzestupem moci Adolfa Hitlera, se pohled na brannou výchovu začal měnit. V roce 1933 proběhla rozsáhlá diskuse o změnách v oblasti obrany státu. V souvislosti s tím byl v tomto roce založen Výbor pro zvýšení brannosti lidu, který se skládal z organizací zabývajících se brannou výchovou. Za cíl si výbor kladl, aby se branná výchova stala součástí činnosti dobrovolných spolků, které se věnovaly vzdělávání mládeže. Nejvyšší rada obrany státu, zřízena v roce 1934,

považovala za svůj hlavní úkol organizovat přípravu armády na obranu státu a částečně se zaměřovala také na problematiku branné výchovy (Kavan, 2020).

V druhé polovině 30. let 20. století si v souvislosti se silící hrozbou ze strany Německa začali potřebu zavedení branné výchovy do škol uvědomovat také učitelé. V letech 1934 a 1935 došlo k úpravě učebních plánů, do kterých postupně pronikaly prvky branné výchovy (Friml a Hanousek, 1986).

V roce 1937 došlo k přijetí zákona č. 184/1937 Sb., o branné výchově, kterým byla zavedena povinná branná výchova. Podle tohoto zákona bylo primárním cílem branné výchovy rozvíjet mezi občany tělesnou zdatnost, poskytnout jim vědomosti a dovednosti potřebné k obraně státu a pěstovat jejich morální vlastnosti. V rámci branné výchovy se učitelé zaměřovali na mravní přípravu, tělesnou výchovu a branný výcvik. Branná výchova se dostala do různých vyučovacích předmětů. Do tělesné výchovy byla začleněna branná průprava, která měla probíhat ve volné přírodě. Do učebních osnov byla zahrnuta například pořadová vojenská cvičení, orientace v přírodě a na mapě. Cílem výchovy nebyla militarizace mládeže, ale vychování odpovědného, mravně ušlechtilého jedince. Ten by měl být schopen snášet fyzické i duševní útrapy a ochoten zvládat občanské povinnosti spojené s válečným stavem (Kratochvílová, 2010).

Rozvoj branné výchovy na území Československa byl ukončen v březnu 1939, kdy vznikl Protektorát Čechy a Morava. V uvedené době se nedá o branné výchově hovořit vzhledem k tomu, že bylo cílem protektorátních orgánů potlačit jakoukoliv snahu o odpor (Kavan, 2020).

1.4.3 Brannost v období 1945 až 1989

Po skončení války v roce 1945 se začalo opět hovořit o zavedení branné výchovy. Přesto byla této problematice věnována pouze okrajová pozornost, protože bylo prvotně nutné vyřešit řadu jiných problémů. Branná výchova tak byla opět řešena dobrovolnými spolky a tělovýchovnými organizacemi. Nakonec byl vytvořen tematický celek zaměřený na brannou výchovu, který byl včleněn do výuky tělesné výchovy a zdravotní výchovy (Kratochvílová, 2010).

V roce 1948 se v Československu dostala k moci komunistická strana, což s sebou přineslo řadu změn. Na základě nového branného zákona, schváleného v roce 1949, byla stanovena branná povinnost pro muže ve věku od 17 do 60 let v délce 24 měsíců. V roce 1951 byl přijat zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově. Odpovědnost za brannou

výchovu přebraly školy a do výuky se dostala řada ideologických prvků. V souvislosti se zavedením branné výchovy do škol došlo k rozšíření tělesné výchovy o hodinu týdně. Žáci se tak v rámci tělesné výuky seznamovali s bojovou a střeleckou přípravou. Branná výchova zahrnovala mimo jiné také zdravotnický výcvik. Vlivem politických událostí v 50. letech 20. století začala branná výchova od školního roku 1952/1953 pronikat prakticky do všech vzdělávacích předmětů (Chlíbková a Mazal, 2010).

Branná výchova probíhala na všech stupních školního systému. Na 1. stupni základní školy (dále jen ZŠ) byl v souvislosti s brannou výchovou kladen důraz na pohybové aktivity žáků. Na 2. stupni ZŠ zahrnovala branná výchova taktickou přípravu, seznámení se s řádem československé branné moci, spojovací přípravu, střelecký výcvik, zdravotnickou přípravu, civilní ochranu a branný zeměpis. Chlapci se v rámci branné výchovy věnovali více střelecké přípravě než dívky, které měly naopak více hodin zdravotnické přípravy. V rámci branné výchovy se žáci seznamovali s tím, jak řešit jednoduché bojové situace, učili se základům bojového chování, osvojovali si schopnost orientovat se v terénu a znalosti týkající se služby československé branné moci. Na středních školách docházelo k prohlubování vědomostí a dovedností, které žáci získali na základních školách (Kratochvílová, 2010).

V 70. letech 20. století došlo na základě zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově k rozšíření výuky branné výchovy. Branná výchova byla zavedena také do mateřských škol. Na ZŠ zahrnovala branná výchova základy topografie, branně politickou tematiku, zdravotnický výcvik a ochranu proti škodlivým látkám. Na středních školách tvořila branná výchova samostatný vzdělávací předmět, který se konal jednou za týden. Branná výchova probíhala i na vysokých školách. Studenti měli možnost studovat brannou výchovu jako studijní obor v rámci učitelství nebo lékařství. Ostatní si mohli zapsat brannou výchovu jako předmět. Dále zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově řešil role zájmových organizací v branné výchově. Na organizaci branné výchovy se podílely domy mládeže pionýrů, Československý červený kříž, Pionýrská organizace atd. (Kavan, 2020).

V 80. letech 20. století byla branná výchova nedílnou součástí školského systému. Postupem času však začala z osnov mizet. Stalo se tak nejdříve na základních školách. Obsah branné výchovy byl postupně rozmělněn mezi jednotlivé předměty a branná cvičení dostala formu jednorázových akcí v terénu (Chlíbková a Mazal, 2010).

1.4.4 Brannost po roce 1989

Po roce 1989 došlo k řadě změn, které se týkaly jak branné povinnosti, tak i branné výchovy. V roce 1990 byla povinná vojenská služba stanovena na 18 měsíců a byla zavedena možnost civilní služby, která trvala 2 roky. V roce 1991 došlo k prodloužení věkové hranice pro odvod na základní a náhradní vojenskou službu na 25 let a v případě vysokoškoláků na 30 let. Současně došlo v témže roce ke zrušení zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, a tím i k ukončení branné výchovy na školách. V roce 1993 byla základní vojenská služba zkrácena na 12 měsíců. V roce 1999 byl přijat nový branný zákon č. 218/1999 Sb., který však neovlivnil délku základní vojenské služby. Současně byl přijat zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR. V roce 2003 byla schválena reforma armády ČR, v rámci které došlo ke zrušení základní (i náhradní) vojenské služby. Od roku 2005 je česká armáda tvořena profesionály (Chlíbková a Mazal, 2010). Česká armáda je prezentována na veřejnosti prostřednictvím dnů otevřených dveří u jednotlivých útvarů, projekty týdny s armádou apod. (Procházka, 2014a). Bližší spolupráce se školami nebyla realizována.

V roce 2013 byla vládou schválena Koncepce přípravy občanů k obraně státu na léta 2013–2018 a vojáci začali podporovat výuku této oblasti na školách. V roce 2014 získalo MO akreditaci vzdělávacího programu Příprava občanů k obraně státu a současně byla udělena MO akreditace k provádění vzdělávacích programů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků základních škol. Školení pro učitele začala být realizována počátkem roku 2015 (Procházka, 2014b). Následně v roce 2018 obdrželo MO také akreditace pro provádění tohoto vzdělávání také pro pedagogické pracovníky středních škol.

1.5 Zahraniční zkušenosti

Zajištění obrany, připravenosti občanů k obraně státu a vzdělávání společnosti v oblasti bezpečnostních témat je věnována značná pozornost nejen v ČR. Zkušenosti jednotlivých států mohou být významným zdrojem poznatků. V kapitole jsou uvedeny informace týkající se přístupu k obraně a edukaci společnosti vybraných evropských států. Jedná se o Německo a Švédsko. Tyto státy byly vybrány účelně, a to z následujících důvodů:

- Švédsko – země s vysokou připraveností v oblasti ochrany obyvatelstva, řadu let zde probíhá systém vzdělávání pomocí dobrovolných organizací. Varianta

aktivního zapojení branných spolků by mohla být v ČR aktuální po novelizaci zákona o zajišťování obrany ČR.

- Německo – patří mezi státy, jejichž zkušenosti z oblasti přípravy občanů k obraně státu byly vzaty v úvahu při zpracování současné koncepce přípravy občanů k obraně státu.

Švédsko uplatňuje koncept tzv. totální (celkové) obrany. To znamená, že země musí být chráněna civilní i vojenskou obranou. Tento princip se vztahuje na všechny občany Švédska v rozmezí věkové hranice 16–70 let. Švédsko nabádá své občany k odpovědné přípravě a samostatnosti při řešení krizových situací (Swedish Civil Contingencies Agency, 2018).

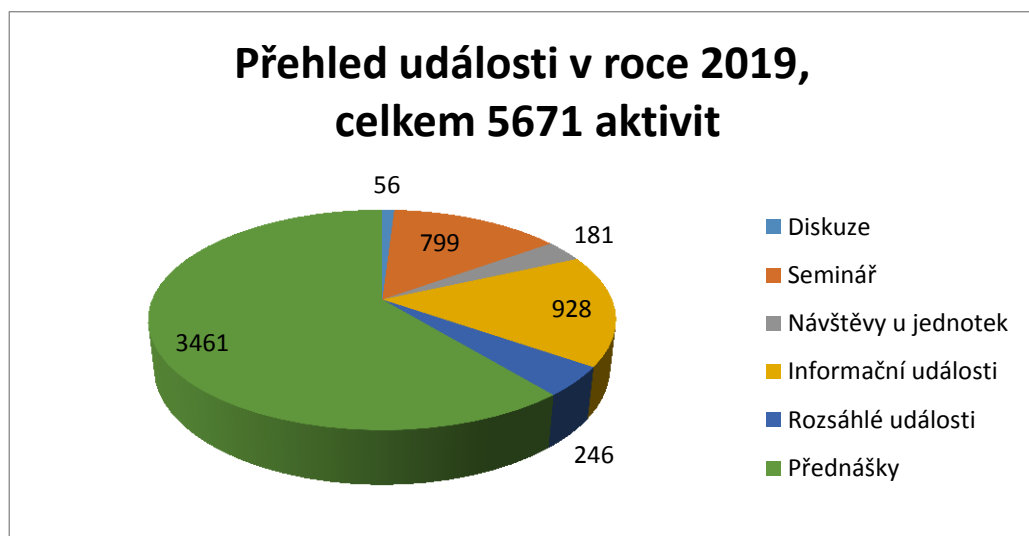
Švédský systém nabízí svým občanům široké možnosti, jak se zapojit do činnosti ozbrojených sil. K podpoře výuky na školách mají učitelé možnost pozvat do školy zástupce armády, kteří žáky blíže seznámí s jejím fungováním. Přednášky jsou zaměřeny zejména na úkoly a mise ozbrojených sil, koncept zajištění obrany a povinnosti občanů. Žáci ve věku od 15 do 20 let mohou absolvovat vzdělávací kurzy. Dále ozbrojené síly ve spolupráci s dobrovolnickými obrannými organizacemi zajišťují řadu aktivit pro mládež po celé zemi. Nabídka kurzů je velmi rozsáhlá, a to jak do délky kurzů, tak do tematického zaměření. Studentům středních škol je umožněno pracovat v armádě v rámci stáží nebo se zúčastnit dobrovolnických programů. Mimo to má mládež starší 15 let možnost zúčastnit se v rámci volnočasových aktivit také tréninku domobrany (Försvarsmakten, 2020).

Dobrovolnické organizace sehrávají specifickou roli v oblasti civilních i vojenských aspektů zajišťování obrany. Organizace informují a školí dobrovolníky pro případ zvýšeného stavu pohotovosti a období válečného stavu (Swedish Civil Contingencies Agency, 2018). Jedná se o 19 nezávislých neziskových sdružení, která spolupracují s úřady i švédskými ozbrojenými silami. Organizace pokrývají širokou problematiku (oblast dopravy, radioamatérů a technických znalostí, kynologie, parašutismu, zdravotní péče, první pomoci a další). Nezastupitelnost dobrovolnických organizací si uvědomuje i vláda, která s jejich činností při plánování obrany počítá i v budoucích letech (Regeringskansliet, 2020).

V Německu je spolupráce mezi školami a ozbrojenými silami realizována prostřednictvím činností tzv. Jugendoffiziere. Tito kvalifikovaní důstojníci pravidelně

navštěvují školy. Účastní se zejména výuky předmětů, které se zaměřují na politiku a soudobé dějiny. Výuka v takovém případě trvá většinou 90 minut a žáci během ní získávají podstatné informace o daném tématu. Důraz je kladen na vzájemnou diskusi. Na školách jsou realizovány různé přednášky, diskuze a besedy. Součástí nabídky jsou také tzv. POL&IS. Jedná se o workshopy, ve kterých mají účastníci možnost vyzkoušet si různé politické role a řešit situace na úrovni mezinárodních a bezpečnostních vztahů. Armáda také nabízí školám semináře pro učitele, na kterých jsou pedagogové seznámeni s bezpečnostní politikou státu. Mimo to armáda zprostředkovává školám exkurze do kasáren (Jugendoffiziere der Bundeswehr, 2021).

Nabídka aktivit Jugendoffiziere je velmi pestrá, a to jak ve vztahu k vzdělávání žáků, tak i ve vztahu k veřejné společnosti. Výroční zpráva Jugendoffiziere uvádí, že v roce 2019 bylo uspořádáno celkem 5671 aktivit (Bundesministerium der Verteidigung, 2020). Situaci znázorňuje obrázek 1.

Obrázek 1: Přehled událostí pořádaných Jungenoffiziere v roce 2019

Nabídky Jugendoffiziere mohou využít rovněž univerzity, sdružení a spolky a další zúčastněné subjekty (Jugendoffiziere der Bundeswehr, 2021).

2 PŮSOBNOST KRAJSKÉHO VOJENSKÉHO VELITELSTVÍ ZLÍN

V jednotlivých krajských městech ČR jsou dislokována krajská vojenská velitelství (dále jen KVV). Jedná se o vojenské správní úřady, které v rámci svého územního obvodu vykonávají státní správu a současně plní úkoly obrany státu, přičemž jejich místní příslušnost je určena místem pobytu fyzických osob nebo sídlem právnických osob (Česko, 2004a). Díky systematickému rozmístění vojenských úřadů má Armáda ČR své zástupce, znalé místního prostředí, zastoupeny ve všech regionech, což usnadňuje případné nasazení vojsk v rámci mimořádných událostí či krizových situací.

Na území Zlínského kraje jsou tyto úkoly zajišťovány KVV Zlín. K pochopení podmínek ovlivňujících přípravu občanů k obraně státu, ale i činnost KVV Zlín v regionu je vhodné přiblížit si typické a charakteristické rysy Zlínského kraje, jeho současnou podobu, ale i kulturní, sociální a ekonomické podmínky místních obyvatel.

2.1 Charakteristika Zlínského kraje

Zlínský kraj se nachází v nejvýchodnější části republiky na ploše 3963 km², čímž se řadí na pozici 4. nejmenšího kraje. Sousedí s Moravskoslezským, Olomouckým a Jihomoravským krajem. Na východní části tvoří hranici se Slovenskou republikou. Od 1. ledna 2003 se dělí na 13 obvodů obcí s rozšířenou působností (Zlínský kraj, 2014).

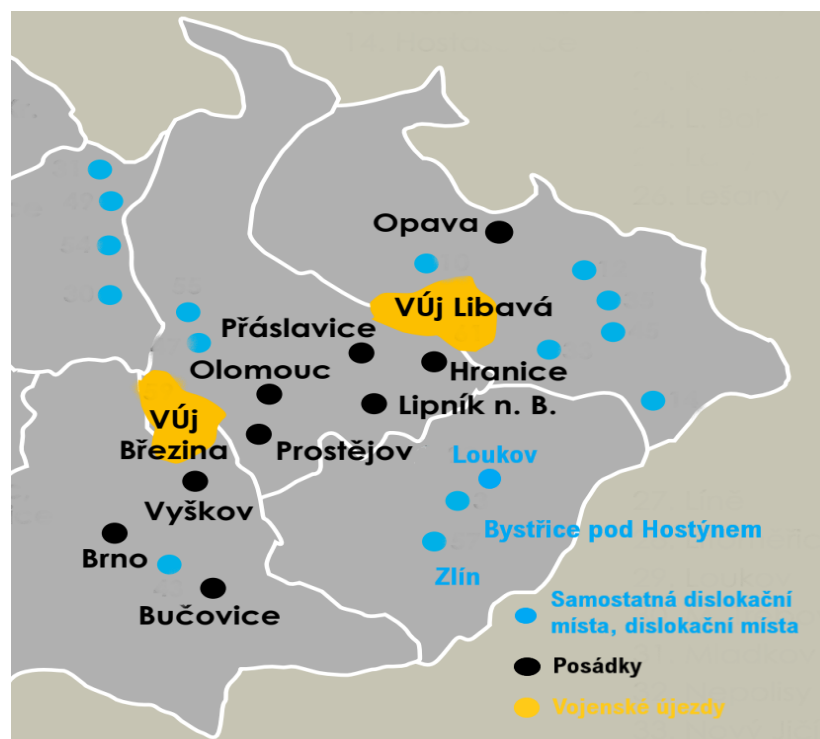
Kraj má členitý, převážně kopcovitý charakter a je vyhlášený rozmanitostí přírodní a krajinné scenérie. Je zde k nalezení široké spektrum hornatin Bílých Karpat, Javorníků, Moravskoslezských Beskyd a Hostýnsko-Vsetínské vrchoviny, úrodné roviny, vinice, přírodní parky, skalní útvary i léčivé prameny.

V oblasti průmyslu patří ke Zlínskému kraji strojírenství, odvětví chemického průmyslu (výroba a zpracování plastů, gumárenství), výroba nábytku a skla. Největšími zaměstnavateli v regionu jsou Continental Barum, s. r. o., Česká zbrojovka, a. s., ROSA market, s. r. o., AIRCRAFT INDUSTRIES, a. s., DEZA, a.s. (Vandík, 2016).

Z hlediska pojetí kultury, tradic, lidové architektury a způsobu hospodaření lze Zlínský kraj dále členit na 3 národopisné celky – Hanou, Slovácko a Valašsko (Mráčková, Pokluda a Ruszelák, 2010). Zlínský kraj nabízí široké možnosti v oblasti kultury, přírodních památek, architektury a cestovního ruchu.

Mimo popis kraje prostřednictvím výše uvedených aspektů je vhodné charakterizovat její i z hlediska historie vojenství a dislokace jednotek v regionu. V minulých letech měli vojáci ve Zlínském kraji poměrně bohaté zastoupení a s řadou měst byla jejich přítomnost spjata desítky let. V roce 2002 byla schválena Koncepce výstavby profesionální Armády ČR a mobilizace ozbrojených sil ČR. Ta přinesla řadu zásadních organizačních změn. Jejich cílem bylo využít stávající kapacitu nemovité infrastruktury a snížit investice na provoz a údržbu vojenských objektů (Ročenka 2003 Ministerstva obrany ČR, 2004). Uvedené změny se ve Zlínském kraji projeví odchodem vojáků z Uherského Hradiště a z Kroměříže, odsud bylo v roce 2003 přesunuto velitelství 7. mechanizované brigády do Hranic, některé místní vojenské útvary byly redislokovány a část jich zanikla (Stehlík a Vaňourek, 2014). V roce 2006 opustila armáda prostory v Bohuslavicích nad Vlčí (Pejšek, 2014).

Současně je na teritoriu Zlínského kraje armáda dislokována na třech místech: KVV Zlín ve statutárním městě Zlín, Centrum zdravotnického materiálu v Bystřici pod Hostýnem a jeho odloučené pracoviště v Loukově (Oddělení komunikace s veřejností GŠ AČR, 2021). Tuto situaci znázorňuje obrázek 2.

Obrázek 2: Rozmístění Armády České republiky k 31. prosinci 2020 (Oddělení komunikace s veřejností GŠ AČR, 2021, upraveno).

Výše uvedené okolnosti svědčí o tom, že z hlediska dislokace vojenských útvarů je Zlínský kraj specifický. Spolu s krajem Karlovarským je jediným teritoriálním celkem bez přítomnosti vojenské posádky. I přes tyto ztížené podmínky zájem o armádu v kraji je a veřejnost se uchází jak o kariéru profesionálního vojáka, tak i o službu v aktivní záloze (Procházková, 2018).

2.2 Právní opora, organizační struktura a činnost Krajského vojenského velitelství Zlín

Seznam vybraných právních předpisů, které definují nebo ovlivňují činnost KVV Zlín:

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky – definuje ozbrojené síly, způsob jejich členění a úkoly jednotlivých složek. Stanovuje orgány oprávněné k řízení ozbrojených sil, popisuje způsoby provádění přípravy ozbrojených sil a uvádí náležitosti týkající se vojenské techniky a materiálu. Obsahuje znění vojenské přísahy a základní ustanovení o použití vojenské zbraně vojáky v činné službě (Česko, 1999b).

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání – upravuje oblast personálního zabezpečení vojáků, řeší podmínky vzniku, průběhu, změn a zániku služebního poměru, popisuje způsoby péče a zabezpečení vojáků. Stanovuje hodnosti a hodnostní sbory, výkon, obsah a dobu služby, formy vojenského cvičení a způsob čerpání volna, dovolené. Zabývá se zvláštnostmi, které mohou nastat v rámci služebního poměru vojáků/vojákyň, omezuje jejich občanská práva a definuje základní povinnosti. Určuje důvody zániku služebního poměru a podmínky výsluhových náležitostí (Česko, 1999c).

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany – určuje povinnosti všech subjektů (státní orgány, územní samosprávné celky, právnické a fyzické osoby) při zajišťování, řízení a organizaci obrany. Zabývá se problematikou přípravy občanů k obraně státu, vymezuje objekty důležité pro obranu státu, roli a působnost vojenských újezdů. Uvádí další nezbytná opatření k zajištění obrany státu, včetně jejího financování (Česko, 1999a).

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon) – řeší základní ustanovení týkající se podmínek a rozsahu branné povinnosti, jejího převzetí, důvody zániku, odmítnutí a další opatření související s vyhlášením stavu ohrožení státu nebo válečného stavu (Česko, 2004a).

Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze – řeší náležitosti týkající se vojáka v záloze, průběh vojenské činné služby, nároky v oblasti proviantního, výstrojního,

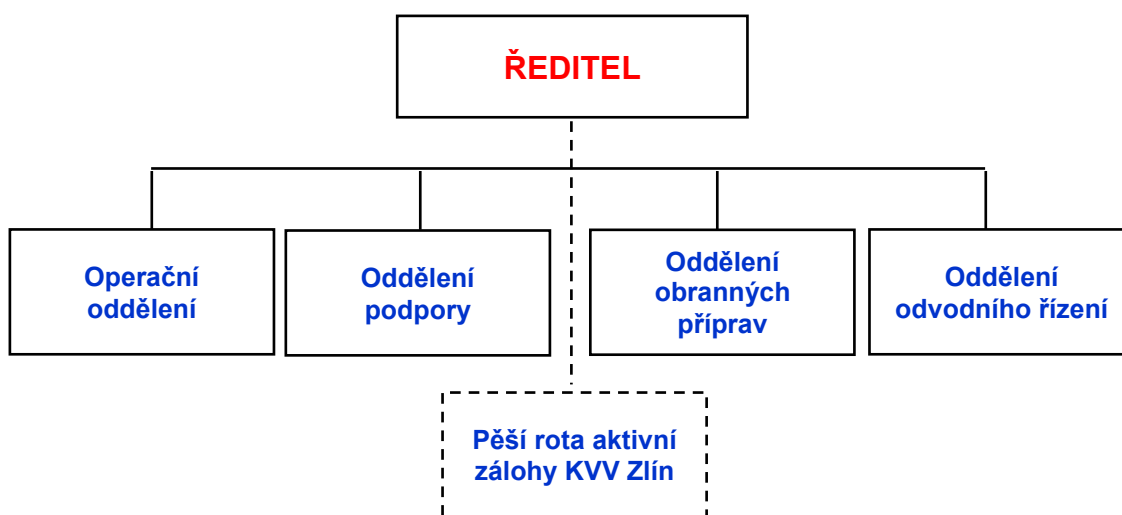
peněžního zabezpečení, upravuje opatření o službě vojáka v aktivní záloze a přiznává zaměstnavateli nárok na finanční podporu (Česko, 2016).

Další právní oporu činnosti KVV Zlín poskytují **zákony, vojenské předpisy a dokumenty** vztahující se ke konkrétní řešené oblasti.

Základním vnitřním dokumentem, jenž vymezuje působnost, úkoly, vnitřní členění, náplň činnosti a odpovědnost jednotlivých organizačních prvků KVV Zlín, je vojenský předpis Org-2-1 Působnost a organizační struktura krajského vojenského velitelství (2016), který stanovuje organizační strukturu KVV Zlín následovně:

- velení;
- operační oddělení;
- oddělení podpory;
- oddělení obranných příprav;
- oddělení odvodního řízení.

V čele KVV Zlín je ředitel, voják v hodnosti plukovníka. Jednotlivé organizační prvky pojí vzájemné vazby a oddělení mezi sebou spolupracují (Ministerstvo obrany ČR, 2016). Obrázek 3 graficky znázorňuje uvedené organizační uspořádání KVV Zlín.

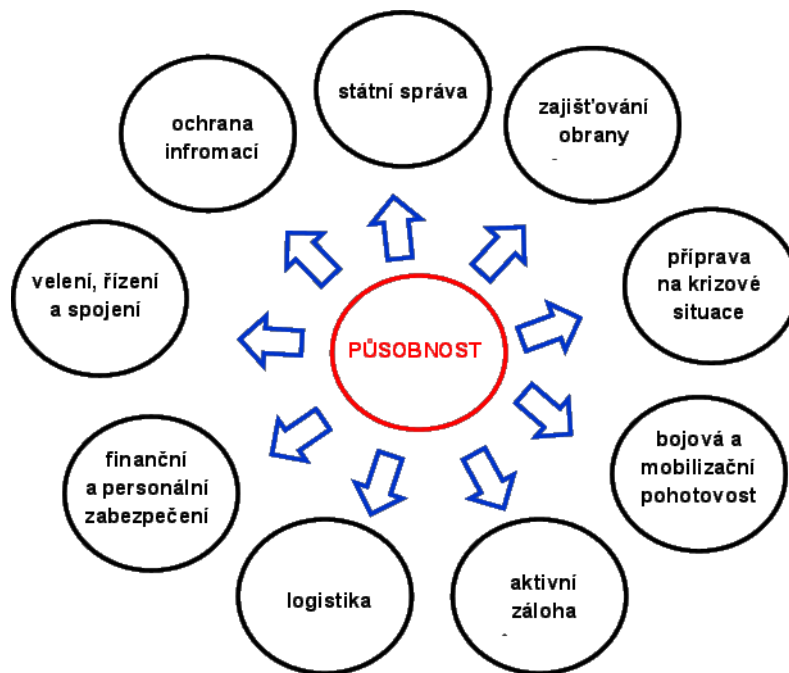

Obrázek 3: Organizační struktura KVV Zlín (Povinně zveřejňované informace, © 2004-2014)

V rámci organizační struktury je u KVV Zlín formováno oddělení odvodního řízení, na jehož systemizovaná místa jsou zařazeni vojáci aktivní zálohy. Nejedná se o klasické oddělení, které plní stanovené úkoly při běžné činnosti, ale o oddělení, které je aktivováno na základě nařízení náčelníka Generálního štábu Armády ČR (dále jen AČR) nebo vlády. Jeho činnost souvisí s povinností občanů podrobit se odvodnímu řízení v případě vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu (Česko, 2004a).

Výše uvedený obrázek znázorňuje pěší rotu aktivní zálohy KVV Zlín (dále jen pěší rota AZ KVV Zlín) přerušovanou čarou, a to z důvodu, že tato jednotka není pevnou součástí organizační struktury. KVV Zlín ji v rámci své působnosti zřizuje. Jednotka je určena zejména k ochraně nevojenských objektů důležitých pro obranu státu v rizikových situacích, např. při aktuální hrozbě teroristického útoku, zhoršené bezpečnostní situaci apod. (Armáda České republiky, 2014). Uvedená organizační struktura je platná pro všechna KVV. Z hlediska personálního obsazení (stálý stav) je KVV Zlín k 1. prosinci 2020 naplněno na 100 %.

Do 31. prosince 2020 spadalo KVV Zlín do podřízenosti ředitele Sekce plánování schopností Ministerstva obrany ČR (dále jen SPS MO). Počátkem roku 2020 přešla AČR na tříúrovňový systém velení, který pružně reaguje na aktuální změny v bezpečnostním prostředí a jednotkám umožňuje rychle se rozvinout na válečnou organizační strukturu (Koncepte výstavby Armády ČR 2030, 2019). Vlivem uvedených změn přešlo KVV Zlín dne 1. ledna 2021 do podřízenosti Velitelství teritoria (dále jen VeTer). Tento nově vzniklý taktický organizační útvar, dislokovaný v Táboře, velí KVV Zlín v oblasti plánování, zajištění obrany, řízení, přípravy a výcviku jednotek aktivní zálohy, krizovém řízení atd. V oblasti výkonu státní správy je KVV Zlín nadále řízeno ze strany SPS MO (Štenclová, 2020). Hlavní úkoly KVV Zlín jsou vykonávány v oblastech, které znázorňuje obrázek 4.

Obrázek 4: Hlavní oblasti působnosti KVV Zlín (Obrana obor státní služby č. 49, 2020, upraveno)

V oblasti **státní správy** realizuje KVV Zlín převážně následující úkony:

- vydává rozhodnutí o schopnosti/neschopnosti vykonávat vojenskou činnou službu, o zařazení/vyřazení do/z aktivní zálohy, o přiznání finanční podpory zaměstnavateli nebo osobě výdělečně činné, zabývá se řešením žádostí týkajících se dobrovolného převzetí výkonu branné povinnosti;
- realizuje povolávací rozkazy k výkonu pravidelného nebo dobrovolného cvičení, k přípravě a ke službě v operačním nasazení;
- řeší agendu zproštění výkonu mimořádné služby, zpracovává a realizuje žádosti a vede stanovenou evidenci;
- zajišťuje úkony nezbytné k zřízení a organizaci odvodního řízení a řeší povolání občanů k odvodnímu řízení;
- zajišťuje úkony nezbytné k zřízení a organizaci přezkumného řízení a řeší povolání vojáků v záloze k přezkumnému řízení (Obrana obor státní služby č. 49, 2020).

V oblasti **bojové a mobilizační pohotovosti** KVV Zlín plní zejména tyto úkoly:

- vytváří vlastní mobilizační dokumentaci (plán a projekt) pro vytvářenou jednotku;

- provádí vlastní přípravu a nácvik v rámci mobilizačních činností;
- v případě mobilizace (částečné, výběrové) doplňuje Ozbrojené síly ČR osobami, věcnými prostředky a službami;
- při zvýšené bojové pohotovosti aktivuje rozvinutí vlastních mobilizačních pracovišť a zahajuje realizaci rozvinutí vytvářeného praporu (Ministerstvo obrany ČR, 2016).

Činnost KVV Zlín ve vztahu k problematice **aktivní zálohy** zahrnuje řadu úkonů a na jejich realizaci se podílí všechna oddělení, zahrnuje zejména:

- personální práci s vojáky aktivní zálohy (evidenci osobních údajů, personální změny, jmenování do hodnosti, přearování na jiné služební místo, vzdělávání a vysílání do kurzů, odměny a tresty);
- finanční zabezpečení vojáků aktivní zálohy (proplácení služného, jízdného, ročních odměn a dalších náhrad);
- plánování, organizování, metodickou pomoc, realizování a vyhodnocení výcviku jednotky pěší roty AZ KVV Zlín (Ministerstvo obrany ČR, 2016).

Současně KVV Zlín plní úkoly v oblasti **zajišťování obrany**, při nichž spolupracuje s kompetentními orgány veřejné správy. V rámci **přípravy na krizové situace nesouvisející se zabezpečením obrany ČR, při zajišťování vnitřního pořádku a bezpečnosti, ochrany státních hranic** provádí KVV Zlín činnost ve prospěch bezpečnostní rady Zlínského kraje nebo krizového štábu kraje a provádí opatření k poskytnutí podpory vojsk složkám IZS v rámci eliminace nevojenských ohrožení a likvidaci následků (Obrana obor státní služby č. 49, 2020).

Vlastním příslušníkům KVV Zlín, vojákům aktivní zálohy a případně i dalším vytvářeným jednotkám je poskytnuta komplexní **logistická podpora**. Dále jsou plněny další úkoly v oblasti **personální práce**, k zajištění **finančního zabezpečení** chodu KVV Zlín a ve vztahu k **zabezpečení velení, řízení a spojení**. Při své činnosti klade KVV Zlín důraz na opatření při nakládání a manipulaci s utajovanými a určenými neutajovanými informacemi (Ministerstvo obrany ČR, 2016).

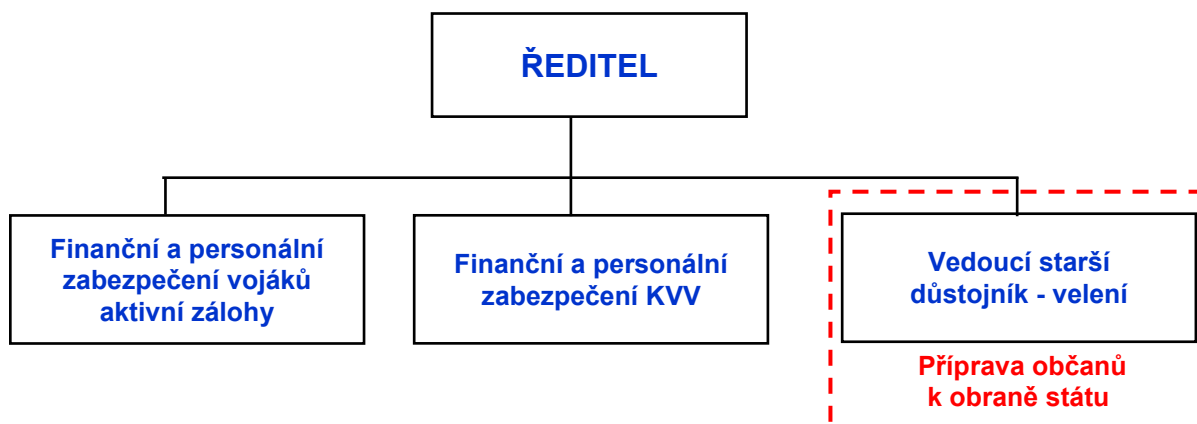
Pro účely této práce byla činnost KVV Zlín popsána zjednodušeným způsobem, tak aby poskytla představu o povinnostech KVV Zlín. Další závazky, operativní úkoly ze strany nadřízeného stupně a úkoly interního charakteru zde nebyly zmíněny. Veřejnost je

o činnosti KVV Zlín informována cestou vlastních webových stránek. Za zmínku stojí například participace KVV Zlín na největším cvičení aktivních záloh v historii AČR s názvem „HRADBA 2018“ (Hejsek, 2018a), příprava oddělení odvodního řízení (Hejsek, 2019a) nebo úkoly k eliminaci epidemické situace (Čechová, 2020).

2.3 Krajské vojenské velitelství Zlín jako krajský koordinátor přípravy občanů k obraně státu

KVV Zlín vykonává v oblasti přípravy občanů k obraně státu funkci krajského koordinátora. V rámci svého regionu spolupracuje se zástupci státní správy a územní samosprávy, zejména s odborem školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje, základními a středními školami, Národním pedagogickým institutem, nestátními neziskovými organizacemi. Na řešení vybraných aktivit se dále mohou podílet oslovené vojenské útvary a zařízení, druhováleční a novodobí váleční veteráni, vojáci aktivní zálohy apod. (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019). Nezastupitelnost KVV z hlediska koordinace činnosti přípravy občanů k obraně státu potvrzuje i hlavní manažer přípravy občanů k obraně státu Ivan Gerhát (2018), který označuje jednotlivá KVV jako kontaktní body MO v této oblasti a upozorňuje na jejich důležitost z hlediska zajištění podpory v kraji. KVV Zlín přípravu občanů k obraně státu podporuje „zejména plněním funkce koordinační, metodické, vzdělávací, prezentační, informačně – komunikační, administrativní a kontrolní“ (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019, str. 35).

K zabezpečení a realizaci výše uvedených činností bylo KVV Zlín k 1. lednu 2020 personálně posíleno o jedno služební místo vojáka z povolání (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019) na pozici vedoucí starší důstojník – velení (dále jen VSD-V). Obrázek 5 rozkrývá strukturu velení a znázorňuje zařazení VSD-V, který je přímo podřízen řediteli KVV Zlín.

Obrázek 5: Podrobná struktura velení (vlastní)

VSD-V zodpovídá za plánování, organizování, koordinaci a řízení aktivit přípravy občanů k obraně státu na teritoriu KVV Zlín v součinnosti s vojenskými útvary a zařízeními a subjekty uvedenými dle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR. Dále provádí lektorskou a přednáškovou činnost, poskytuje metodickou pomoc, vede agendu o realizovaných událostech přípravy občanů k obraně státu, komunikuje s veřejností a medializuje související aktivity v rámci Zlínského kraje (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019). Z hlediska zastupitelnosti a širšího záběru má KVV Zlín v rámci stálého stavu k dispozici ještě další dva proškolené lektory.

KVV Zlín z pozice krajského koordinátora přípravy občanů k obraně státu provádí aktivity zejména v následujících oblastech:

- přednášková a lektorská činnost;
- prezentační program, ukázky na školách, dotační program;
- pořádání branně-vědomostních soutěží a závodů;
- konání akcí na veřejnosti.

Tato činnost bude popsána v následujících podkapitolách, přičemž příprava občanů k obraně státu ve vztahu k učitelům a žákům na základních školách bude detailněji popsána v praktické části.

2.3.1 Přednášková a lektorská činnost

Přednášková a lektorská činnost je prioritně určena pro pedagogy základních a středních škol. Ve prospěch podpory jejich odborné připravenosti organizuje a provádí KVV Zlín

akreditovaná školení k problematice přípravy občanů k obraně státu. Školení jsou realizována v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Účastníci školení jsou seznámeni s podstatou přípravy občanů k obraně státu, právním prostředím a se stěžejními tématy, která byla zařazena do RVP (Gerhát, 2018).

Školení organizovaná KVV Zlín jsou zdarma, učitelé, potažmo školy nehradí žádný účastnický poplatek. Informace o termínech a místě školení lze nalézt na webových stránkách KVV Zlín nebo MO a AČR. Přihláška ke školení není spjata s územní příslušností dle místa trvalého pobytu či výkonu zaměstnání. Pedagogové si mohou na základě svých potřeb vybrat, kde školení absolvují. Dle potřeby a zájmu se učitelé mohou školení zúčastnit i vícekrát. Školení jsou zpravidla prováděna ve Zlíně, nicméně jejich realizace v jiných obcích mimo krajské město není výjimkou. V roce 2020 se měla konat školení v dalších okresních městech, k tomu z důvodu pandemické situace nedošlo. Obrázek 6 znázorňuje školení POKOS mimo sídlo KVV Zlín.

Obrázek 6: Školení realizované v prostředí MěÚ Rožnov pod Radhoštěm (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2018)

Školení lze absolvovat i cestou Národního pedagogického institutu (dále jen NPI). V tomto případě je organizace školení a vydání osvědčení jeho účastníkům v péči NPI, avšak termín školení musí být stanoven po dohodě s územně příslušným KVV, protože

školení provádí pouze certifikovaný lektor. Rozsah a obsah školení se přitom nemění (Gerhát, 2019).

Mimo uvedenou cílovou skupinu z řad učitelů se mohou školení zúčastnit rovněž studenti pedagogických fakult (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

2.3.2 Prezentací program, ukázky na školách, dotační program

K podpoře výuky problematiky přípravy občanů k obraně státu mohou školy využít prezentační program, který je realizován ze strany pracovníků Odboru komunikace MO (dále jen OK MO). Tito zástupci rezortu MO společně s vojáky z místně příslušných vojenských útvarů zdarma navštěvují školy napříč celou republikou. Program nelze v žádném případě považovat za náhradu vzdělávacího procesu. Díky své zábavné, interaktivní a soutěživé formě výuku pouze obohacuje. Vojáci a pracovníci OK MO se věnují žákům celé dopoledne. Během společně strávené doby jsou žáci seznámeni s hlavním posláním armády, jejími tradicemi a historií, důvody členství ČR v mezinárodních organizacích a dalšími skutečnostmi souvisejícími s obranou našeho státu. Vojáci vedou s žáky diskuzi a zodpovídají řadu otázek týkajících se služby v ozbrojených silách. Dále mohou žáci absolvovat různá atraktivní stanoviště zaměřená na zdravotní, chemickou ochranu, zvyšování fyzické zdatnosti, topografii a další. Program žákům umožňuje fyzický kontakt s vojenským materiálem a technikou. Vítaný a oblíbený bonus představují pro žáky dynamické ukázky (Gerhát, 2018). Ty jsou v režii vojáků zabezpečujícího útvaru. Jedná se např. o ukázkou výcviku služebních psů či dravců, boje z blízka, možnosti použití bezpilotních prostředků, prostředky pro práci pyrotechnika a další ukázky dle charakteru činnosti zaangažovaných vojáků (Králová, 2020).

Školy mohou MO o účast v programu požádat samostatně, oslovením kontaktních osob uvedených na stránkách www.pokos.army.cz nebo prostřednictvím KVV Zlín. Ukázky jsou mezi školami velmi žádané a jejich poptávka mnohonásobně převyšuje nabídku. Prezentací program ve výše uvedeném rozsahu vyžaduje značné nasazení osob, techniky i vojenského materiálu. Vzhledem k vytíženosti vojenských útvarů je tento program realizován zpravidla dvakrát ročně v každém kraji, pro Zlínský kraj je vyčleněn měsíc listopad.

V podobném duchu jsou prováděny ukázky na školách ze strany KVV Zlín. Prezentace nejsou tak rozsáhlého charakteru, přesto však splňují svůj účel – podporu výuky (Hejsek, 2020). Ve většině případů je ukázka kombinací teoretické a praktické části. Po vzájemné

domluvě lze zapojení KVV Zlín individuálně přizpůsobit potřebám škol. Obrázek 7 znázorňuje činnost příslušníka KVV Zlín na stanovišti chemické přípravy.

Obrázek 7: Praktická ukázka na ZŠ (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2020)

Díky aktivnímu přístupu KVV Zlín k provádění ukázek na školách dochází ve Zlínském kraji k navýšení počtu škol, kde byla podpořena výuka přípravy občanů k obraně státu. Tento stav potvrzuje tabulka 1, která znázorňuje, jak často vojáci navštívili školy ve Zlínském kraji v rozmezí let 2015–2021.

Tabulka 1: Přehled ukázek na školách ve Zlínském kraji v letech 2015–2021 (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)

Kalendářní rok	Počet ukázek POKOS realizovaných OK MO	Počet ukázek POKOS realizovaných KVV Zlín
2015	2	-
2016	2	5
2017	2	2
2018	2	1
2019	2	3
2020	2	2/4
2021	2	7

Poznámka: Text modrou barvou – ukázky, které z důvodu epidemické situace v ČR nebyly realizovány nebo jejich realizace není jistá z hlediska dalšího vývoje.

Dále mohou školy využít dvou dotačních programů vypisovaných MO. Programy sice nejsou primárně určeny pro školy, ale pro zapsané spolky, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby. Avšak pokud školy s nestátními neziskovými organizacemi spolupracují (např. sdružení přátel školy, sportovní oddíly a jiné zájmové kroužky), mohou na tyto dotace dosáhnout. Dotace lze čerpat v rámci programů:

- příprava občanů k obraně státu, který je zaměřen na děti a mládež (soutěže, výstavy, projektové dny, besedy, semináře a další aktivity související s branností);
- podpora branně-sportovních a technických aktivit obyvatelstva, jehož cílem je rozvoj určitých dovedností využitelných při řešení krizových situací a zvládání jejich následků (Gerhát, 2018).

Postup pro podání žádosti o udělení finanční podpory v rámci některého z těchto dotačních programů je popsán na internetových stránkách www.pokos.army.cz. S žádostí o pomoc při podání formuláře o poskytnutí dotace či jinými dotazy ve vztahu k postupu při získání dotací se lze obrátit na KVV Zlín či jiné územně příslušné KVV.

2.3.3 Branně-vědomostní soutěže a závody

Přípravu občanů k obraně státu nelze vnímat pouze jako teoretickou přípravu, zahrnuje i činnosti k rozvoji fyzické a psychické připravenosti. Za tímto účelem realizuje KVV Zlín branné soutěže a závody nebo se na nich podílí. Jejich cílem je rozvíjet schopnosti a praktické dovednosti žáků základních škol v oblasti branně-bezpečnostní tematiky, zvyšovat jejich fyzickou zdatnost a upevňovat týmového ducha v kolektivu (Sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR, 2019).

KVV Zlín spolupracuje s Hasičským záchranným sborem (dále jen HZS) Zlínského kraje a dalšími složkami IZS v oblasti preventivně výchovné činnosti. Podílelo se na založení tradice v podobě konání „Soutěžního dne IZS“, jehož nultý ročník proběhl již v roce 2016. Soutěž pro žáky 8. tříd ověřila znalosti a dovednosti jednotlivých soutěžních týmů v široké škále disciplín (Javoříková, 2018).

KVV Zlín zabezpečilo celkem tři soutěžní stanoviště. První stanoviště prověřilo vědomosti žáků z oblasti přípravy občanů k obraně státu. Druhé stanoviště bylo zaměřeno na přezkoušení fyzické zdatnosti. V rámci časově měřené disciplíny museli žáci formou štafety co nejrychleji překonat překážkovou dráhu a přenést břemeno. Třetí stanoviště

vyžadovalo zvýšenou pozornost vojáků na bezpečnost soutěžících, žáci si zde vyzkoušeli střelbu na terč ze vzduchové pistole (Hejsek, 2018b). Současně AČR zabezpečila další soutěžní i nesoutěžní stanoviště (statická ukázka vojenské techniky, výstroje a ručních zbraní), a to prostřednictvím vojáků 7. mechanizované brigády Hranice. Obrázek 8 vyobrazuje soutěžní tým při plnění úkolů – přezkoušení znalostí o AČR.

Obrázek 8: Soutěžní den IZS, Popovice (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2019)

Celkový koncept soutěže a především zapojení složek IZS přineslo velký úspěch nejen u soutěžících, ale i u jejich pedagogického dozoru. Akci v očích veřejnosti pozvedla skutečnost, že nad konáním soutěže převzaly záštitu různé osobnosti, mimo jiné hejtman Zlínského kraje (Javoříková, 2018).

V obdobném konceptu se nesl „Branný závod Prlov“. Jednalo o akci menšího rozsahu. Veškeré personální obsazení, materiál a organizace byly zajištěny ze strany KVV Zlín ve spolupráci s Obecním úřadem Prlov a OZS sociálním podnikem Bystřice pod Hostýnem. Zdravotnické zabezpečení a soutěžní stanoviště první pomoci poskytli vojáci 7. mechanizované brigády Hranice (Hejsek, 2019b).

Tabulka 2 vyjadřuje činnost KVV Zlín v oblasti soutěží a závodu s branně-bezpečnostní tematikou v rozmezí let 2016 až 2021.

Tabulka 2: Přehled soutěží a závodů v letech 2016–2021 (Krajské vojenské velitelství Zlín 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)

Název a místo soutěže/závodu	Termín soutěže/závodu	Vítěz soutěže/závodu
Soutěžní den IZS, Popovice	11. 10. 2016	Gymnázium Kroměříž
Soutěžní den IZS, Popovice	16. 5. 2017	ZŠ Luhačovice
Soutěžní den IZS, Popovice	16. 5. 2018	ZŠ Zdounky
Soutěžní den IZS, Popovice	22. 5. 2019	ZŠ Hošťálková
Branný závod, Prlov	2019	ZŠ Valašská Polanka
Branný závod, Prlov	24. 6. 2020	Nerealizováno
Branný závod přes 2 kraje, Boršice u Blatničky	15. 4. 2021	Nerealizováno
Branný závod, Prlov	23. 6. 2021	?
Soutěžní den IZS, Otrokovice	16. 9. 2021	?

Poznámka: Text modrou barvou – soutěže a závody, které z důvodu epidemické situace v ČR nebyly realizovány nebo jejich realizace není jistá z hlediska dalšího vývoje.

Plukovník Ing. Jaroslav Hrabec, zástupce velitele VeTer (bývalý ředitel KVV Ostrava), zastává názor, že pořádání soutěží je jedním ze způsobů, jak zaujmout žáky a naučit je dovednostem, které mohou využít při krizových situacích. KVV Ostrava má v této oblasti nemalé zkušenosti, každoročně pořádá krajskou brannou soutěž s názvem Wolfram (Ogořalek, 2016).

2.3.4 Akce na veřejnosti

Prostřednictvím akcí na veřejnosti AČR prezentuje současnou techniku, výstroj, výzbroj, připomíná vojenské tradice a osobnosti, podporuje nábor nových zájemců, prezentuje schopnosti příslušníků ozbrojených sil, vytváří prostor pro komunikaci s veřejností a posiluje vztah občana a státu při zajišťování obrany.

KVV Zlín realizuje komunikaci s veřejností v souladu s rozkazem ministra obrany č. 17 (2005). Rozkaz stanovuje tiskové a informační orgány rezortu MO, upřesňuje principy komunikace a pravidla chování při styku s veřejností a sdělovacími prostředky. Při realizaci akcí na veřejnosti je nezbytné dodržet ustanovení článku 12a „O účasti vojenských útvarů, vojenských zařízení a vojenských záchranných útvarů AČR na zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí k propagaci ozbrojených sil na veřejnosti a o tom, mohou-li účastníci těchto akcí používat vojenský materiál, rozhoduje ministr obrany. Množství a způsob použití vojenského materiálu

při zabezpečování těchto akcí stanovuje náčelník Generálního štábu AČR. Vojenský materiál se musí používat účelně, hospodárně, efektivně a bezpečně v souladu s charakterem akcí“ (Rozkaz ministra obrany č. 17/2005, 2005).

Vzhledem k vytíženosti ozbrojených sil (plnění úkolů souvisejících s přípravou vojsk, plnění aliančních závazků, vojenská cvičení, plánované servisy a údržba techniky) je nutné provádět plánování akcí na veřejnosti v dostatečném předstihu. Již v období měsíců srpen–září se zpracovávají podklady na následující rok. Vyžadování sil a prostředků a poté proces realizace akcí na veřejnosti ztěžuje KVV Zlín skutečnost, že ve Zlínském kraji není dislokována žádná vojenská jednotka (brigáda, prapor). Techniku, materiál a jejich obsluhu musí KVV Zlín vyžadovat od vojenských útvarů. Tabulka 3 vyjadřuje vzdálenosti nejbližší dislokovaných vojenských útvarů (z místa dislokace jednotlivých útvarů do centra města Zlín – náměstí Míru, upřednostňována byla přeprava/přesun po dálnici).

Tabulka 3: Přehled vzdáleností vojenských útvarů a KVV Zlín (vlastní)

Otevřený název vojenského útvaru	Místo dislokace vojenského útvaru	Počet kilometrů
102. průzkumný prapor	Prostějov	79
Velitelství výcviku – Vojenská akademie	Vyškov	66
7. mechanizovaná brigáda	Hranice	73
72. mechanizovaný / 73. tankový prapor	Přáslavice	65
74. mechanizovaný prapor	Bučovice	82
143. zásobovací prapor	Lipník nad Bečvou	55

Akce na veřejnosti konané v souvislosti s vojenstvím a branně-bezpečnostní tematikou se těší u veřejnosti velké oblibě. To potvrzují například regionální tisk Zlínský deník (Skalička, 2018), který zveřejnil článek „*Impozantní Military den v Kunovicích přilákal patnáct tisíc lidí*“ a mnohé reakce občanů na sociálních sítích. Další v regionu oblíbenou a pravidelně pořádanou akcí s vojenskou tematikou, na které se KVV Zlín podílí, je „Den uniformovaných sborů“ v Kroměříži. Tabulka 4 znázorňuje akce na veřejnosti v rozmezí let 2017–2021, na kterých se KVV Zlín podílelo.

Tabulka 4: Přehled akcí na veřejnosti v letech 2017–2021 (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)

Název akce na veřejnosti	Místo konání	Termín konání
Military den	Kunovice	24. 6. 2017
Military den	Kunovice	30. 6. 2018
Army den	Leskovec	18. 5. 2019
Den uniformovaných sborů	Kroměříž	5. 10. 2019
Den Zlínského kraje	Zlín	21. 9. 2019
Den uniformovaných sborů	Kroměříž	3. 10. 2020
Den Zlínského kraje	Zlín	19. 9. 2020
Oslavy 1. máje	Zlín	1. 5. 2021
Military den	Kunovice	21. 8. 2021
Den uniformovaných sborů	Kroměříž	2. 10. 2021
Den Zlínského kraje	Zlín	září 2021

Poznámka: Text modrou barvou – akce na veřejnosti, které z důvodu epidemické situace v ČR nebyly realizovány nebo jejich realizace není jistá z hlediska dalšího vývoje.

Uvedené akce nezahrnují činnost KVV Zlín ve vztahu k zabezpečení pietních aktů, Dne ozbrojených sil či Dne válečných veteránů a akce pro Mateřskou školu Klubíčko Tlumačov.

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část práce pojednává o problematice přípravy občanů k obraně státu a roli KVV Zlín v této oblasti. Příprava občanů k obraně státu je definovaná zákonem. Důležitost tématu je umocněna dalšími koncepčními a strategickými dokumenty. Aktuálnost problému potvrzuje i úsilí dalších států. Stručný pohled do historie dokazuje, že otázky zajištění obrany a vzdělávání společnosti v branně-bezpečnostních oblastech nejsou pouhou reakcí na současnou bezpečnostní situaci. Je patrné, že provázely český stát řadu generací a prošly výrazným vývojem, stejně tak jako armáda a vlastně i celá společnost.

Dále teoretická část podává informace o působnosti KVV Zlín a jeho postavení ve Zlínském regionu. Mimo hlavní úkoly KVV Zlín byla rozkryta organizační struktura, současný personální stav a byla popsána funkce KVV Zlín ve vztahu k dané oblasti. Je evidentní, že AČR podporuje pedagogy a pomáhá objasňovat problematiku přípravy občanů k obraně státu žákům ve školních lavicích i mezi dospělými.

Nyní je nutné posoudit, jak a proč pedagogové využívají či nevyužívají nabízených možností ze strany armády a úroveň stávajícího systému přípravy občanů k obraně státu ve vztahu k žákům. Již teď je zřejmé, že spolupráce a komunikace armády, potažmo KVV Zlín se školami je pomyslným klíčem, který otvírá dveře vzdělávání. Z hlediska dospělé populace je důležité vzbudit zájem a zvýšit informovanost.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU – PODPORA PEDAGOGŮ

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je proces úzce spjatý s učitelskou profesí, který navazuje na bakalářské a magisterské studium na vysokých školách. Vlivem systematické a koordinované činnosti v uvedené oblasti dochází u pedagogů k jejich vlastnímu rozvoji a současně i k rozvoji školy. Je-li další vzdělávání pedagogických pracovníků realizováno odborně a efektivně, stává se nástrojem, který přináší pozitivní výsledky ve školní praxi a v postoji učitelů vůči inovacím a případným změnám ve výuce (Lazarová a Prokopová, 2004).

Proces dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je aktivní po celou dobu výkonu učitelské profese. Touto cestou dochází u pedagogů k získání nebo zvýšení kvalifikace. Prokopová a Lazarová (2004) upozorňují, že volba aktivit v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je v nejčastějších případech řízena nabídkou. Učitelé jsou při výběru vzdělávacích aktivit ovlivněni zejména následujícími faktory: zájem pedagoga o zvolené téma, místo a čas konání akce, délka trvání akce, reference kolegů a v neposlední řadě i cena.

KVV Zlín podporuje proces profesního rozvoje pedagogů a vytváří podmínky k udržení kvality či zvyšování úrovně znalostí. V oblasti přípravy občanů k obraně státu nabízí KVV Zlín pedagogům možnost absolvovat školení, které splňuje podmínky akreditace udělené MŠMT.

4.1 Školení pedagogů v praxi

O termínech školení jsou pedagogové informováni prostřednictvím internetových stránek (www.pokos.army.cz, www.kvv-zlin.army.cz nebo www.zkola.cz). Současně jsou ze strany KVV Zlín o termínu a místě konání školení informovány všechny školy na teritoriu Zlínského kraje. Oslovení je realizováno prostřednictvím e-mailové komunikace, přičemž KVV Zlín vychází z podkladů zveřejněných na elektronickém portále Zlínského kraje – odbor školství, mládeže a sportu. Zde jsou k dispozici informace o školách a školských zařízeních Zlínského kraje. Pozvánka ke školení je odeslána na kontaktní adresy, ve většině případů se jedná o ředitele škol či sekretariát. V případě zájmu o školení stačí vyplnit stanovenou přihlášku a odeslat elektronicky nebo v tištěné formě na adresu KVV Zlín.

Délka školení přípravy občanů k obraně státu (dále jen školení POKOS) pro pedagogy je dle akreditace stanovena na 4 hodiny. V úvodu jsou učitelé seznámeni s prezentací popisující vznik, legislativní ukotvení přípravy občanů k obraně státu a nástroje k jejímu provádění. Prezentace nastiňuje úkoly z Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024 a poukazuje na důležitost výuky na školách. Poté je účastníkům školení představena prezentace řešící témata přípravy občanů k obraně státu. Právě tato témata jsou klíčová z hlediska vzdělávání žáků a jsou začleněna v RVP. Stěžejními tématy jsou: „*obrana státu, bezpečnostní prostředí, bezpečnost jako záruka prosperity, zapojení České republiky do mezinárodních organizací a jeho význam pro bezpečnost státu, bezpečnostní systém České republiky, krizové stavy, poslání Armády České republiky, humanitární mise a vojenské operace v zahraničí, vojenská činná služba, záloha ozbrojených sil, branná povinnost*“ (Gerhát, 2018, str. 10).

Po absolvování školení POKOS obdrží jeho účastníci osvědčení. Současně získají brožovanou publikaci „Příprava občanů k obraně státu, příručka pro učitele základních a středních škol“. Pomůcka svým obsahem kopíruje témata prezentace školení a obsahuje množství informací, které mohou pedagogové využít v rámci své další praxe. Součástí publikace jsou testovací otázky různého stupně obtížnosti.

4.2 Analýza dokumentů KVV Zlín

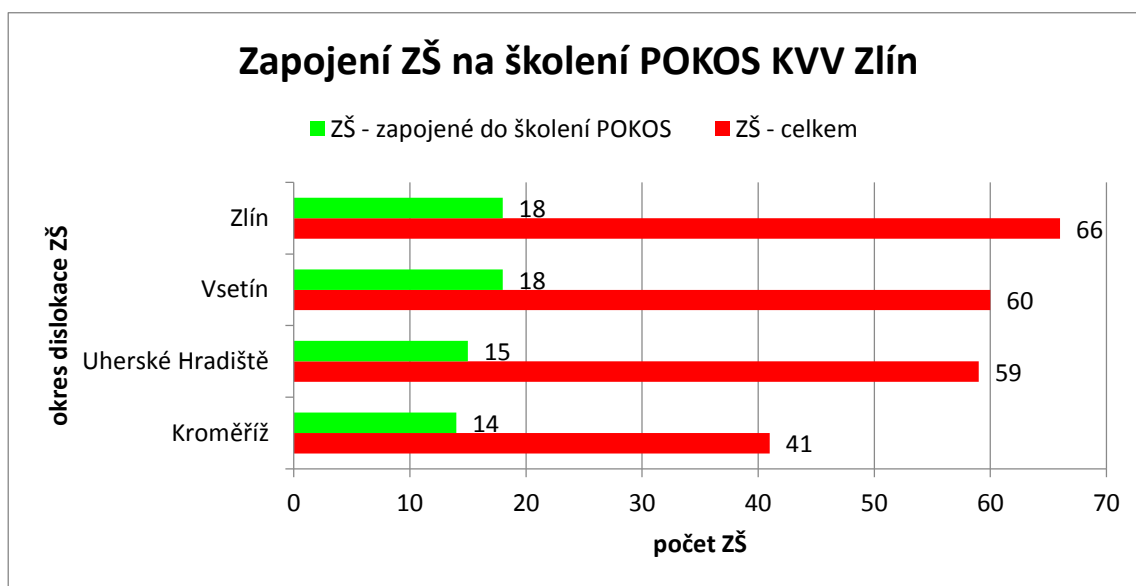
Je mnoho způsobů, jak vymezit analýzu dokumentů, záleží na úhlu pohledu. Obecně ji lze chápat jako výzkumnou metodu, která spočívá v analýze již existujícího materiálu. Tímto materiálem mohou být dokumenty, audionahrávky, fotografie, výkresy, umělecké předměty a další materiál různé povahy. Při aplikaci uvedené metody výzkumník čerpá ze zdrojových materiálů, z nichž provádí výběr, případně úpravy (Miovský, 2006).

Pro účely této práce byla provedena analýza písemných (listinných) dokumentů. Jedná se o interní materiály KVV Zlín, které si vede vlastní agendu o proškolených pedagogických pracovnících. Tyto dokumenty byly podrobeny rozboru a zkoumání za účelem získat co nejvíce zjištění o studovaném objektu. Analýza byla provedena u materiálů obsahujících údaje za léta 2015–2019, informace za rok 2020 a 2021 (do konce března) zde nejsou zahrnuty z důvodu epidemické situace v ČR. Po dobu tohoto období nebyla školení POKOS realizována. Primárním cílem této analýzy bylo zjistit, kolik škol ve Zlínském kraji se zúčastnilo školení POKOS v rámci dalšího

vzdělávání pedagogických pracovníků. Současně nám výsledky rozkrývají detailnější informace o účastnících školení (pohlaví, věková skupina, územní příslušnost škol).

Vzdělávání je v ČR zajištěno prostřednictvím škol a školských zařízení. Jejich zřizovateli jsou zejména města a obce. Dále lze mezi ně řadit soukromé subjekty, ministerstva a církve (Česko, 2004b). Páteř vzdělávací soustavy tvoří ZŠ (Kohout, 2010). Dle přehledu škol a školských zařízení ke dni 3. února 2021 je základní vzdělávání, pro děti ve věku od 6 do maximálně 17 let, v regionu zabezpečeno prostřednictvím 226 základních škol zřízených obcemi Zlínského kraje. Z celkového počtu se jedná o 128 škol úplných, tedy 1. – 9. ročník, a 98 škol neúplných, 1. – 5. ročník (Seznam škol a školských zařízení ve Zlínském kraji, 2021).

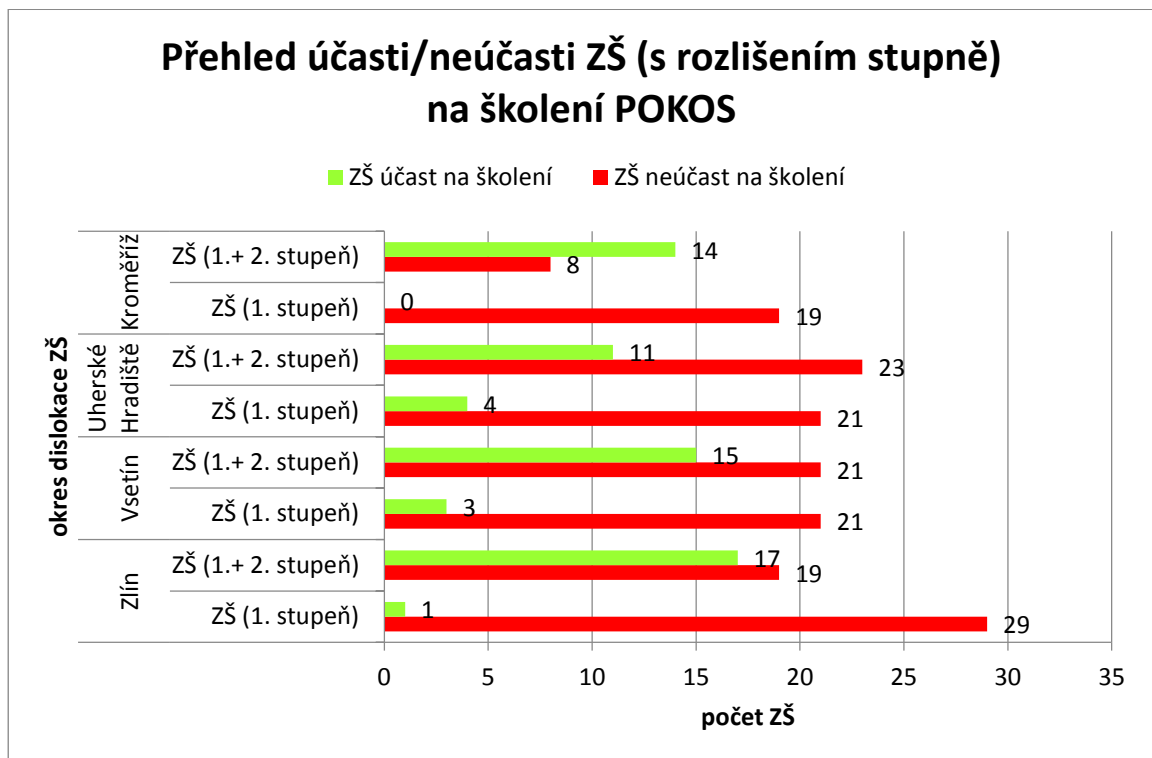
Z výše uvedeného počtu škol se v časovém horizontu 5 let zapojilo do školení POKOS realizovaných KVV Zlín pouze 65 škol. Tuto podstatnou informaci znázorňuje graf 1, který současně rozkrývá situaci v jednotlivých okresech.

Graf 1: Zapojení ZŠ na školení POKOS KVV Zlín (vlastní)

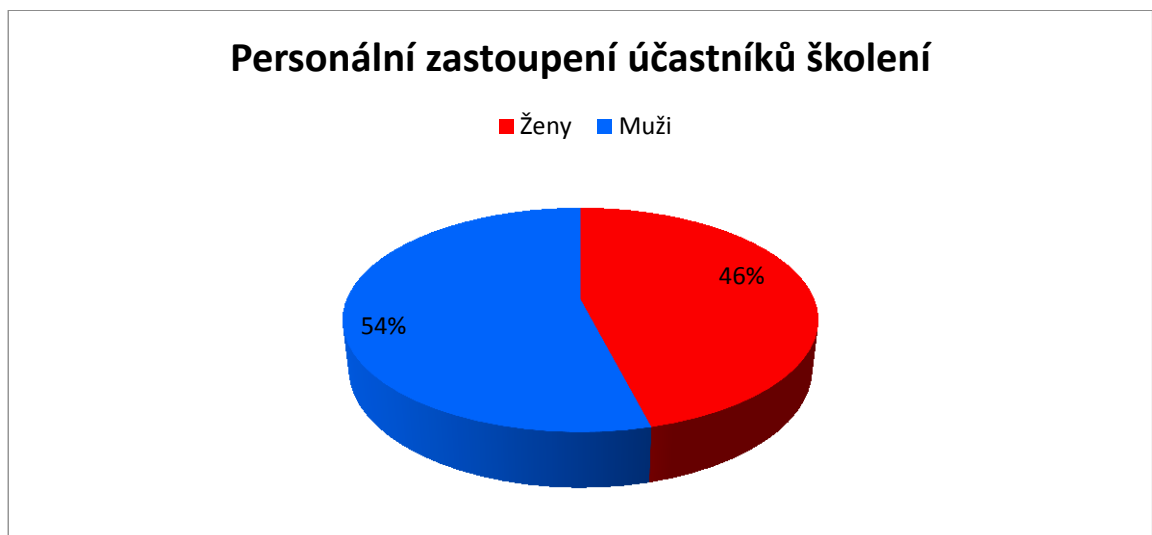
Uvážíme-li, že jsou školení zdarma a že management škol je o termínech konání informován, je výsledný poměr nepřijemným zklamáním. Je nutné tato čísla nezaměňovat s počtem proškolených pedagogů, často je z jedné školy vysláno na školení více učitelů. Pokud bereme v úvahu, zda se jedná o ZŠ úplnou či neúplnou, je patrné, že školy se vzděláváním na úrovni 1. stupně mají zájem o školení minimální. Což odpovídá jednak tomu, že v RVP tato problematika zaznívá jen okrajově a také tomu, že dle koncepce

přípravy občanů k obraně státu je hlavní cílovou skupinou druhý stupeň základních škol. Poměr škol zapojených do školení POKOS vůči celkovému počtu škol znázorňuje graf 2.

Graf 2: Přehled účasti/neúčasti ZŠ na školení POKOS (vlastní)

S přihlédnutím ke genderové rovnosti lze poznamenat, že účast obou pohlaví je téměř vyrovnaná. Tento poměr vyjadřuje graf 3.

Graf 3: Personální zastoupení účastníků školení (vlastní)

Z hlediska personálních údajů bylo zjištěno, že nejmladším účastníkem školení byl pedagog ve věku 24 let a naopak nejstarším pedagog ve věku 61 let. Nejpočetněji

zastoupenou skupinou jsou učitelé ve věku 36 až 40 let a pedagogové ve věku 51 až 55 let. Rozložení jednotlivých věkových skupin je zaznamenáno prostřednictvím grafu 4.

Graf 4: Zastoupení věkových skupin účastníků školení (vlastní)

Je patrné, že lektor KVV Zlín se při výkonu školení setkává s různými věkovými skupinami posluchačů. Této skutečnosti je nutné věnovat náležitou pozornost. Věková různorodost je spjata s odlišnými názory, postoji a dalo by se říci i zvyky pedagogů. Pestrost věkových skupin se kladně projevuje zejména v oblasti dotazů či diskuze, naopak může klást zvýšené nároky na přípravu lektora před školením a na jeho psychickou odolnost v průběhu školení.

Je zřejmé, že učitelé v regionu Zlínského kraje o vzdělávání v této oblasti jeví slabý zájem. Otázka, zda je tento stav způsoben tím, že pedagogům nevyhovuje formát školení POKOS nebo organizační náležitosti školení, bude obsahem výzkumu v následující části.

4.3 Zásady řízeného rozhovoru

Chceme-li zjistit pocity lidí, jejich myšlenky a názory, je vhodnou metodou získání dat rozhovor, též označovaný jako interview. Řadíme jej mezi výzkumné metody hojně zastoupené v oblasti pedagogiky, andragogiky, psychologie a řadě dalších sociálních oborů. Rozhovor nám umožňuje kvalitativní i kvantitativní zkoumání respondentů. Přičemž pojmem respondent označujeme osobu, která se podrobila kladení otázek. Informace dotazováním lze získat mluvenou formou (rozhovor) nebo písemnou (dotazník). Z hlediska stupně volnosti při dotazování rozlišujeme rozhovor volný (nestrukturovaný), částečně řízený a řízený (Reichel, 2009).

Metoda řízeného rozhovoru neumožňuje tazateli měnit pořadí otázek či provádět úpravy v jejich znění. To znamená, že je tazatel povinen dodržovat pevně dané schéma rozhovoru. Vhodně sestavený strukturovaný rozhovor vede k dosažení stejných podmínek pro všechny respondenty a tazateli umožňuje porovnat reakce a odpovědi (Miovský, 2006).

Ke zjištění názoru pedagogů na organizační náležitosti, úroveň, obsah a přínos školení realizovaných KVV Zlín bylo s vybranými pracovníky z praxe provedeno kvalitativní šetření prostřednictvím strukturovaného rozhovoru. Tvorbě otázek pro účely rozhovoru předcházela brainstorming s kolegy z KVV Zlín. V rámci kreativní skupinové porady byl definován problém a lektori hledali důvody nízkého zájmu o školení POKOS. Nápadů a názorů lektorů byly zohledněny při sestavení a formulaci otázek pro provedení rozhovoru s učiteli.

4.4 Popis respondentů

Pro provedení rozhovoru byli vybráni učitelé ze základních škol, kteří absolvovali školení POKOS u KVV Zlín (evidenčně vydaných osvědčení). Jednotliví učitelé byli osloveni prostřednictvím e-mailu s žádostí o poskytnutí rozhovoru. Poté co učitelé projeví zájem, byl dohodnut termín provedení rozhovoru. Vzhledem k usnesení vlády č. 216 ze dne 26. února 2021, omezujícímu volný pohyb osob na území ČR, jsem byla nucena provést rozhovory telefonicky.

Forma interview je výhodná z hlediska financí (nejsou nutné finanční prostředky na přepravní náležitosti), z hlediska času (není potřeba nikam jezdit) a z hlediska pocitů respondentů (odpadá pocit trapnosti či nervozity ze setkání tváří v tvář). Výstupy z této specifické formy interview jsou srovnatelné s kvalitou výstupů z osobního rozhovoru (Miovský, 2006).

Cílem rozhovorů bylo získat nezkreslené a objektivní odpovědi, proto jsou rozhovory anonymizovány. Zveřejněny jsou pouze údaje týkající se pohlaví, věku, zaměření učiteléské praxe, dislokace školy. Stručný popis respondentů:

- pedagogický pracovník č. 1 (dále jen PP1) – muž, věk 57 let, působí na ZŠ v regionu Uherskohradištska, výuka předmětů matematika, vlastivěda, přírodověda, tělesná výchova, svět práce (pěstivelské práce a dílny);

- pedagogický pracovník č. 2 (dále jen PP2) – žena, věk 51 let, působí na ZŠ v regionu Kroměřížska, výuka předmětů občanská výchova, základy společenských věd, dějepis, přírodopis a další humanitární předměty;
- pedagogický pracovník č. 3 (dále jen PP3) – muž, věk 32 let, působí na ZŠ v regionu Vsetínska, výuka předmětů český jazyk, dějepis, počítače, občanská výchova;
- pedagogický pracovník č. 4 (dále jen PP4) – muž, věk 46 let, působí na ZŠ v regionu Zlínska, výuka předmětů dějepis, tělesná příprava, občanská výchova.

4.5 Rozhovor s pedagogy

V úvodu rozhovoru jsem učitelům znovu zopakovala důvody, které mě vedly k provedení rozhovoru, a ujistila je, že je rozhovor anonymní. Poté následoval prostor k dotazům a odpovědím.

1. Jakou cestou jste se dozvěděl/a o školení POKOS pro učitele?

PP1: *Od ředitelky školy, která mě na školení poslala. To bylo, nevím už přesně, před třemi až čtyřmi lety v Popovicích, od té doby o žádné aktivitě v oblasti přípravy občanů k obraně státu nevím.*

PP2: *O školení jsem se dozvěděla prostřednictvím internetu. Poté co byla problematika zařazena do RVP, jsem hledala nějaké informace a na stránkách KVV Zlín jsem našla nabídku školení POKOS. Paní ředitelka s mým vysláním na školení souhlasila.*

PP3: *Pan ředitel se o možnosti školení zmínil na poradě, já a kolega jsme nabídku přijali a tohoto školení se zúčastnili. Podrobnější informace jsem si vyhledal na internetu a další náležitosti s KVV Zlín jsem řešil prostřednictvím e-mailu.*

PP4: *Počáteční informaci jsem získal od kamarádů z aktivní zálohy, bližší informace pak z internetu. Pan ředitel s mým vysláním na školení souhlasil.*

2. Jak hodnotíte školení, kterého jste se zúčastnil/a? Vyhovovalo vám z hlediska následujících kritérií: čas a místo konání, délka školení, připravenost lektorů?

PP1: *Školení bylo přínosné. Pokud bude další, upřednostňuji dopolední čas, přeci jenom je školení také práce – sebevzdělávání. Amfík v Popovicích bylo dobré místo a pro mě*

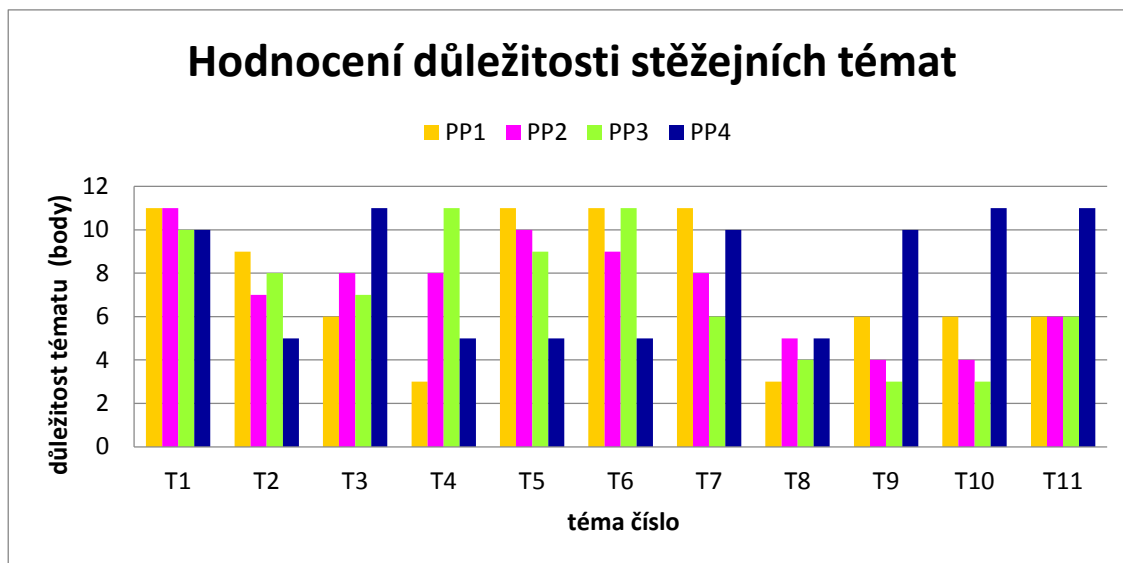
z hlediska dostupnosti ideální. Délka školení byla optimální, lektori připravení a milí. Rád se zúčastním podobné aktivity.

PP2: Byla jsem nadšená! Absolutně jsem nevěděla co čekat, školení pořádané vojáky? Ale byla jsem mile překvapená, obsah školení byl adekvátní a dodnes při výuce čerpám ze znalostí získaných v rámci školení. Lektori byli příjemní, oceňuji i účast hlavního manažera přípravy občanů k obraně státu. Dopolední čas školení mi vyhovoval, neměla jsem problém se do Zlína dostat, ale kdyby se konalo školení někde blíž, bylo by to pohodlnější.

PP3: Po obsahové stránce dostačující. Příjemným bonusem bylo obdržení propagačního materiálu. Moc povedená jsou ta leforela s první pomocí a chemickým nebezpečím. Lektori se při výkladu témat střídali, to narušilo monolitnost výkladu a bylo fajn. Dopolední čas mi vyhovoval, z hlediska dostupnosti za mě bez problémů, ale věřím, že pro některé kolegy to může být problém. Tragické je to s parkováním v centru města, ale to asi KVV Zlín ovlivnit nedokáže.

PP4: Je to setkání zaměstnanců dvou světů, jedna strana chce a musí a druhá strana vlastně neví, co učit a jak učit. Parametry školení byly v pořádku, obsahová stránka na úrovni. Malou výtku bych však měl – voják s břichem a ukazovátkem působí komicky při výkladu požadavků na fyzickou zdatnost vojáků.

- 3. Stěžejní témata jsou... Jak byste je ohodnotil/a na stupnici 1–11 z hlediska vašeho zájmu (č. 11 – zajímá mě nejvíce). Vaše hodnocení umožní lektorům přizpůsobit výklad prezentace (na co se zaměřit a naopak jaká témata nevyžadují takovou pozornost).**

Graf 5: Bodové hodnocení důležitosti stěžejních témat školení POKOS (vlastní)

Témata očíslovaná T1 až T11 chronologicky znázorňují stěžejní témata uvedená v kapitole 4.1.

PP2: Při výuce 8. ročníků se věnuji zejména tématům týkajícím se bezpečnosti státu. U 9. ročníků je ten důraz kladen spíše na službu vojáka z povolání, souvisí to s budoucí volbou dalšího studia a povolání.

PP3: Priority jsem přiřazoval dle uplatnění témat především ve výuce občanské nauky a uplatněním v praxi.

4. Uvítal/a byste v rámci školení např. i nepovinnou část zaměřenou na praxi (např. základy topografie, první pomoc v polních podmínkách, zásady chování v přírodě, apod.)?

PP1: Určitě by to bylo zajímavé! Úplně super by bylo dvoudenní školení v nějakém vojenském prostoru, ale to říká chlap, nevím, jak by se to líbilo kolegyním (smích).

PP2: Pokud by to bylo v nějaké teoretické rovině, tak říkám ano. Já třeba žáky zásady topografie učím, ale věřím, že pro mladší kolegy by to mohlo být přínosné. Zásady první pomoci může člověk slyšet 100krát a neustále je co zdokonalovat. Ovšem pokud by se mělo jednat o praktické zaměstnání venku, tak na to už jsem stará, ale mladší ročníky ať klidně jdou do terénu.

PP3: Ano, zvláště bude-li nový předmět s obsahem branné výchovy. V tomto případě bych uvítal jakoukoliv možnost vzdělávání v teoretické rovině.

PP4: *Ano, ano, ano, klidně bych si rád vyslechl stručný výklad ke všem uvedeným příkladům.*

5. KVV Zlín se potýká s nízkým zájmem učitelů o školení POKOS, troufl/a byste si říct, čím to může být způsobeno?

PP1: *Nevím, kde je chyba. Příprava občanů k obraně státu je živé téma, ředitelé na to slyší. Opravdu těžko říct, proč někde to funguje a jinde ne.*

PP2: *Ono je to těžké. Příprava občanů k obraně státu se nejčastěji vyučuje v občanské výchově, ale na každý, kdo ji učí, je zaměřen na tuto oblast. Pokud vyučuje občanku angličtinář, témata související s obranou a bezpečností ho prostě moc nezajímají. V případě, že se navíc jedná třeba o třídního učitele, jsou tyto hodiny často využívány k řešení organizačních věcí. Navíc je to i věcí přístupu ředitele, pokud je ten nadšenec např. do sportu, směřuje se veškerá pozornost tam. Naopak bývalá ředitelka měla zaměření český jazyk, občanská výchova, a tudíž chápala důležitost problematiky přípravy občanů k obraně státu.*

PP3: *Těch příčin může být mnoho, aktuální školní vzdělávací program, množství učiva a nedostatek času v hodinách, obecně nezáměr o problematiku týkající se armády. Z části to může být dáno velkou feminizací školství.*

PP4: *Učitel není voják, je to jen vychovatel. Podle mě by ani oblast přípravy občanů k obraně státu dál žákům předávat neměl. Toho by se měli zhostit vojáci. Tak třeba když chcete kvalitní outdoorovou výbavu, tak přece nejdete do běžného obchodního řetězce, ale do specializované prodejny.*

6. Jak jste využil/a informace získané při školení v praxi při výuce? Pracujete s Příručkou pro učitele?

PP1: *Využil a využívám převážně v přípravě branného cvičení pro žáky všech ročníků naší školy. Čerpám z ní otázky, jinak ne.*

PP2: *Ano využívám, v tištěné podobě mám tu starou příručku a novou mám staženou v elektronické podobě.*

PP3: *Informace ze školení využívám, vojnu jako takovou jsem nezažil, takže školení pro mě osobně bylo obohacující. Příručku jsem obdržel na školení, čerpám z ní texty pro zápisy žáků.*

PP4: *S příručkou nepracuji, využívám informace ze školení a pak vycházím z vlastních zkušeností.*

7. Víte o další možné spolupráci s KVV Zlín, využití lektorů k přednáškám, ukázkám či podpoře výuky jiným způsobem? Popř. spolupracujete s KVV Zlín nějakou jinou formou?

PP1: *Ano, spolupracujeme s KVV Zlín při organizaci celoškolské akce branného cvičení. POKOS nejvíce spadá do občanské výchovy, nevím o tom, že by moji kolegové v této oblasti spolupracovali s lektory.*

PP2: *Možnosti přednášky lektorů naše škola nevyužila. S KVV Zlín má naše škola smluvený termín ukázky.*

PP3: *Nevím o další možné spolupráci.*

PP4: *Vím. Tady se přímo nabízí možnost hlubší spolupráce s aktivními zálohami a je tady velký prostor. Ovšem k tomu, aby to bylo možné, musí dostat přímý rozkaz. Obávám se, že to se nestane.*

8. Uvítal/a byste „bližší komunikaci“ (prostřednictvím e-mailu) s KVV Zlín, např. o změnách v oblasti přípravy občanů k obraně státu, o termínech školení, o konání branně-vědomostních soutěží, konání pietních akcí v blízkosti regionu školy apod.?

PP1: *Ano, myslím si, že by komunikace a nabídka měla být směřována na vedení školy. Trochu mě mrzí, že i když jsme měli velký zájem o akci pro žáky 8. tříd v Popovicích, vždy nám došla odpověď, že jsme nebyli vybráni.*

PP2: *Určitě ano, pokud jde o změny, mohla bych si tak upravit své podklady k výuce. Informace k soutěžím ano. Ohledně dalších aktivit si nejsem jistá, jestli je na ně při výuce čas, ale pokud by byly v blízkosti školy, tak by to možná bylo schůdné.*

PP3: *Ano, uvítal. Já osobně jsem o pietních aktech informován z města a chodím na ně s žáky.*

PP4: *Ano, především v oblasti konání soutěží a novinek a změn.*

**9. Kterou cestu spolupráce KVV Zlín a ZŠ byste upřednostňoval/a a proč?
Varianta A – zaměřit se na kvantitu, čím více zapojených škol, tím lépe.
Varianta B – zaměřit se na kvalitu, s vybranými třídami spolupracovat po**

určité období, např. během 6. – 8. ročníku. Varianta C – „elektronicky“, každý měsíc by byl věnován nějakému tématu, v rámci kterého žáci plní úkoly (např. sloh, výtvarný projekt, foto atd.), zpětná vazba, závěrečné vyhodnocení, odměny.

PP1: *Mně by se nejvíce líbila varianta B, mohlo by to mít podobný formát jako program Hasík a ten funguje velmi dobře.*

PP2: *Variantu kvality, ale spíše v rámci jednoho ročníku, nejlépe u osmých ročníků. V jiných ročnících na to nevidím prostor.*

PP3: *Já upřednostňuji variantu kvality, přestože nebude možné pokrýt všechny školy. Taky pořádání různých soutěží má svá pozitiva a mohlo být cestou další spolupráce.*

PP4: *Ideální varianta je kombinací všech tří možností, ale nevím, jaké personální možnosti má KVV Zlín.*

10. Jaké jsou nejčastější problémy, které musíte při výuce přípravy občanů k obraně státu řešit?

PP1: *Tak na to neumím odpovědět, nevyučuji občanskou výchovu. Já POKOS využívám v aktivitě, kterou organizuji – branné cvičení.*

PP2: *Bohužel je to nezájem a nepochopení ze strany vedení, neuvědomují si důležitost tématu nebo se jim nechce vybočovat ze zajetých kolejí. Žáky si myslím oblast baví, záleží na nás, na učitelích, jak k výuce přistoupíme.*

PP3: *Především je to nedostatek času a neochota kolegů spolupracovat. I když člověk přijde s nějakou inovací nebo nápadem, kolikrát ho kolegové smetou ze stolu kvůli svému pohodlí.*

PP4: *Doposud jsem žádné problémy při výuce dané problematiky neřešil.*

V průměru trval každý rozhovor 15 až 20 minut. V závěru hovoru jsem zúčastněným osobám poděkovala za jejich čas a ochotu, poté následovalo rozloučení.

5 UKÁZKY A PREZENTACE NA ŠKOLÁCH V PRAXI

Činnost KVV Zlín ve vztahu k základním školám je zaměřena především na žáky 2. stupně. Ukázka přípravy občanů k obraně státu (dále jen ukázka POKOS) má ve většině případů následující scénář (program). Cílová skupinka žáků je rozdělena na 2 skupiny (skupina A, skupina B) a tyto skupiny se rozejdou na svá stanoviště. Zde absolvují teoretickou/praktickou ukázku v rozsahu 1,5–2 hodiny. Následuje přestávka a poté si skupiny stanoviště vymění.

Teoretická část probíhá ve třídě či posluchárně s využitím počítače a dataprojektoru. Tato část je v gesci lektora přípravy občanů k obraně státu. Žákům představí stručný harmonogram dne a poté se pustí do výkladu přednášky. Jedná se o přednášku určenou pro ZŠ, která je využívána také při „velkých“ prezentacích z úrovně OK MO. Lektor seznámí žáky s tématy nevojenského charakteru (například s tím, jaké máme krizové stavy, proč jsou vyhlašovány a kdo má pravomoc je vyhlásit, co dělat v případě evakuace, proč je důležité členství ČR v mezinárodních organizacích apod.). Následně je přednáška zaměřena na Ozbrojené síly ČR, jejich členění, hlavní úkoly AČR, povinnosti vojáka, způsoby jeho služby, humanitární mise, povinnosti občanů vůči zajišťování obrany. Náročnější témata týkající se branné povinnosti, účasti vojáků v zahraničních operacích, druhů vojenské služby apod. jsou proložena tématy snadnějšími a záživnějšími, jako jsou např. využití služebních psů, vojenské hodnosti, druhy vojenských stejnokrojů. Přednáška je vedena přiměřeně věku žáků. Lektor udržuje pozornost žáků doplňujícími otázkami a prostřednictvím jednoduchých anket. V rámci celé teoretické části mají žáci možnost klást lektorovi dotazy a doplnit probíraná témata např. situací, kterou zná ze svého okolí.

Součástí teoretické části bývá beseda se zajímavým hostem. KVV Zlín spolupracuje s příslušníky Klubu vojenských veteránů a členy Historické skupiny 1. Partyzánské brigády Jana Žižky. Za zmínku rozhodně stojí spolupráce KVV Zlín s plukovníkem Janem Hronkem. Plukovník Hronek byl v necelých 14 letech nejmladším partyzánem valašského odboje. Působil na Valašsku jako partyzánská spojka a současně byl svědkem prlovske tragédie (Burda, 2015).

Praktická část ukázky probíhá v tělocvičně nebo vhodných venkovních prostorech a rovněž je řízena lektorem (ukázky se účastní vždy min. 2 lektoři), který provede zahájení praktické části a stručně žákům představí harmonogram a systém rotace

na stanovištích. Dohlíží na celkový průběh a koordinuje střídání mezi jednotlivými pracovišti. V této části jsou žáci seznámeni s těmito stanovišti:

- stanoviště chemické přípravy;
- stanoviště zdravotědy;
- stanoviště výstroje a výzbroje aktivní zálohy;
- stanoviště střeleckého trenažeru (dobrovolné).

Jednotlivá stanoviště mohou být různě modifikována v závislosti na početních stavech vojáků z povolání KVV Zlín (a jejich zaměření) a vojáků aktivní zálohy. K realizaci ukázek na školách KVV Zlín využívá i příslušníky pěší roty AZ KVV Zlín. Ti mohou být povoláni na jednodenní akce za účelem prezentace AČR na veřejnosti (Česko, 2004a). KVV Zlín této možnosti využívá. Zejména u vojáků aktivní zálohy, kteří vykonávají v civilním životě zajímavé profese (městský policista, lékař, zdravotnický záchranář, podnikový hasič, pedagog, starosta, právník a další).

Po vypršení stanovené doby se skupiny prostřídají. Skupina A se přesune z teoretické části na praktickou a skupina B naopak. Na jednotlivých stanovištích žáci obdrží informační tiskoviny studijního charakteru (viz příloha P I a P II). Jako bonus za vlastní iniciativu mohou žáci získat drobný reklamní a propagační materiál.

5.1 Popis výzkumného soboru

Kvantitativní výzkum byl proveden za účelem porovnat znalosti žáků 9. tříd dvou skupin. Znalosti se týkají témat spadajících do problematiky přípravy občanů k obraně státu. Jedna skupina žáků absolvovala v rámci výuky ukázkou POKOS organizovanou KVV Zlín, druhá nikoliv. Následující výzkum si klade za cíl zodpovědět otázku: Mají praktické ukázky POKOS realizované KVV Zlín pozitivní vliv na znalosti žáků základních škol v dané problematice?

Ve většině případů navštěvují příslušníci KVV Zlín 7. – 8. třídy ZŠ. Žáci 9. tříd se připravují na přijímací zkoušky a program KVV Zlín se zúčastňují zřídka. Původním záměrem bylo oslovit žáky 8. tříd. Z důvodu situace související s výskytem onemocnění Covid-19 provedlo KVV Zlín v roce 2020 ukázky POKOS pouze na dvou školách (ZŠ Luhačovice, ZŠ Vizovice). V roce 2021 nepříznivá epidemická situace pokračovala, na školách probíhala distanční výuka a ukázky ze strany KVV Zlín nemohly být realizovány. Z uvedených důvodů byli pro dotazníkové šetření vybráni stávající žáci

9. ročníku, kteří ukázkou POKOS absolvovali v loňském školním roce. Jedná se o žáky ZŠ Luhačovice a ZŠ Vizovice. Jejich výsledky budou porovnány se žáky stejného ročníku, u nichž KVV Zlín výuku ukázkou POKOS nepodpořilo (ZŠ Zachar Kroměříž, ZŠ Polešovice). Mimo uvedené ZŠ jsem s žádostí o vyplnění dotazníku oslovila ještě další 3 ZŠ. Tyto školy o dotazníkové šetření neprojevíly zájem.

U ZŠ Luhačovice, ZŠ Zachar Kroměříž a ZŠ Polešovice byl výzkum realizován s vědomím ředitele (ředitelky) školy. S jejich souhlasem byli osloveni učitelé, kteří žákům sdíleli odkaz na internetové stránky s elektronickým dotazníkem. V případě ZŠ Vizovice byl osloven konkrétní učitel, který dotazník elektronickou cestou rozšířil mezi žáky.

Rozdílné počty žáků na školách byly důvodem k procentuálnímu vyjádření výsledků. Porovnání úspěšnosti správných odpovědí žáků jednotlivých škol nám poskytne informaci o přínosu vzdělávací činnosti KVV Zlín. Tabulka 5 znázorňuje celkové počty žáků 9. tříd oslovených škol ve srovnání s počty zodpovězených dotazníků.

Tabulka 5: Přehled zapojených respondentů (vlastní)

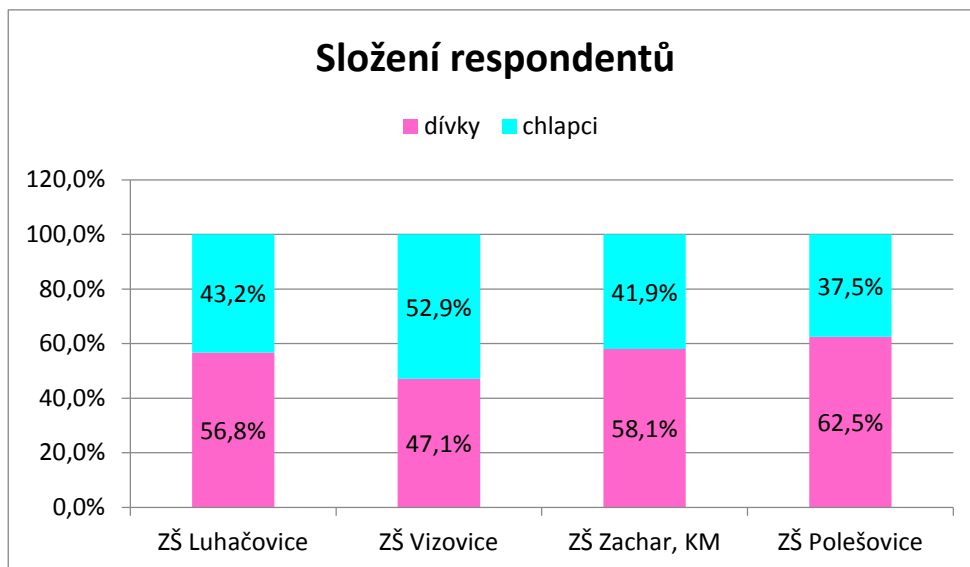
Název ZŠ	9. ročník – žáků celkem	Počet vyplněných dotazníků
ZŠ Luhačovice	94	88
ZŠ Vizovice	78	17
ZŠ Zachar, Kroměříž	42	31
ZŠ Polešovice	37	32

Dotazník byl vytvořen v elektronickém prostředí a obsahoval celkem 20 otázek. Převážná část otázek vychází ze stěžejních témat přípravy občanů k obraně státu. Dotazník byl anonymní, čas k jeho vyplnění nebyl omezen.

5.2 Výsledky výzkumu

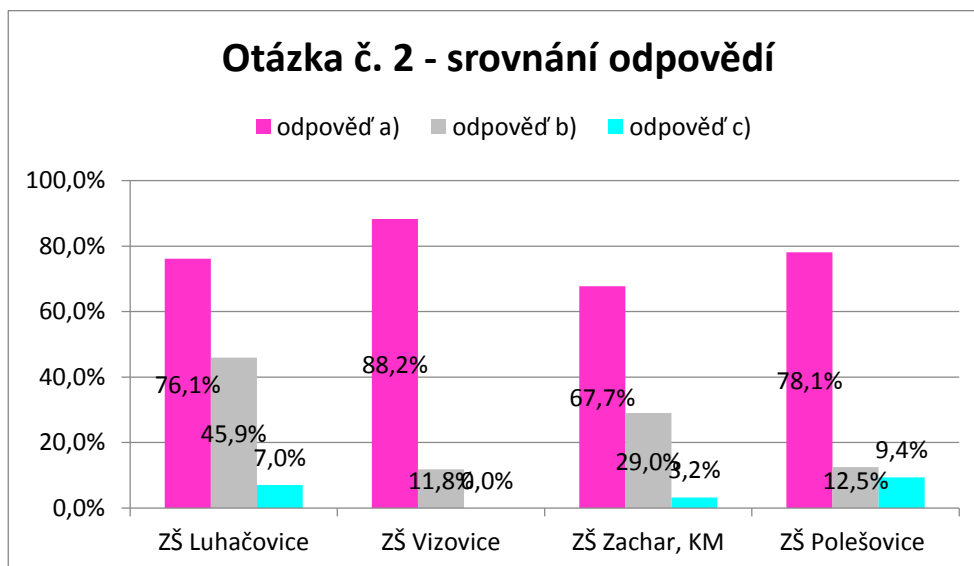
V následujícím textu jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření, které bylo provedeno v 9. třídách výše zmíněných ZŠ. Srovnání odpovědí žáků jednotlivých škol prezentuje grafické znázornění dat. Celé znění dotazníku je uvedeno v příloze P III. Statistické zpracování dat dotazníků je součástí přílohy P IV.

První otázka má pouze informační charakter o složení vzorku, graf 6 znázorňuje zastoupení dívek a chlapců.

Graf 6: Zastoupení dívek a chlapců ve výzkumném vzorku (vlastní)

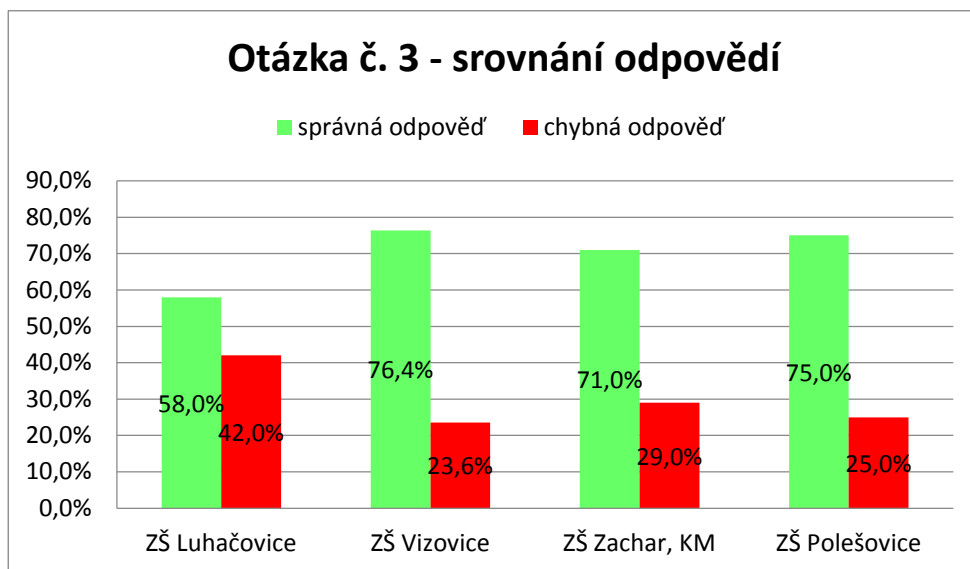
Druhá otázka je subjektivního charakteru. Jejím cílem bylo zjistit, co pro žáky znamená pojem bezpečnost a jak tento stav vnímají. Odpovědi žáků jsou vyrovnané a většina z nich uvedla, že pojem bezpečnost považují za „jeden z nejdůležitějších parametrů života, je zájmem všech občanů ČR“, odpověď a), graficky znázorněno viz graf 7. Je možno pozitivně hodnotit, že žáci chápou pojem bezpečnosti jako důležitý prvek našich životů, který významným podílem ovlivňuje jeho kvalitu.

Graf 7: Otázka č. 2 (vlastní)

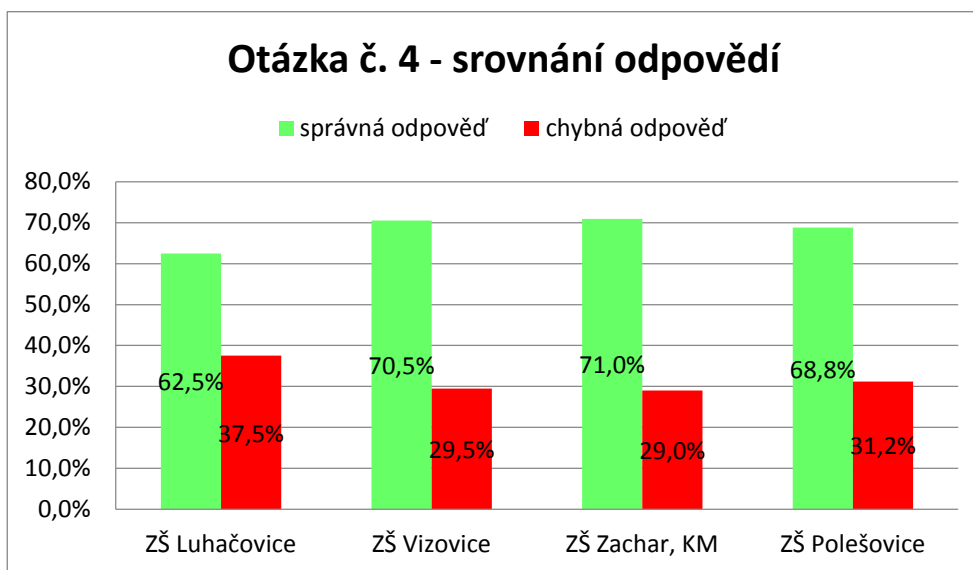
Otázka číslo tři se zabývala principy, které ČR upřednostňuje při řešení bezpečnostních hrozeb. S více než 50% úspěšností zvolili žáci oslovených škol správnou možnost „předcházení ozbrojeným konfliktům, preferuje mírové řešení bezpečnostních výzev

prostřednictvím diplomatických a politických prostředků“. Odpovědi žáků jsou vyvážené, pouze ZŠ Luhačovice má v tomto případě poněkud nižší úspěšnost, graficky znázorněno viz graf 8. V tomto případě nelze zaznamenat přínos praktické ukázky POKOS na znalosti žáků.

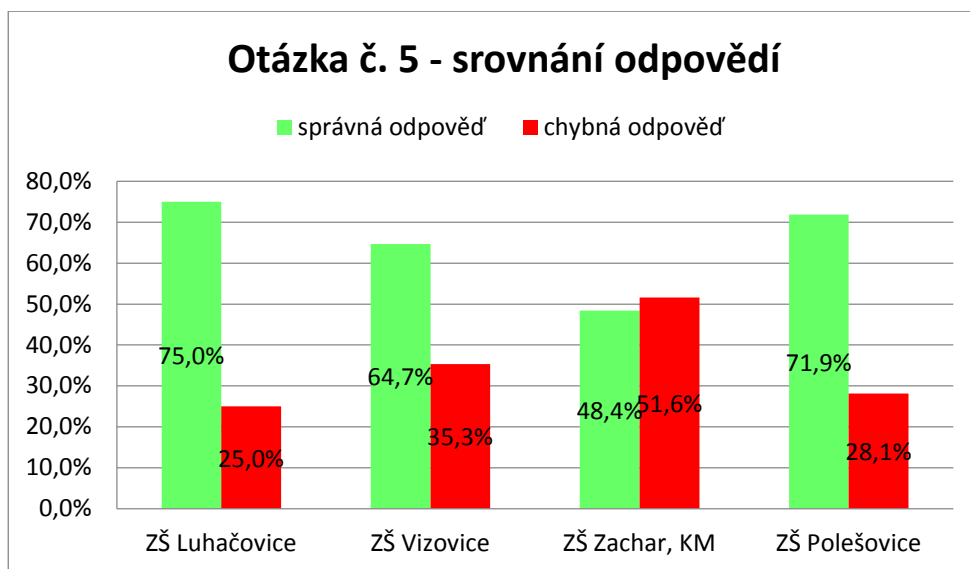
Graf 8: Otázka č. 3 (vlastní)

Čtvrtá otázka zkoumala, jaké má ČR krizové stavy. Správnou variantu odpovědi „stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav“ zvolili žáci téměř v 70 % případů, graficky znázorněno viz graf 9. Skutečnost, jestli byla nebo nebyla na škole realizována ukázka POKOS, se na odpovědích žáků neprojevila výrazným rozdílem.

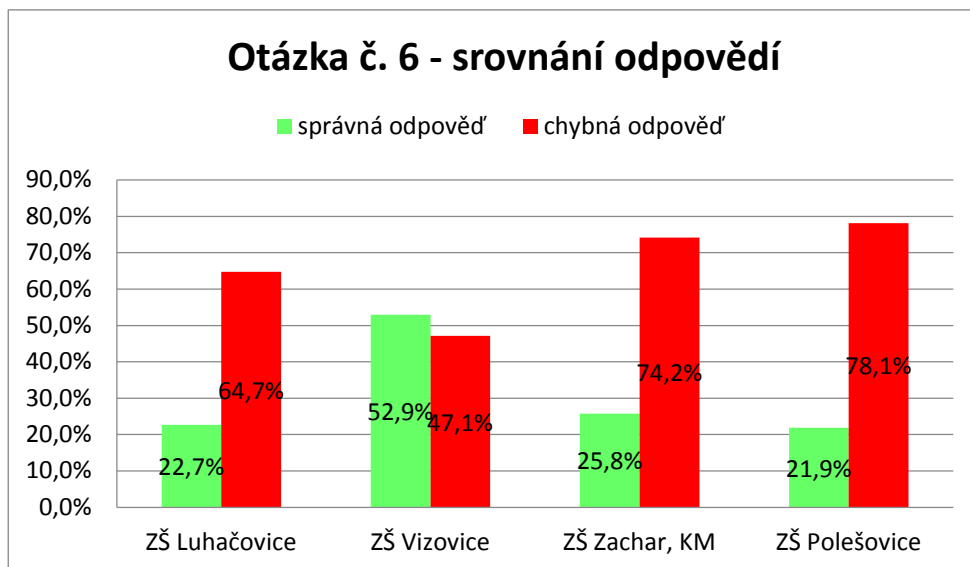
Graf 9: Otázka č. 4 (vlastní)

Pátá otázka zjišťovala, jakých mezinárodních organizací je ČR členem z hlediska principu kolektivního zajištění obrany. S výjimkou školy ZŠ Zachar dosahují odpovědi žáků více jak 50% úspěšnosti, viz graf 10. Respondenti správně vyhodnotili, že ČR je členem „NATO, EU, OSN“. Jedná se o téma zařazené do problematiky výchovy k občanství. Členství ČR v jednotlivých mezinárodních organizacích je všeobecně známo. K danému tématu je k dispozici řada učebnic a studijních materiálů.

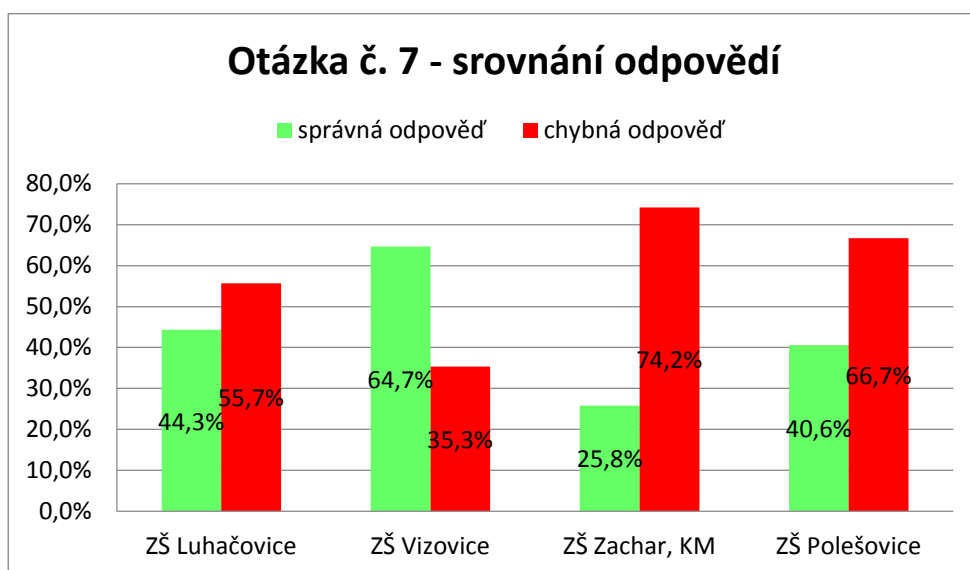
Graf 10: Otázka č. 5 (vlastní)

V pořadí **šestá otázka** se respondentů dotazovala, co tvoří Ozbrojené síly ČR? Jedná se o základní strukturu ozbrojených sil a správná odpověď je „Armáda ČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž“. V tomto případě pouze žáci ZŠ Vizovice dokázali odpovědět s více jak 50% úspěšností, viz grafické znázornění v grafu 11. U žáků ZŠ Zachar a Polešovice je to pochopitelné, uvážíme-li že se osobně s vojáky nesetkali. V případě ZŠ Luhačovice je závažnější vysoká chybovost v odpovědích žáků. Základní dělení Ozbrojených sil ČR je součástí teoretické přednášky. Výsledky šesté otázky by měly vést lektory KVV Zlín k zamyšlení.

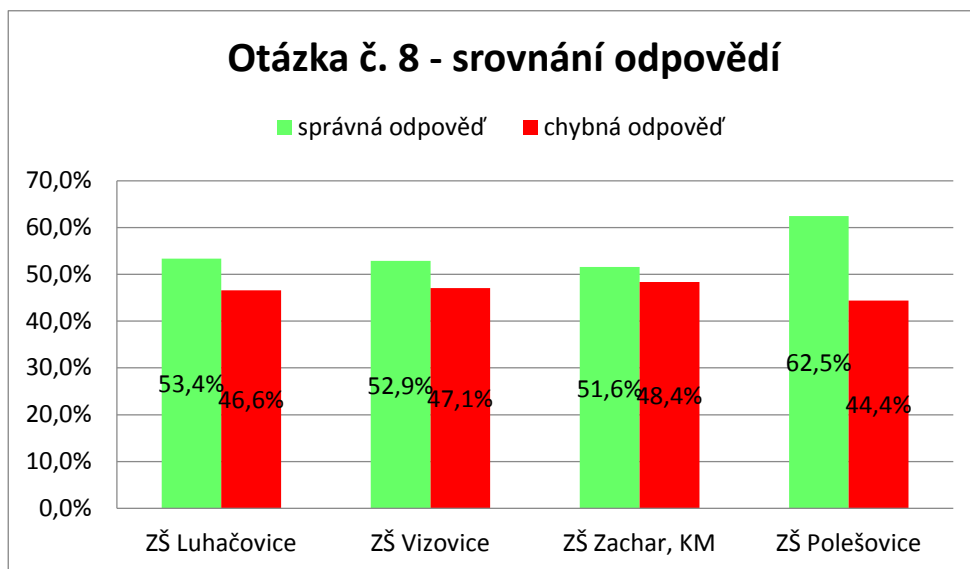
Graf 11: Otázka č. 6 (vlastní)

Další, **sedmá otázka** se ptala žáků, kdo je vrchním velitelem ozbrojených sil ČR. Správnou možnost „prezident ČR“ vyhodnotili žáci ZŠ Luhačovice a ZŠ Vizovice poněkud lépe než respondenti ze ZŠ bez ukázky POKOS, viz grafické znázornění – graf 12. V rámci ukázky POKOS jsou žáci s touto informací seznámeni hned v úvodu prezentace a většinou probíhá formou ankety, poté jsou žáci seznámeni s hlavními funkcionáři AČR (fotografie). Respondenti často vrchního velitele ozbrojených sil zaměňovali s vojákem. Výsledky grafu potvrzují, že u žáků, kteří absolvovali ukázkou POKOS, byla úroveň správných odpovědí vyšší.

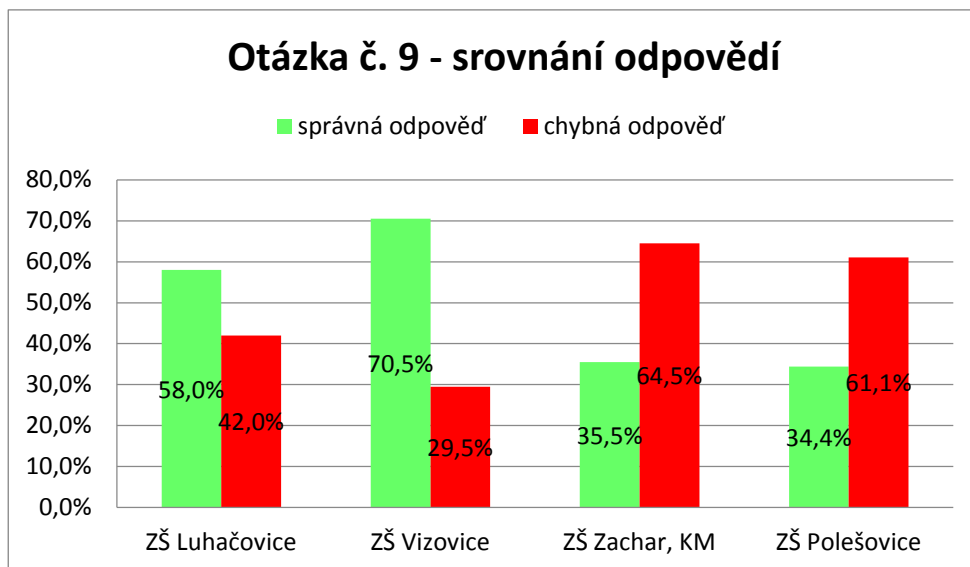
Graf 12: Otázka č. 7 (vlastní)

Osmá otázka zkoumala, jak se dělí AČR. V roce 2020 došlo ke změnám a původní strukturu „pozemní síly, vzdušné síly, Velitelství výcviku – Vojenské akademie“ nahradilo dělení na „pozemní, vzdušné, kybernetické, teritoriální a speciální síly“. Reakce žáků jsou vyrovnané, viz graf 13.

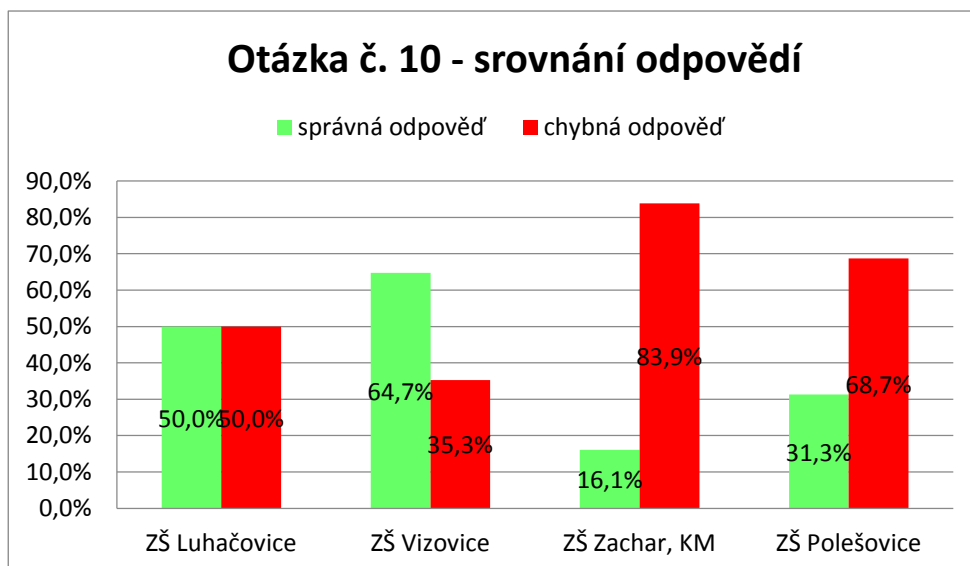
Graf 13: Otázka č. 8 (vlastní)

Následující **otázka** číslo **devět** se týkala základního poslání AČR, kterým je „připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení“. Uvedená otázka konečně potvrzuje přínos ukázky KVV Zlín na znalosti žáků. Žáci ZŠ Luhačovice a Vizovice dosahují viditelně lepších výsledků, viz grafické znázornění – graf 14. V teoretické části ukázky POKOS jsou žáci seznámeni jak s posláním ozbrojených sil, tak i s hlavními úkoly a na příkladech z praxe (africký mor prasat, výbuch ve Vrběticích apod.) jsou jim uváděny příklady využití armády.

Graf 14: Otázka č. 9 (vlastní)

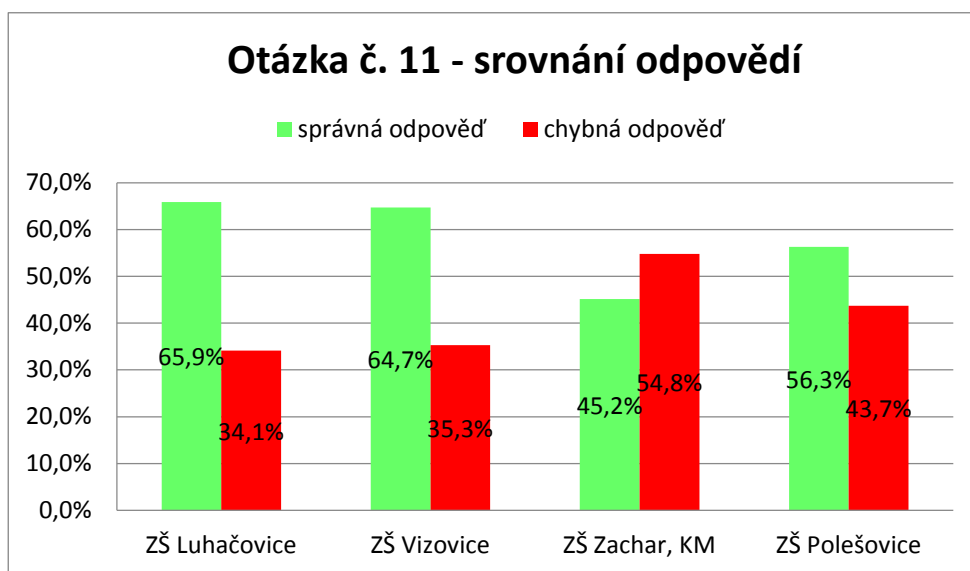
Desátá otázka se týkala definice mobilizace – „hromadné doplnění vojenských útvarů a zařízení, doplněny jsou osoby a věcné prostředky nutné k plnění úkolů spojených se zabezpečením obrany státu“. Jedná se o vyložení vojenskou problematiku a i v tomto případě je značný procentuální rozdíl v odpovědích škol, viz grafické znázornění – graf 15. Školy s absencí ukázky POKOS mají podstatně vyšší chybovost odpovědí.

Graf 15: Otázka č. 10 (vlastní)

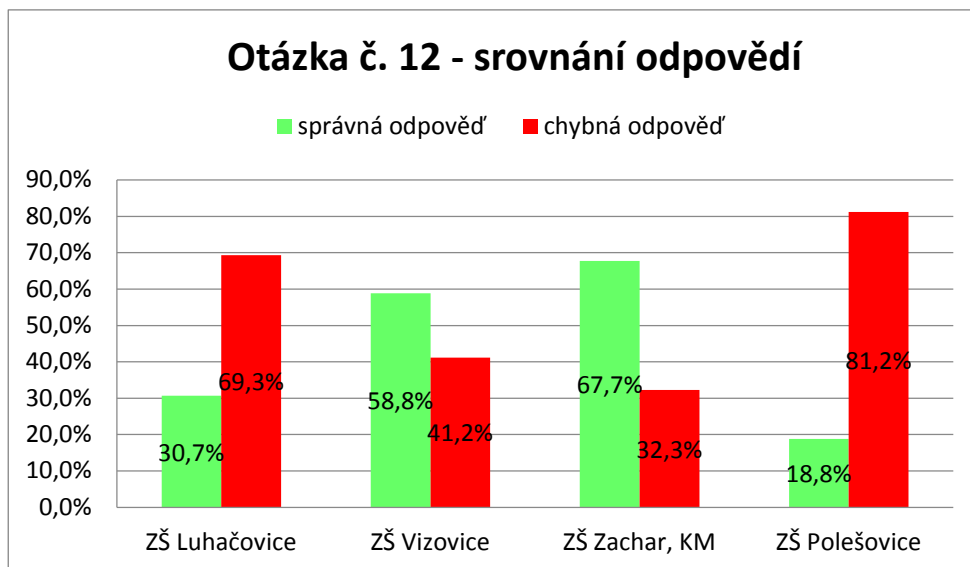
Další **otázka**, v pořadí **jedenáctá**, se dotazovala, kdo může vyhlásit mobilizaci. V našem státu má toto právo pouze „prezident ČR“. Tuto pravomoc nelze delegovat na žádnou jinou osobu. V teoretické části ukázky POKOS žáci hlasují formou ankety „Koho je víc, vojáků, nebo policistů?“ Když je vysvětlen skutečný stav a podmínky, proč tomu tak je, přechází výklad lektora na téma mobilizace (co to vlastně je a proč se to děje). Jedná se

o nástroj, kterým AČR navyšuje své početní stavy. V tomto případě z výsledku odpovědi vyplývá, že žáci ZŠ Luhačovice a Vizovice dopadli ve srovnání se žáky ZŠ Zachar a Polešovice podstatně lépe. Grafické znázornění odpovědí viz graf 16, potvrzuje pozitivní přínos ukázky KVV Zlín.

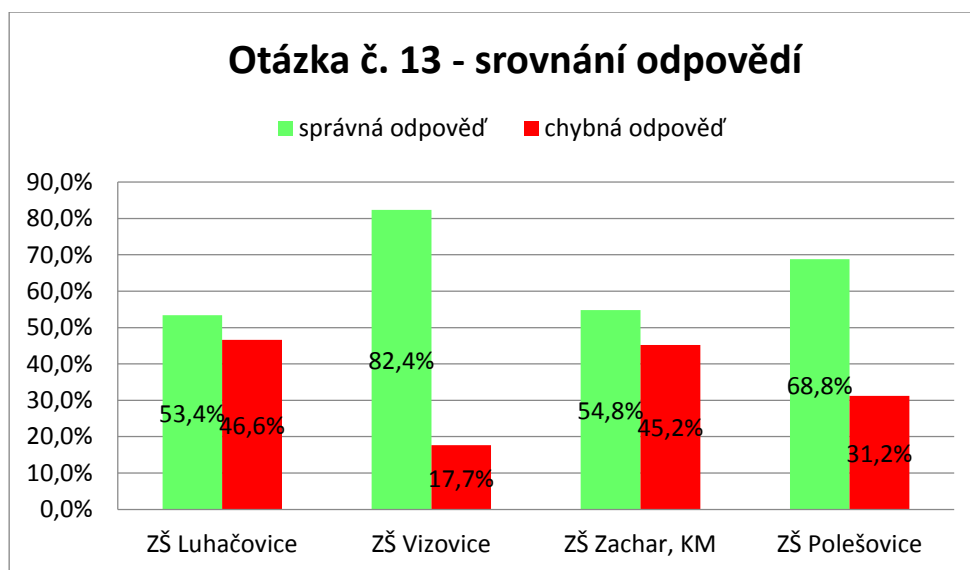
Graf 16: Otázka č. 11 (vlastní)

Dvanáctá otázka se týkala branné povinnosti a dotazovala se žáků, koho se týká. Po překročení hranice 18 let může občan nejen volit, ale má i určitou povinnost vůči státu. Ta platí pro všechny občany, „muže a ženy ve věku 18–60 let“. Žáci věkovou hranici určovali většinou správně, ale uváděli, že platí pouze pro muže. Celkový počet správných odpovědí respondentů se liší, viz grafické znázornění – graf 17. Vynikají žáci ZŠ Zachar a naopak žáci ZŠ Luhačovice často chybovali, a to i přesto, že výklad branné povinnosti slyšeli od lektora KVV Zlín.

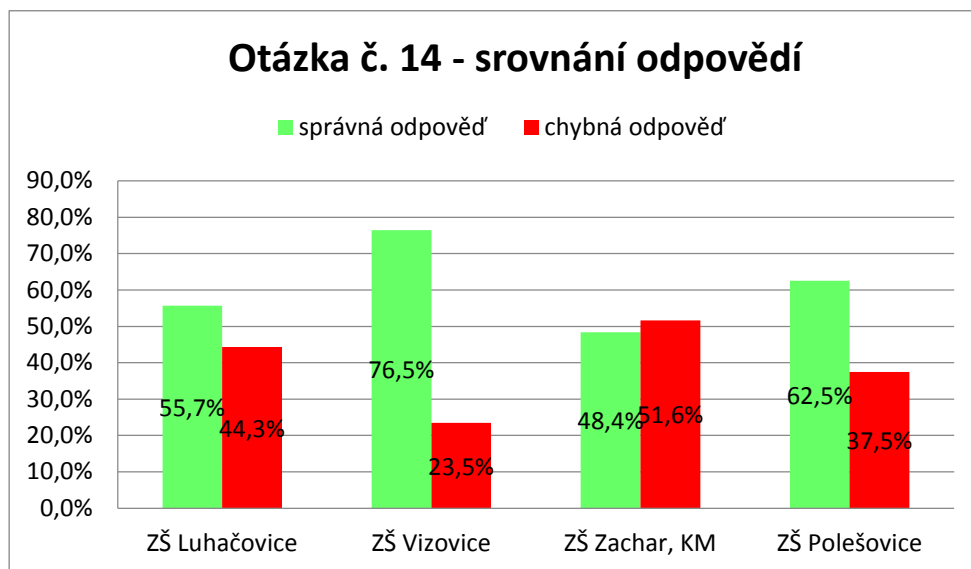
Graf 17: Otázka č. 12 (vlastní)

V pořadí **třináctá otázka** zjišťovala, kdo se může stát vojákem z povolání. K dobrovolnému převzetí výkonu branné povinnosti musí občan splňovat následující kritéria: „občan ČR, věk 18 let a více, trestně bezúhonný, zdravotně a fyzicky způsobilý, který složil vojenskou přísahu, splňuje potřebnou kvalifikaci (minimálně vyučen), nepodporuje, nepropaguje a nesympatizuje s hnutím, které potlačuje práva a svobody člověka nebo hlásá náboženskou, národnostní nebo rasovou zášť“. Tuto správnou odpověď označila v dotazníku správně více než polovina respondentů, znázorněno v grafu 18.

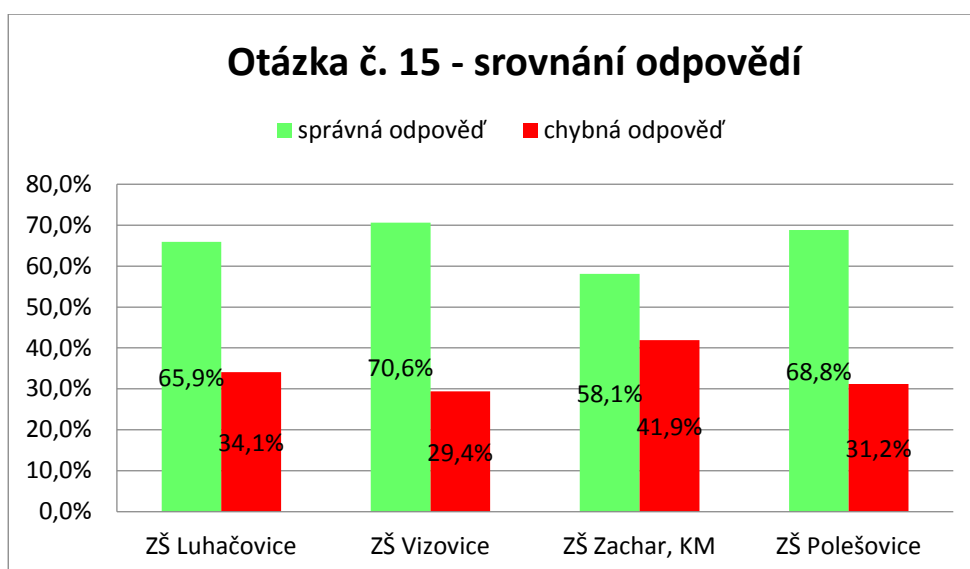
Graf 18: Otázka č. 13 (vlastní)

Čtrnáctá otázka byla zaměřena na postavení a možnosti žen v AČR. Žáci dokázali správně reagovat a téměř v 50 % zvolili správnou odpověď: „mají stejné pracovní příležitosti a ohodnocení jako muži“. Grafické znázornění odpovědí respondentů, viz graf 19, vypovídá o povědomí žáků o službě žen v armádě.

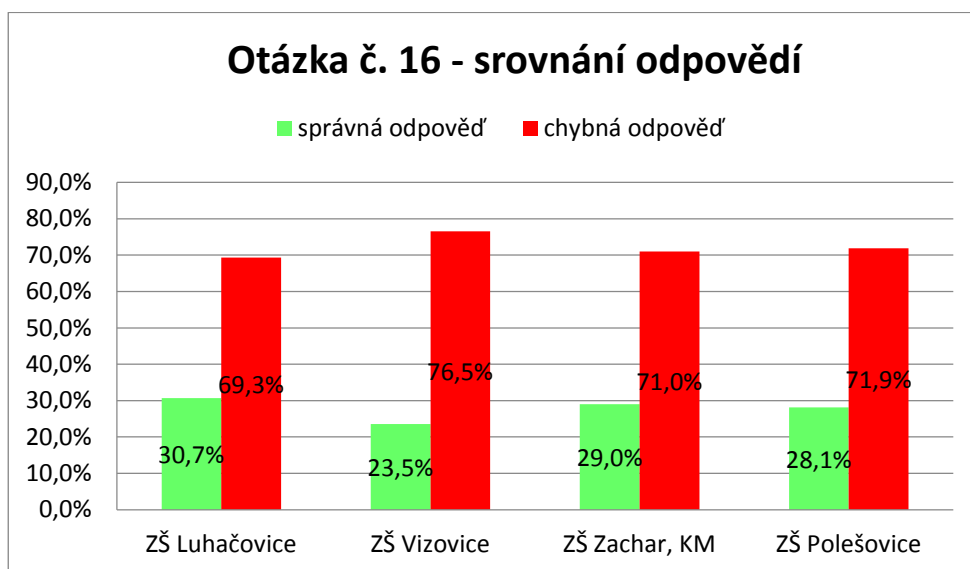
Graf 19: Otázka č. 14 (vlastní)

Patnáctá otázka se dotazovala na to, kdo je vojákem aktivní zálohy. Charakterem se nejednalo o nijak obtížnou otázku a je to znát i na odpovědích žáků, viz graf 20. Jedná se o „občana, který dobrovolně převzal výkon branné povinnosti, kombinuje civilní a vojenskou kariéru“. Osobní setkání žáků s příslušníkem pěší roty AZ KVV Zlín nemělo žádný zásadní vliv na množství správných odpovědí žáků. Nadpoloviční úspěšnosti dosáhli i žáci ZŠ, kde nebyla ukázka POKOS realizována.

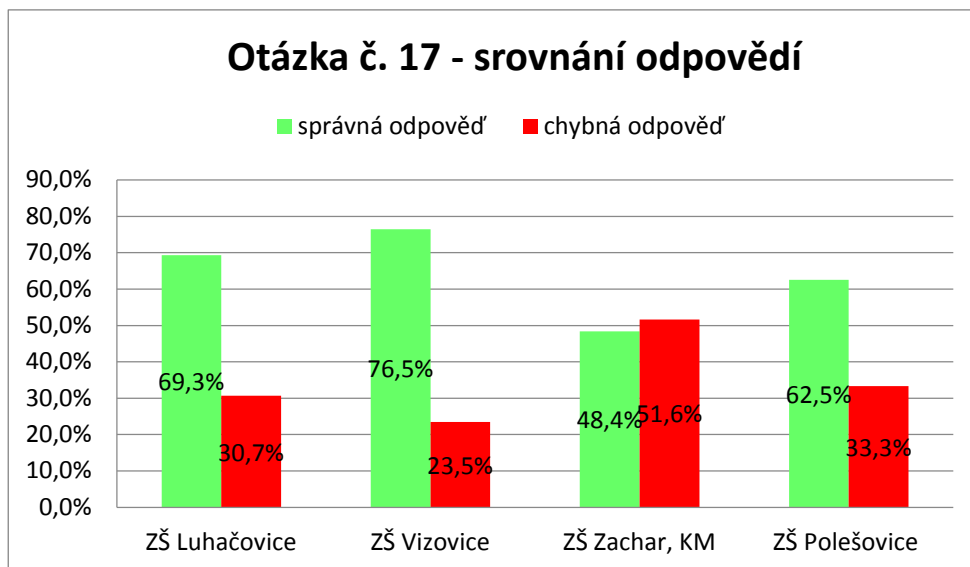
Graf 20: Otázka č. 15 (vlastní)

Následující, **šestnáctá otázka** zjišťovala u dotazovaných, který rodák pocházející ze Zlínského kraje se podílel na atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Operace Anthropoid patří mezi jednu z nejdůležitějších vojenských operací, na které se podílel „Josef Valčík“ ze Smoliny. Z hodnot grafu 21 je zřejmá vysoká chybovost odpovědí. Otázka byla do dotazníku zařazena záměrně, aby poodhalila, jaké mají žáci povědomí o historii ve svém okolí. Procenta správných odpovědí jsou nízká ve všech případech.

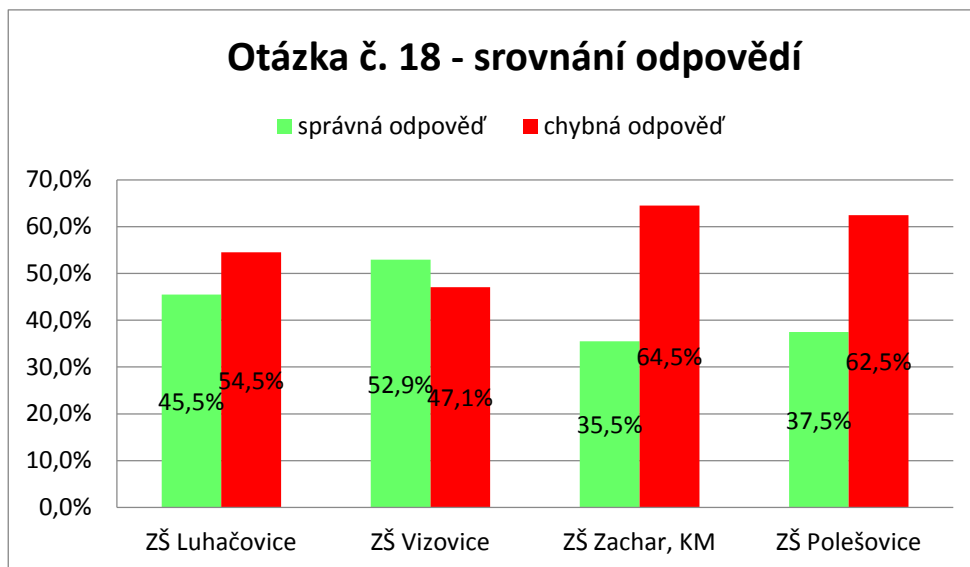
Graf 21: Otázka č. 16 (vlastní)

Otázka číslo **sedmnáct** zjišťovala, na který den v kalendáři připadá celosvětově uznávaný svátek Den válečných veteránů. Za den věnovaný památce vojáků, kteří zahynuli v 1. a 2. světové válce a při plnění úkolů v novodobých zahraničních misích označujeme „11. listopad“. Tento svátek zaznamenal v posledních letech z hlediska medializace velký boom a je propagován v rámci knihoven a dalších institucí. Při ukázce POKOS se žáci s novodobými válečnými veterány setkávají osobně. Respondenti, kteří měli možnost kontaktu s novodobým veteránem, reagovali lépe než žáci ZŠ Zachar a Polešovice, viz graf 22.

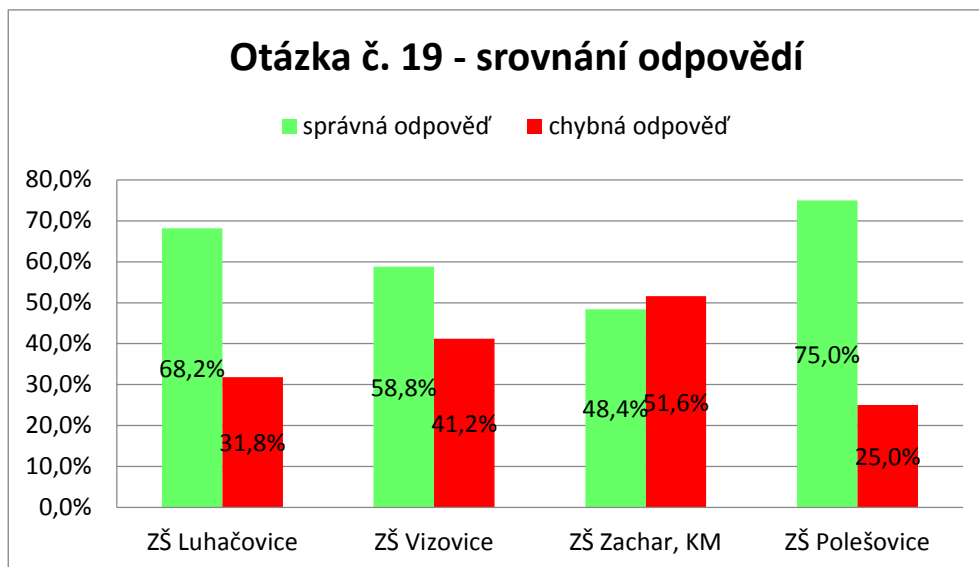
Graf 22: Otázka č. 17 (vlastní)

Otázka osmnáctá byla zaměřena na prostředky improvizované ochrany. Respondenti měli uvést, co tímto pojmem rozumíme: „veškerý oděv a prostředky, které jsou dostupné v každé domácnosti“. V rámci praktické části ukázky POKOS jsou žáci seznámeni s prostředky individuální ochrany jednotlivce používanými v armádě (ochranná maska OM-90, pláštěnka jednorázová JP-75). Jedná se o součást výstroje každého vojáka. Většina žáků vidí tyto prostředky poprvé v životě, a tak jim vojáci vysvětlí, k čemu jsou určeny, jak je používat a manipulovat s nimi. V domácnosti však takové prostředky k dispozici nejsou, proto je nutné použít prostředky improvizované ochrany. Co je to za prostředky? Jak je použít? Jak se chovat v kontaminovaném prostředí? To jsou základní otázky, které vojáci žákům vysvětlí v rámci stanoviště chemické ochrany. Z grafického znázornění odpovědí žáků, viz graf 23, je patrná úspěšnost respondentů, kteří uvedenou ukázkou absolvovali. Z grafu je zřejmé, že žáci ZŠ Luhačovice a ZŠ Vizovice dokázali lépe rozeznat obecnou definici prostředků improvizované ochrany, naopak žáci ZŠ Zachar a Polešovice je často zaměňovali za prostředky k tomu určené, dostupné v obchodech.

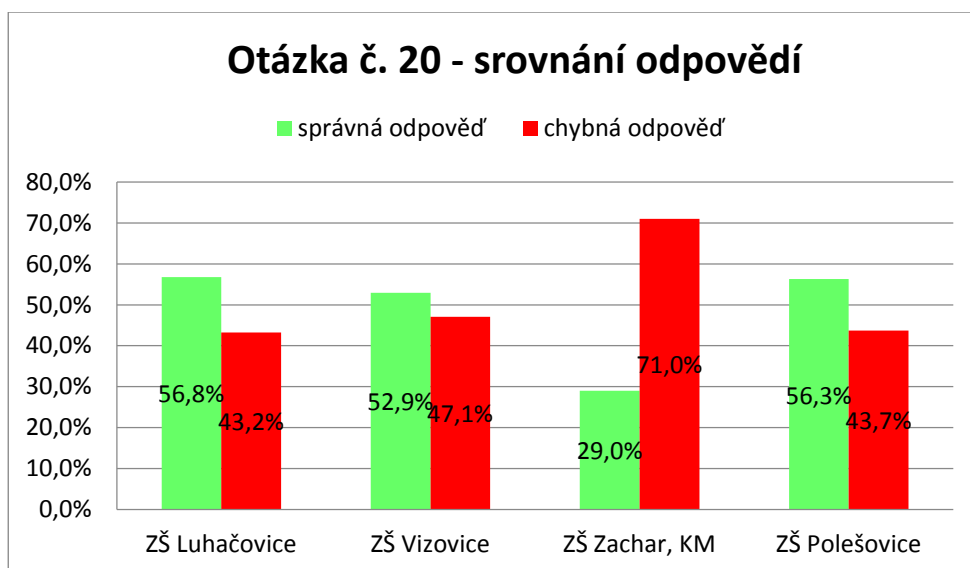
Graf 23: Otázka č. 18 (vlastní)

Předposlední, **devatenáctá otázka** zjišťuje znalosti žáků při činnosti v kontaminovaném prostředí, v takovém případě se chráníme prostředky individuální nebo improvizované ochrany. Prostředky improvizované ochrany jsou „prostředky k ochraně dýchacích cest (ručník, kapesník), ochraně očí (lyžařské, potápěčské brýle), ochraně hlavy (čepice, kukla), ochraně povrchu těla (pláštěnka, kabát), ochraně rukou (kožené, pryžové rukavice), ochraně nohou (kozačky, holínky)“. Při konkrétním vyjmenování prostředků improvizované ochrany nejsou reakce žáků tak odlišné. Mimo ZŠ Zachar, Kroměříž odpovídala více než polovina respondentů správně. Žáci dokázali reagovat na skutečnost, že improvizované prostředky musejí zakrývat celý povrch těla a žádné místo by nemělo zůstat nepokryté. V tomto případě není rozdíl mezi školami s ukázkou a bez ukázky POKOS markantní, viz graf 24.

Graf 24: Otázka č. 19 (vlastní)

Úkolem poslední, **dvacáté otázky** bylo zjištění chování žáků při poskytnutí první pomoci. Zásady první pomoci jsou: „Získejte přehled o situaci a zachovejte klid. Posuďte možné nebezpečí. Rychle jednejte. Zajistěte bezpečnost raněných a svoji. Hlíďte základní životní funkce postiženého. Přivolejte rychlou lékařskou pomoc.“ Zdravověda a zásady poskytnutí první pomoci jsou tématy, kterým je na školách věnována nemalá pozornost. Žáci většinou mívají základní znalosti v dané problematice přiměřené svému věku. Hodnoty grafu 25 zobrazují mírně vyšší procento úspěšnosti žáků ZŠ Luhačovice, Vizovice a Polešovice. Naopak žáci ZŠ Zachar, Kroměříž častěji chybovali.

Graf 25: Otázka č. 20 (vlastní)

Účelem uvedeného dotazníku bylo porovnat podíl správných a špatných odpovědí žáků z jednotlivých škol mezi sebou.

6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ

Na základě zpracování analyticko-empirické části jsem došla k následujícím závěrům.

6.1 Výsledky analýzy dokumentů

Podstatným zjištěním analýzy dokumentů je výsledný poměr ZŠ zaangažovaných do školení POKOS. Pouze necelá jedna třetina ZŠ ve Zlínském kraji má alespoň jednoho pedagoga proškoleného v oblasti přípravy občanů k obraně státu. Na tento nepříznivý stav upozorňuje i Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024 (2019, str. 11), která uvádí: „*do kurzu k problematice přípravy občanů k obraně státu nebyl podle šetření České školní inspekce nikdy vyslán žádný učitel z téměř 74 % základních a středních škol v České republice*“.

Dalším výstupem analýzy jsou informace týkající se personálních údajů účastníků školení POKOS. V častějším případě se na školení hlásí muži, z hlediska věku projeví nejčastěji o školení zájem pedagogové ve věku 36–40 let a 51–55 let. Je zajímavé, že zejména u druhé z uvedených věkových skupin, učitelé pamatují období branné výchovy a základní vojenské služby, a tudíž se dá předpokládat, že určité povědomí o činnosti AČR mají. Naopak mladší ročníky tuto zkušenost nemají a zájem o tuto problematiku příliš neprojevují.

6.2 Výsledky kvalitativního hodnocení

Výzkumu se zúčastnilo 5 osob různého věku, uvedené výsledky vycházejí z jejich reakcí na stanovené otázky. Učitelé se na školení přihlašují z vlastní iniciativy nebo na základě počátečního impulsu ze strany vedení školy. Přihlášení pedagogů schvalují ředitel/ředitelky škol. Cestu k získání informací o školení představuje internet, popř. sociální sítě.

Po obsahové stránce školení vyhovuje všem respondentům, ve většině případů projeví i spokojenost s přístupem a připraveností lektorů. Mezi faktory působící na dojem pedagogů patří i vnější vzhled lektorů. Koncept školení je jasný, srozumitelný a zcela naplňuje očekávání učitelů. Z hlediska času vyhovuje pedagogům dopolední formát a rozsah 4 hodin jim připadne adekvátní. Město Zlín je z hlediska dopravy dostupné, přesto by se místa školení mohla měnit. Částečně jsou účastníci školení omezeni parkováním svých soukromých vozů v centru města.

Provedené bodové ohodnocení stěžejních témat poskytuje lektorům zpětnou vazbu. Díky názorům učitelů mohou lektoři přizpůsobit výklad prezentace. To znamená změnit přístup k méně bodovaným tématům a naopak soustředit více pozornosti a času na témata týkající se obecně bezpečnosti.

Dále z výsledku rozhovorů vyplývá, že by se pedagogové nebránili nepovinné části školení, v rámci které by vojáci předali pedagogům informace např. z oblasti zdravotní, topografie, zásad chování v neznámém prostředí, rozdělávání ohně apod. Někteří z nich by dokonce uvítali praktické školení v terénu. V takovém případě lze zájemcům podat bližší informace o možnosti dobrovolného vojenského cvičení nebo službě v aktivní záloze.

Převážná část respondentů v rámci rozhovoru uvedla, že informace ze školení využívá. Vzhledem k tomu, že zaměření pedagogů jsou různá, liší se i způsoby, jak uplatňují nabyté znalosti ze školení. S příručkou pro učitele základních a středních škol pracuje nebo ji využívá většina dotazovaných.

Zatímco některé školy se zástupci AČR a KVV Zlín spolupracují nebo dříve spolupracovaly, některé školy povědomí o možné spolupráci a podpoře KVV Zlín nemají nebo ho mají poněkud zkreslené.

Pedagogové by uvítali iniciativu KVV Zlín prostřednictvím e-mailové komunikace, která by měla být směřována na management školy. Dále se většina učitelů shodla v názoru, že spolupráce KVV Zlín s jednotlivými školami by se měla ubírat spíše cestou kvality než kvantity. V této oblasti by mohlo KVV Zlín čerpat ze zkušeností HZS ČR. Dále učitelé projeví zájem o branně-bezpečnostní soutěže a závody.

Ani jeden ze zmíněných pedagogů nepoukázal na nedostatky při výuce přípravy občanů k obraně státu ve vztahu k žákům.

Na základě výsledků rozhovorů s pedagogy z praxe nebyly po obsahové stránce a stránce organizačních náležitostí školení odhaleny závažné nedostatky ze strany KVV Zlín. Nízká účast na školení a nezájem o danou problematiku ze strany pedagogů mohou být zapříčiněny nepochopením důležitosti problematiky, nezájmem vedení škol, nedostatkem času nebo nízkou mediální informovaností. Tyto faktory mohou ovlivňovat proces rozhodování škol při volbě školení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Právě tímto směrem by se měla ubírat pozornost KVV Zlín. Návrhy na zlepšení

současného stavu se budu věnovat v kapitole 7. Současně se zde pokusím nastínit možné návrhy spolupráce KVV Zlín se ZŠ v regionu.

6.3 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření u žáků 9. tříd ZŠ bylo provedeno za účelem zjištění přínosu KVV Zlín v oblasti přípravy občanů k obraně státu. Ve vztahu k žákům podporuje KVV Zlín proces vzdělávání prostřednictvím ukázek na školách. Posoudíme-li úspěšnost žáků ZŠ Luhačovice a Vizovice s výsledky žáků ZŠ Zachar, Kroměříž a Polešovice, lze dospět k závěru, že výsledky daných škol jsou lepší oproti školám, kde ukázka nebyla realizována. Uvedený stav porovnává tabulka 6, která vyjadřuje ve kterých otázkách získali žáci jednotlivých škol minimálně 50 % úspěšnosti.

Tabulka 6: Přehled odpovědí s 50% úspěšností (vlastní)

Číslo otázky	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
1.	-	-	-	-
2.	-	-	-	-
3.	✓	✓	✓	✓
4.	✓	✓	✓	✓
5.	✓	✓	✗	✓
6.	✗	✓	✗	✗
7.	✗	✓	✗	✗
8.	✓	✓	✓	✓
9.	✓	✓	✗	✗
10.	✓	✓	✗	✗
11.	✓	✓	✗	✗
12.	✗	✓	✓	✗
13.	✓	✓	✓	✓
14.	✓	✓	✗	✓
15.	✓	✓	✓	✓
16.	✗	✗	✗	✗
17.	✓	✓	✗	✓
18.	✗	✓	✗	✗
19.	✓	✓	✗	✓
20.	✓	✓	✗	✓

Lze konstatovat, že žáci, kteří absolvovali ukázkou POKOS, ve třech případech odpovídali podstatně lépe a v devíti případech částečně lépe než jejich vrstevníci ze ZŠ Zachar, Kroměříž a ZŠ Polešovice. Je nutné podtrhnout, že ani v jednom případě nedošlo k tomu, že by žáci, kteří absolvovali ukázkou POKOS, odpovídali podstatně hůř než žáci ze škol, kde nebyla ukázkou ze strany vojáků realizována. Tento příznivý stav je odrazem společné práce pedagogů a vojáků. Zatímco učitelé pracují s žáky dlouhodobě, pro vojáky z KVV Zlín není snadné zaujmout pozornost žáků ve věku puberty a současně jim předat pár užitečných rad a informací. Nicméně k tomu příslušníci KVV Zlín přistupují aktivně a určitý přínos vidět lze.

7 NÁVRHY KE ZLEPŠENÍ

V následující kapitole se budu věnovat návrhům ke zlepšení stávajícího stavu problematiky přípravy občanů k obraně státu ve Zlínském kraji. Obecně se říká: co člověk, to názor. V širším pojetí by se dalo říct: co kraj, to jiný systém. Tím je myšleno, že to, co se osvědčilo v Moravskoslezském nebo Středočeském kraji, nemusí platit jednoznačně i pro kraj Zlínský a naopak. Uvedené návrhy mohou představovat inspiraci pro ostatní KVV, ale ne vždy mohou být v jejich podmínkách zcela realizovatelné.

Současně je nutné si uvědomit, že níže uvedené návrhy vyjadřují určitý nápad, myšlenky autorky a mají pouze doporučující charakter. AČR je instituce s nastavenými pravidly, definovanými úkoly a daným systémem velení. Činnost KVV Zlín v oblasti přípravy občanů k obraně státu je dána koncepcí a prostor pro kreativitu je tím značně omezen. Zároveň je přístup k provádění přípravy občanů k obraně státu ovlivněn jinými úkoly nadřazených stupňů a ředitele KVV Zlín.

7.1 Zvýšit efektivitu a soustavnost komunikace se zřizovateli a vedením škol

Výsledky analýzy dokumentů nám vypovídají o nízkém zájmu škol o školení POKOS, která KVV Zlín realizuje. Tento stav může být zapříčiněn nízkou medializací problematiky, neinformovaností pedagogů nebo nepochopením důležitosti a významu přípravy občanů k obraně státu v případě krizových stavů nebo mimořádných událostí. Doposud byla pozornost KVV Zlín zaměřena na vedení základních škol. Především jejich prostřednictvím oslovovalo pedagogy a zvalo je na školení POKOS. Dle zákona č. 222/1999 Sb. mají krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností a obecní úřady stanoveny úkoly k zajišťování obrany státu. Uvedené orgány jsou ve většině případů zřizovateli základních škol. Právě vztah škol a jejich zřizovatelů by mohl být klíčový i pro činnost KVV Zlín z hlediska podpory provádění přípravy občanů k obraně státu. Doporučuji prohloubit spolupráci KVV Zlín s odbory školství, mládeže a sportu jednotlivých obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP), popř. obcí. Počáteční spolupráce již byla navázána prostřednictvím elektronické komunikace. Tento způsob komunikace je rychlý, levný, v pandemickém období dokonce upřednostňovaný, nicméně nedokáže nahradit osobní jednání. Foret Miroslav (2000, str. 7) uvádí: „Při osobním

jednání se můžeme s komunikantem lépe poznat a domluvit“. Osobní jednání umožňuje navázat mnohem hlubší vztahy, sledovat neverbální komunikaci, výrazy a gesta.

Každá organizace (KVV Zlín, školy i jejich zřizovatelé) je specifická, má své úkoly, provádí činnost v konkrétní oblasti, zaměstnává určitou skupinu lidí, má své limity a má i své know-how. Avšak k řešení společného úkolu či problému je vždy nutná komunikace. Vzájemná, oboustranná komunikace, díky níž lze naleznout určitý optimální stav pro všechny zúčastněné strany. Naopak nezájem či povýšenost vzájemné sdílení informací znesnadňují (Foret, 2000). Představení činnosti KVV Zlín a systému přípravy občanů k obraně státu kompetentním pracovníkům představuje jednu z možností, jak se mohou informace o nabídce služeb KVV Zlín pro pedagogy dostat k ředitelům škol. Jednotlivé odbory školství, mládeže a sportu mají totiž v kompetenci aplikaci školského zákona, metodické řízení a provoz základních škol na svém spádovém území. Díky tomu by se informace o možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků dostávala na školy ze dvou na sobě nezávislých zdrojů a mohla by zapůsobit na ředitele škol z hlediska důležitosti tematiky. Bližší tok informací mezi KVV Zlín a ORP lze dále využít i při konání branně-bezpečnostních soutěží nebo akcí na veřejnosti. Podmínkou uvedené spolupráce a především vzájemné komunikace je soustavnost. Pouze neustálé opakování a rozvíjení komunikace mohou vést k splnění cíle, v tomto případě zvýšit zájem učitelů o školení POKOS, a přesvědčit vedení školy o smyslu a důležitosti přípravy občanů k obraně státu.

Pozitivní výsledky by mohla přinést i účast příslušníka KVV Zlín na zasedání rady města (ORP) při setkání s vedením zlínských škol. Během pár vyčleněných minut by mohl lektor KVV Zlín podat ředitelům stručné informace z oblasti přípravy občanů k obraně státu.

Další výhodou osobního jednání zástupce KVV Zlín s kompetentní osobou z kraje, ORP nebo vedení školy je možnost předat jim tištěné informační materiály. I v současné digitální době představují tiskoviny tohoto charakteru jeden z nejdůležitějších nástrojů propagace a prezentace. Aby uvedené materiály plnily svou funkci tak, jak mají, je potřeba zvolit vhodnou formu informačního letáku a uvést všechny patřičné údaje. Všeobecné zásady, které se při komerční výrobě letáků a brožur používají, jsou:

- výběr správného hesla, sloganu, loga je důležitý;
- efektivní leták je specifický, zajímavý a výstižný;

- leták musí uvádět způsoby dalšího kontaktu, proto je nutné sdělit další kontaktní informace instituce (Čenek, 2020).

Leták by měl obsahovat základní informace o školení, důvody, proč se zúčastnit, informační zdroje a kontaktní údaje na organizátora školení, tedy KVV Zlín. V příloze P V je uveden návrh letáku. Leták byl zpracován pomocí softwaru na úpravu obrázků a grafický design – Adobe Photoshop a Adobe Illustrator.

V podmínkách rezortu MO je proces výroby tiskovin řízen „Odbornými pokyny ředitele odboru komunikace Ministerstva obrany k plánování a realizaci vydavatelské, nakladatelské a produkční činnosti v resortu Ministerstva obrany v roce ...“. Každoročně, v období říjen–listopad, si jednotlivé vojenské útvary a zařízení zadávají požadavky na tiskoviny (publikace, roll-upy, reklamní spoty, plakáty apod.). Konkrétní požadavky musí být zpracovány elektronicky v prostředí „Aplikační programové vybavení – věcné plánování“ v modelu „Publikační činnost“. V rámci požadavku je nutné uvést vlastní identifikační údaje (číslo vojenského útvaru/zařízení, adresa, kontaktní osoba, schvalovatel), požadavky na tisk a grafické zpracování požadavku (počet tiskových stran, případně formát tisku, barevně, černobíle, množství). Dále je nutné uvést účel tiskovin a jejich využití. Po schválení požadavku vydavatelskou radou je ve spolupráci s pracovníky Vojenského historického ústavu provedena grafická a formální úprava tiskovin a poté následuje samotný tisk. V elektronické podobě lze informační leták využít jako přílohu e-mailu, ve kterém KVV Zlín zve pedagogy ke školení POKOS.

7.2 Nepodcenit přípravu školení, zvýšit komfort a atraktivitu školení

Učitelé osloveni v rozhovoru nevytknuli školení POKOS žádné nedostatky po obsahové stránce. Nicméně i v tomto případě je nadále co zlepšovat. Volba realizovat školení napříč Zlínským krajem se jeví jako vhodný nástroj, jak zvýšit komfort účastníků školení. Doporučuji nadále v tomto trendu pokračovat a zvýšit počet školení mimo krajské město. Učitelé ze vzdálenějších oblastí tak nebudou muset řešit starosti s dopravou a především ušetří čas strávený na cestě.

Po oficiální části školení POKOS by mohla být realizovaná tzv. nepovinná část, obsahující bonusovou prezentaci. Tyto prezentace by měly pouze stručný informační charakter v rozsahu do cca 45 minut. Jednotlivá témata by se mohla měnit a byla by zveřejněna současně s termínem školení na webu, pozvánce i plakátu. Zaměření uvedené prezentace může být různé. V tomto případě může KVV Zlín využít vlastní

příslušníky (zkušenosti z praxe, odborné a kariérové kurzy, zkušenosti ze zahraničních operací). Pouze v případě první pomoci a zdravotní přípravy doporučuji využít vojáky z Centra zdravotnických služeb nebo Obvaziště Prostějov, Hranice, Přáslavice. Je vhodné, když tuto oblast přednáší zdravotnický personál. Pokud by se KVV Zlín rozhodlo při školení POKOS využít možnosti vojáků od jiných útvarů, je nutné zahrnout požadavek do ročního rezortního plánu, popř. to řešit individuálním dohovorem.

Dále výsledky řízených rozhovorů rozkryly témata, o která pedagogové projeví zvýšený zájem. Témata by neměla být ze strany lektorů podceňována, naopak by tímto směrem měli zaměřit svou pozornost. Zatímco v případě „vojenských“ témat mohou lektori čerpat ze své praxe a zkušeností, určitá témata vyžadují teoretické znalosti. V rámci individuální přípravy na školení doporučuji lektorům čerpat z následujících zdrojů:

- BALABÁN, Miloš, STEJSKAL, Libor a Univerzita Karlova. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1863-0.

- VIČAR, Radim a Fakulta ekonomiky a managementu. *Právo bezpečnosti a obrany ČR: studijní texty*. Brno: Univerzita obrany, 2010. ISBN 978-80-7231-765-3.

- *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.

Pokud by se KVV Zlín rozhodlo informovat o školeních, soutěžích, závodech, novinkách a změnách v oblasti přípravy občanů k obraně státu učitele, kteří absolvovali školení, je nutné vytvořit evidenci kontaktních údajů pedagogů.

Ve většině případů se při školení POKOS učitelé poprvé setkají osobně se zástupci armády. První dojem je velmi důležitý. Na účastníky školení působí řada faktorů: vzhled lektora, hlas a vyjadřování lektora, neverbální komunikace, prostředí. Vojáci při výkonu svého povolání oblékají vojenský stejnokroj, díky kterému veřejně deklarují svou příslušnost k Ozbrojeným silám ČR, a je povinností každého vojáka být ustrojený. Doporučuji, aby při školení POKOS lektori striktně dodržovali normativní výnos MO č. 15/2017, výstrojný předpis a nařízení náčelníka Generálního štábu AČR k úpravě vnějšího vzhledu vojáků. V tomto případě voják neprezentuje jen sám sebe, ale je vizitkou armády.

7.3 Zaměřit se na spolupráci

Jak bylo popsáno v kapitole 5., KVV Zlín spolupracuje s vojenskými veterány. Tito lidé navštěvují s vojáky školy ve svém osobním čase, zadarmo a na vlastní náklady. KVV Zlín si uvedené spolupráce velmi váží. Bohužel se jedná o starší ročníky a jejich věk se pohybuje v rozmezí 70–80 let. S ohledem na jejich věk a zdravotní stav nelze tyto osoby přetěžovat. Do budoucna je nutné zamyslet se nad dalšími možnostmi spolupráce.

Jednou z variant je využití novodobých veteránů, diskuze nebo beseda s vrchním praporčíkem KVV Zlín nebo pěší roty AZ KVV Zlín, velitelem roty či vedoucím oddělení odvodního řízení AZ KVV Zlín. Další možná varianta spočívá v navázání spolupráce s odborníky z oblasti vojenské historie. Zlínský kraj byl dějištěm řady událostí, které by neměly být zapomenuty. Událostí, které by si měly i budoucí generace připomínat a vzít si z nich ponaučení. Rovněž bychom ve zlínském regionu našli řadu rodáků či osob, kteří svými činy ovlivnili historii našeho státu.

Dále by KVV Zlín mohlo navázat spolupráci se spolky na teritoriu Zlínského kraje. AČR s jejich zapojením a užší spoluprací při přípravě občanů k obraně státu počítá, pomoci by měla novela zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR. Výběr spolků k uvedené spolupráci bude jistě upřesněn ze strany nadřízeného a bude podléhat určitému ověření činnosti, evidenci a následné akreditaci (Danda, 2020). Na území Zlínského kraje lze nalézt řadu spolků, které by mohly být osloveny s žádostí o spolupráci. Některé spolky mají celorepublikovou působnost (Orel, Sokol), jiné působí pouze v rámci regionu, např. kynologické kluby, Zálesák – svaz pro pobyt v přírodě, aerokluby, svazy modelářů, branné oddíly mládeže, vojensko-historický klub a další (Zikán, 2019).

Je-li řeč o spolupráci, neměli bychom zapomínat především na spolupráci lektorů a pedagogů. Je nutné, aby při školení POKOS byly pedagogům nastíněny možné varianty dalšího partnerství. Tato činnost nemusí zahrnovat pouze ukázky POKOS, ale i přednáškovou činnost. Jak bylo popsáno v kapitole 5., ukázky si vyžadují nasazení 5–6 vojáků z povolání. Z hlediska personálních kapacit není reálné, aby KVV Zlín navštívilo všechny školy v kraji a pomáhalo tak se vzděláváním žáků v dané problematice. Naopak teoretickou přednášku lze zvládnout v jedné osobě, individuální návštěvy lektora ve výuce představují určité řešení zmíněného problému. Přítomnosti lektora mohou pedagogové využít při výkladu témat souvisejících zejména s armádou, druhy vojenské služby, významem členství ČR v mezinárodních organizacích apod.

Záleží na individuální domluvě. Výhodou je, že v případě zájmu dokáže lektor během své návštěvy na škole provést přednášku i u 2 až 3 tříd. Lze předpokládat, že důvod, proč učitelé nevyužívají teoretické přednášky lektorů, pramení z neinformovanosti. Proto je nutná spolupráce KVV Zlín a škol, potažmo lektorů a pedagogů.

7.4 Zapojit školy do realizace branných soutěží

Má-li být do přípravy občanů k obraně státu zapojeno co nejvíce žáků, je možným řešením konání soutěží. KVV Zlín v této oblasti již určité zkušenosti má a ty poukazují na skutečnost, že zásadní problém při realizaci soutěží je vždy doprava. Pro školy je přeprava žáků finančně a časově náročná a způsobuje jim omezení. Řešením je konat soutěže přímo na školách, v jejich vlastních prostorech. Oslovit konkrétní školu a navrhnout jí možnost pořádání soutěže. Záleží na domluvě s vedením školy, jaký koncept soutěže bude zvolen. První varianta je do soutěže zapojit celou školu, tedy 1. i 2. stupeň. V takovém případě by bylo nutné naplánovat více soutěžních disciplín, protože se pohybujeme v širokém věkovém rozmezí žáků. Vhodnější variantou se jeví uspořádat soutěž pro konkrétní ročník (např. sedmé nebo osmé třídy) a oslovit okolní školy.

Organizační část, oslovení jednotlivých škol, vyhodnocení výsledků, vyhlášení vítěze, materiální zabezpečení soutěžních stanovišť a organizátory soutěžních disciplín by zajistilo KVV Zlín. Soutěžní disciplíny by byly sestaveny v obdobném konceptu, na který jsou příslušníci KVV Zlín zvyklí: překážková dráha, topografie, hod granátem na cíl, střelba ze vzduchové pistole, přezkoušení všeobecných znalostí, první pomoc. Soutěžní stanoviště lze prokládat nesoutěžními (vzdělávacími) stanovišti: vedení rádiového provozu, co dělat v případě nálezu nevybuchlé munice, přežití v neznámém terénu, zásady maskování a další. Varianty jsou různé, záleží na domluvě a prostorách školy. Pro konání soutěží doporučuji měsíce květen–červen, popř. září (s ohledem na termíny vojenských cvičení). Určitým řešením by mohla i on-line soutěž nebo olympiáda.

Pandemická situace v ČR ovlivnila v posledních 12 měsících naše životy snad ve všech směrech. Jen budoucnost ukáže, zda bude možné pokračovat v aktivitách tak, jak pro nás bylo doposud zvykem. Může nastat varianta, že seskupování většího počtu osob a míchání kolektivu bude nadále omezeno. Proto mezi další návrhy na zlepšení stávajícího stavu uvádím variantu on-line soutěže. Tento způsob soutěže nemusí být realizován pouze v případě špatné epidemické situace. Jeho výhoda spočívá v tom,

že poměrně malé množství lidí dokáže oslovit velkou skupinu osob. Soutěž by probíhala v časovém období říjen–květen a byla by určena pro třídní kolektivy. Cílem soutěže je podpořit výuku učitelů a především vzbudit zájem žáků o danou problematiku. Aby soutěž dosáhla požadovaného efektu, je důležité žáky namotivovat. Proto by cena pro vítěze měla odpovídat nasazení žáků a měla by být originální. Takovou hlavní cenou by mohla být například exkurze kolektivu třídy u vojenského útvaru, ukázky vojáků pro školu nebo adekvátní věcný dar.

V období 8 měsíců by žáci průběžně plnili 8 úkolů. Každý úkol by byl definován, aby žáci pochopili, co se od nich očekává a jaké výstupy musí splnit. Současně by v zadání úkolu byly uvedeny možnosti zpracování, zdroje, z nichž čerpat, forma odevzdání úkolu a časové období, dokdy úkol odevzdat. Výstupy z práce jednotlivých soutěžních týmů (kolektivů) by se shromažďovaly na KVV Zlín. Zde by každý měsíc komise (ve složení např. 3 lektorů) vyhodnotila obdržené výsledky úkolů a vyhodnotila je. Body za jednotlivé měsíce by se sčítaly. Pokud by se splněné úkoly hodnotily bodovým systémem, vyhrál by tým s nejvyšším počtem bodů. Pokud by se výsledky hodnotily formou splnil/nesplnil, vítěz by musel být losován. Po dobu konání soutěže by žáci mohli s lektory komunikovat prostřednictvím e-mailu či jiných sítí. Je nutné, aby žáci i lektori měli mezi sebou zpětnou vazbu. Samozřejmostí je možnost konzultace úkolu s lektorem, případně lektora do výuky pozvat.

Možností, jak online soutěž pojmout, je spousta a lze je různě upravovat. Modifikací by mohla být soutěž pro žáky 4. nebo 5. tříd. Četnost úkolů by mohla být nižší a úkoly by musely být sestaveny s ohledem na věk cílové skupiny.

7.5 Aktualizovat webové stránky Krajského vojenského velitelství

Současným nejrozšířenějším komunikačním nástrojem je bezesporu internet. Zasahuje do všech oblastí: vzdělávání, sport, nakupování, pracovní příležitosti, podnikání a další. Tento fenomén se stal neodmyslitelnou součástí našich životů. Chceme-li se dozvědět nějakou informaci o libovolné instituci, hledáme ve webovém prohlížeči (Vandome, 2003).

Jedním z nejvýznamnějších komunikačních nástrojů KVV Zlín jsou webové stránky. Veřejnosti poskytují informace o KVV Zlín a jeho službách 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Je nutné, aby stránky byly zajímavé, přehledné a měly kvalitní vypovídací hodnotu. Samostatný výběr domény a webhostingu není možný, je řízen z centrální

úrovně. Rovněž tak struktura webových stránek (stejná pro všechny KVV) je stanovena nadřazeným stupněm. Obsah stránky je však plně v kompetenci jednotlivých zpracovatelů KVV a v tomto směru se nápaditosti meze nekladou.

Stávající webové stránky KVV Zlín jsou strohé. Definují KVV Zlín jako vojenský správní úřad, ale zmínka o konkrétní činnosti v jednotlivých oblastech chybí. V jednotlivých sekcích jsou informace spíše obecného charakteru. Některé informace nejsou zveřejněny vůbec (např. historie KVV, hlavní funkcionáři, pěší rota AZ KVV Zlín, podrobnější informace k přípravě občanů k obraně státu a další). Při aktualizaci obsahu jednotlivých sekcí navrhuji čerpat textu kapitol 1.2, 2.2 a 2.3 této diplomové práce. Jedná se o sekce:

- organizační struktura KVV Zlín;
- hlavní úkoly KVV Zlín;
- příprava občanů k obraně státu a právní předpisy.

Dobrým dojmem nepůsobí neaktuální informace nebo půl roku staré novinky na webových stránkách. Za rok 2020 a 2021 je znát nárůst aktivity ve zveřejňování článků. Bylo by žádoucí v tomto trendu pokračovat.

ZÁVĚR

Příprava občanů k obraně státu je pojem, na který lze pohlížet z mnoha rovin. Různý názor mohou zastávat příslušníci armády, školy, pedagogičtí pracovníci nebo rodiče. Přesto se jedná o oblast definovanou v zákoně o zajišťování obrany. Existuje řada způsobů, jak tuto přípravu provádět. Jednou z cest, dle mého soudu ideální variantou, je spojit úsilí zaangažovaných skupin osob a působit na mladou generaci organizovaně a cíleně.

Diplomová práce spojila přístupy a poznatky přípravy občanů k obraně státu a poskytla možný náhled na problematiku dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a vzdělávání žáků ZŠ z pohledu KVV Zlín jako krajského koordinátora. Teoretická část práce se věnovala vymezení pojmu přípravy občanů k obraně státu a historicko-právnímu vývoji v dané oblasti. Dále byla v práci definována činnost KVV Zlín a jeho klíčová role při přípravě občanů k obraně státu. Na základě výsledků analýzy dokumentů bylo zjištěno, že téměř 75 % ZŠ nevyužívá možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků ze strany KVV Zlín. Z řízených rozhovorů s pedagogy 2. stupňů ZŠ vyplynulo, že tento stav lze přisuzovat nízké informovanosti učitelů, slabé medializaci nebo nepochopení významu přípravy občanů k obraně státu. Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že návštěvy KVV Zlín na ZŠ za účelem podpory výuky přípravy občanů k obraně státu mají vliv na znalosti žáků. Součástí práce jsou návrhy ke zlepšení stávajícího stavu. Cíle diplomové práce byly splněny.

Teoretickým přínosem diplomové práce je vymezení pojmu přípravy občanů k obraně státu, popis činnosti KVV Zlín v uvedené oblasti a jeho hlavních úkolů. KVV Zlín je vojenský správní úřad, mimo subjekty, se kterými spolupracuje, nemá široká veřejnost povědomí o jeho působnosti. Významným teoretickým přínosem je medializace AČR, KVV Zlín, i samotného tématu přípravy občanů k obraně státu. Diplomová práce bude přístupná veřejnosti.

Základním praktickým přínosem předložené práce je využití návrhů k zefektivnění činnosti KVV Zlín v rámci přípravy občanů k obraně státu. Uvedená doporučení a návrhy mohou vést k zamyšlení velení KVV Zlín, případně vrchního managementu přípravy občanů k obraně státu a být z jejich úrovně posouzena. Vytvořený leták mohou dle svých potřeb používat i ostatní KVV. Použitím textu diplomové práce při aktualizaci obsahu webových stránek KVV Zlín lze zvýšit úroveň internetových stránek a jejich návštěvnost.

Přínosem pro pedagogickou praxi je ucelený souhrn nástrojů, které mohou pedagogové při výuce v dané oblasti používat, přehled dokumentů řešící danou oblast a stručný nástin vývoje uvedené problematiky. Současně může diplomová práce sloužit jako zdroj prvotních informací nezaangažovaným pedagogickým pracovníkům.

Z hlediska přínosu pro studijní obor Ochrana obyvatelstva přináší práce studentům detailní popis způsobu přípravy občanů k obraně státu a rozšiřuje obecnou představu. Příprava občanů k obraně státu to nejsou jen ukázky vojáků v tělocvičnách, jedná se o mnohem hlubší a propracovanější systém, jehož cílem je vzdělaná a připravená generace.

Pro autorku bylo zpracování práce přínosné, vedlo k novým znalostem z oblasti historického vývoje brannosti a branné výchovy v Čechách, zdokonalení se v práci s textem a odbornou literaturou a oproštění se od ryze vojenského pohledu na danou problematiku.

Uvedené téma vyvolává řadu diskuzí a emocí. Jedná se o proces živý, který se neustále vyvíjí. Bohužel nynější epidemická situace v ČR tento proces zpomalila, místy až zastavila. Čas ukáže, kterým směrem se bude systém přípravy občanů k obraně státu vyvíjet dál. Jestli bude možné navázat na nastavený koncept nebo budou nutné změny. Významným mezníkem v dané problematice bude novelizace zákona č. 222/1999 Sb., která má přinést systematické zapojení neziskových organizací.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Armáda České republiky: symbol demokracie a státní suverenity, 2014. 3., dopl. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha. ISBN 978-80-7278-643-5.

BUNDESMINISTERIUM DER VERTEIDIGUNG, 2020. Jahresbericht der Jugendoffiziere der Bundeswehr. In: *Undeswehr* [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.bundeswehr.de/resource/blob/5016406/62f2d3a3d515cca913a91365c3a9427f/200714-jahresbericht-jgdoffz-2019-final-data.pdf>.

BURDA, Michal, 2015. V knihovně bude hostem nejmladší valašský partyzán. *Valašský deník.cz* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://valassky.denik.cz/kultura_region/v-knihovne-bude-hostem-nejmladsi-valassky-partyzan-20150908.html.

Co je to POKOS, © 2004–2014. Ministerstvo obrany. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/co-je-pokos>

ČECHOVÁ, Petra, 2020. Koronavirus – konec první etapy? *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/koronavirus-konec-prvni-etapy>.

ČENEK, 2020. Jak by měl vypadat reklamní leták? In: *Letáky 365* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://letaky365.cz/2020/02/19/jak-by-mel-vypadat-reklamni-letak/>

ČESKO, 1999a. Zákon č. 222 ze dne 14. září 1999 o zajišťování obrany České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 76. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=219/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO, 1999b. Zákon č. 219 ze dne 14. září 1999 o ozbrojených silách České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 76. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=219/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO, 1999c. Zákon č. 221 ze dne 14. září 1999 o vojácích z povolání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 76. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=219/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO, 2004a. Zákon č. 585 ze dne 4. listopadu 2004 o branné povinnosti a její zajišťování (branný zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 201. Dostupné také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4505>.

ČESKO, 2004b. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 190. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

ČESKO, 2016. Zákon č. 45 ze dne 13. ledna 2016 o vojácích v záloze. In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 17. Dostupné také z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=39632>.

DANDA, Oldřich, 2020. Výchova bojeschopných Čechů. Branné spolky mají dostat miliony, budou ale pod dohledem. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/vychova-bojeschopnych-cechu-branne-spolky-maji-dostat-miliony-budou-ale-pod-dohledem-40330945>.

FORET, Miroslav, 2000. *Jak komunikovat se zákazníkem: co a jak chci sdělit, jakou cestou, příklady z českého prostředí*. Praha: Computer Press. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-301-3.

Försvarsmakten, 2020. *För Skolor och ungdomar* [online]. Stockholm: Försvarsmakten. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/for-skolor-och-ungdomar/>.

FRANK, Libor, 2003. BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Univerzita Obrany. Ustav Strategických Studií. Obrana a Strategie*, 2003, 2003.1: 7.

FRIML, Jan a HANOUSEK, Petr. 1986. *Branná výchova pro studující učitelství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.

GERHÁT, Ivan, 2019. Přípravení učitelé jsou pilířem provádění POKOS na školách. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/aktuality/pripraveni-ucitele-jsou-pilirem-provadeni-pokos-na-skolach>.

GERHÁT, Ivan, 2018. *Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha. ISBN 978-80-7278-728-9.

HEJSEK, Martin, 2018a. Cvičení HRADBA 2018 - I. fáze. *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/cviceni-hradba-2018-i-faze>.

HEJSEK, Martin, 2018b. Soutěžní den IZS – Popovice. In: *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. Zlín [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/soutezni-den-izs-popovice>.

HEJSEK, Martin, 2019a. Cvičení odvodního oddělení řízení Brno. *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/cviceni-odvodniho-oddeleni-rizeni-brno>.

HEJSEK, Martin, 2019b. POKOS na autentických místech odboje 2. světové války. *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/pokos-na-autentickyh-mistech-odboje-2-svetove-valky>.

HEJSEK, Martin, 2020. POKOS – v novém roce 2020 s nasazením a elánem. In: *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/aktuality/pokos-v-novem-roce-2020-s-nasazenim-elanem>.

HORÁK, Rudolf a Otakar J. MIKA, 2007. *Ochrana obyvatelstva před terorismem*. Brno: Univerzita obrany. ISBN 978-80-7231-295-5.

HUMLÍČEK, Vojtěch, Michal POTÁČ a Jaroslav ŽĎÁRA, 2016. *Krizové řízení: učební text pro vysokoškolskou výuku*. V Hradci Králové: Univerzita obrany. ISBN 978-80-7231-361-7.

CHLÍBKOVÁ, Daniela a MAZAL, Ferdinand. 2010. *Úvahy o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického. Tělesná kultura*. [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://telesnakultura.upol.cz/pdfs/tek/2008/01/03.pdf>.

JAVOŘÍKOVÁ, Lucie, 2018. Žáci soutěžili se složkami IZS v Popovicích. *Hasičský záchranný sbor České republiky, Zlínský kraj: Informační servis* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/zaci-soutezili-se-slozkami-izs-v-popovicich.aspx>.

Jugendoffiziere der Bundeswehr, 2021. *Bundeswehr* [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.bundeswehr.de/de/ueber-die-bundeswehr/jugendoffiziere-bundeswehr>.

JURENKA, Miroslav, 2019. Příprava občanů k obraně státu. *Vojenské rozhledy*. 28 (3), 117-127. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/vzdelavani-a-vycvik/priprava-obcanu-k-obrane>.

KAVAN, Štěpán, 2020. *Ochrana člověka a společnosti – vývoj vzdělávání v bezpečnostních tématech* Praha: NLN. ISBN 978-80-7422-753-0.

KOHOUT, Karel, 2010. *Základy obecné pedagogiky*. Vyd. 2., dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-009-9.

Koncepce výstavby Armády České republiky 2030, 2019. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha. ISBN 978-80-7278-789-0.

KONÍŘOVÁ, Marta ed. (2006) *Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově*. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově. ISBN 80-239-8964-2.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2014. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2015*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2015. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2016*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2016. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2017*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2017. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2018*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2018. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2019*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2019. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2020*.

KRAJSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ ZLÍN, 2020. *Kalendářní plán činnosti Krajského vojenského velitelství Zlín na rok 2021*.

KRÁLOVÁ, Zuzana, 2020. POKOS seznamoval s prací pyrotechniků. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/aktuality/pokos-seznamoval-s-praci-pyrotechniku>.

KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, 2005. *Ochrana obyvatelstva*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 80-86634-70-1.

LAZAROVÁ, Bohumíra a Alice PROKOPOVÁ, 2004. Učitelé a jejich další vzdělávání: k některým psychologickým aspektům. *Pedagogika*. Praha: UK Praha, LIV, č. 3, s. 261-273. ISSN 0031-3815.

LIDMILA, Bohuslav, 1938. *Podrobné osnovy branné výchovy pro obecné školy podle normálních osnov ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. března 1938*. Praha: Ústřední nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého.

MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY, 2012. Koncepce přípravy občanů k obraně státu. In: *Databáze Strategii, portál strategických dokumentů v ČR* [online]. Praha [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/_koncepte-poipravy-obeanu-na-obranu-2013_.pdf

MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. *Org-2-1 Působnost a organizační struktura krajského vojenského velitelství*. MO.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2016. Terminologický slovník - krizové řízení a plánování obrany státu: Informační zabezpečení. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 2020-10-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* [online]. In: . Praha [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2015. *Bezpečnostní strategie České republiky, 2015*. Praha. ISBN 978-80-7441-005-5.

MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

MRÁČKOVÁ, Helena, Zdeněk POKLUDA a Josef RUSZELÁK, 2010. *Putování časem Zlínským krajem*. Zlín: Zlínský kraj. ISBN 978-80-254-8405-0.

Obrana obor státní služby č. 49: učební texty k úřednické zkoušce, 2020. In: *Státní služba v působnosti Ministerstva obrany* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: https://statnisluzba.army.cz/sites/statnisluzba.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/studijni_texty_obrana49.pdf.

Obranná strategie České republiky: The defence strategy of the Czech Republic, 2017. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha. ISBN 978-80-7278-702-9.

ODDĚLENÍ KOMUNIKACE S VEŘEJNOSTÍ GŠ AČR, 2021. *Armáda České republiky v roce 2020*. Praha: VHÚ Praha. ISBN 978-80-7278-819-4.

OGOŘALEK, Martin, 2016. Ostravští žáci se zúčastnili operace Wolfram. In: *Krajské vojenské velitelství Ostrava* [online]. Zlín [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: <http://www.kvv-ostrava.army.cz/aktuality/ostravsti-zaci-se-zucastnili-operace-wolfram>.

Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta, 2015. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-86466-62-0.

PEJŠEK, Jan, 2014. Ministerstvo obrany nic nezanedbalo, muniční sklad ve Vrběticích nevyužívá a není majitelem areálu. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. MO ČR [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: https://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-nic-nezanedbalo--municni-sklad-ve-vrbeticich-nevyuziva-a-neni-majitelem-arealu-104142/?fbclid=IwAR0okvqlVivZZrmiQr_j7viBqEzMKBlkse42v0ld9rUykbPf3UHnOBcQPKA.

Povinně zveřejňované informace, © 2004–2014. In: *Krajské vojenské velitelství Zlín* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: <http://www.kvv-zlin.army.cz/povinne-zverejnovane-informace>.

Programové prohlášení vlády, 2018. In: *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni-vlady-162319/#Obranna_politika_a_Armada_Ceske_republiky.

PROCHÁZKA, Jaroslav, 2014a. Příprava občanů k obraně státu nahradí Týdny s armádou. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/aktuality/priprava-obcanu-k-obrane-statu-nahradi-tydny-s-armadou>.

PROCHÁZKA, Jaroslav, 2014b. Akreditace programu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. Praha [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <http://www.pokos.army.cz/aktuality/akreditace-programu-dalsiho-vzdelavani-pedagogickych-pracovniku>.

PROCHÁZKOVÁ, Petra, 2018. Po vzniku rekrutačního střediska ve Zlíně má armáda pokrytou celou zemi. In: *IDNES.cz: Zpravodajství* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/armada-nabor-stredisko-zlin-kariera-aktivni-zalohy.A181003_430417_zlin-zpravy_ras.

RADA EVROPKÉ UNIE, 2003. Evropská bezpečnostní strategie. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: http://www.pokos.army.cz/sites/pokos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/evropska_bezpecnostni_strategie_0.pdf.

REGERINGSKANSLIET, 2020. *Summary of Government bill 'Totalforsvaret 2021–2025 (Total defence 2021-2025)* [online]. In: [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.government.se/4af8fa/globalassets/government/dokument/forsvarsdepartementet/ip-2021-2025/summary-of-government-bill-total-defence-2021-2025-final.pdf>.

REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

REITMAYER, Ladislav, 1987. *Stručný nástin dějin branné výchovy*. Praha: SPN, 1987.

Ročenka 2003 Ministerstvo obrany České republiky, 2004. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2021-1-2]. Dostupné z: <https://www.mocr.army.cz/assets/multimedia-a-knihovna/publikace/rocenky/rocenka-mo-2003.pdf>.

Rozkaz ministra obrany č. 17/2005: Komunikace s veřejností a se sdělovacími prostředky, 2005. Dostupné také z: <https://docplayer.cz/105742764-Rozkaz-ministra-obrany-z-26-cervence-komunikace-s-verejnosti-a-se-sdelovacimi-prostredky.html>.

SEKCE OBRANNÉ POLITIKY A STRATEGIE MINISTERSTVA OBRANY ČR, 2017. *Podklady pro náměstka ředitele Sekce obranné politiky a strategie k vystoupení v televizi*.

SEKCE OBRANNÉ POLITIKY A STRATEGIE MINISTERSTVA OBRANY ČR, 2019. *Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019-2024*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha. ISBN 978-80-7278-775-3.

Seznam škol a školských zařízení ve Zlínském kraji, 2021. *Zkola* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.zkola.cz/pocty-zaku-podle-druhu-skol-ms-zs-a-zus-a-skolskych-zarizeni-svc/>.

SKALIČKA, Zdeněk, 2018. Impozantní Military den v Kunovicích přilákal patnáct tisíc lidí. In: *Slovácký deník.cz* [online]. [cit. 2021-01-17]. Dostupné z: https://slovakky.denik.cz/zpravy_region/impozantni-military-den-v-kunovicich-prilakal-patnact-tisic-lidi-30180705.html.

[Soutěžní tým] *Krajské vojenské velitelství Zlín*. Popovice: Amfik Bukovina, 16. května 2018.

STEHLÍK, Eduard a Martin VAŇOUREK, 2014. *Moravská brigáda: 7. mechanizovaná brigáda*. Mohelnice: Martin Vaňourek ve spolupráci s Jitkou Kejřovou, nakl. V ráji. ISBN 978-80-86758-79-4.

SWEDISH CIVIL CONTINGENCIES AGENCY (MSB), 2018. *If crisis or war comes* [online]. Stibo Graphic A/S, [cit. 2020-09-17]. ISBN: 978-91-7383-836-8. Dostupné z: <https://www.dinsakerhet.se/siteassets/dinsakerhet.se/broschyren-om-krisen-eller-kriget-kommer/om-krisen-eller-kriget-kommer---engelska.pdf>.

ŠIMAN, Jaromír, 2016. Optimalizace výuky problematik „bezpečnosti“ v pravidelném vzdělávání. *Hasičský záchranný sbor České republiky: Časopis 112 ROČNÍK XV ČÍSLO 3/2016* [online]. [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-xv-cislo-3-2016.aspx?q=Y2hudW09NQ%3d%3d>.

[Školení pedagogů v Rožnově pod Radhoštěm] *Krajské vojenské velitelství Zlín*. Rožnov pod Radhoštěm: Městský úřad, 17. října 2018.

ŠTENCLOVÁ, Miroslava, 2020. Velitelství teritoria nově nadřizeno všem KVV. In: *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z: <https://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/velitelstvi-teritoria-nove-nadrizeno-vsem-kvv-225391/>.

[Ukázka na základní škole] *Krajské vojenské velitelství Zlín*. Vizovice: základní škola, 22. ledna 2020.

VANDÍK, Jan, 2016. Jsme Zlínský kraj. In: *Zlínský kraj* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.kr-zlinsky.cz/docs/clanky/dokumenty/11454/jsme-zlinsky-kraj-web.pdf>.

VANDOME, Nick, 2003. *Tvorba webových stránek*. Praha: SoftPress. Začínáme s--. ISBN 80-86497-51-8.

ZIKÁN, Petr, 2019. *Branné spolky a jejich místo ve vzdělávání ve Zlínském kraji*. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Zlínský kraj: města a obce Zlínského kraje: tradice, historie, památky, turistika, současnost, 2014. 4., přeprac. vyd. Rožnov pod Radhoštěm: Proxima Bohemia. ISBN 978-80-905393-4-1.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
JP – 75	Pláštěnka jednorázová – 75
KVV	Krajské vojenské velitelství
MO	Ministerstvo obrany
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
NATO	Severoatlantická aliance
NPI	Národní pedagogický institut
OK MO	Odbor komunikací Ministerstva obrany
OM – 90	Ochranná maska – 90
OSN	Organizace spojených národů
ORP	Obec s rozšířenou působností
SPS MO	Sekce plánování schopnosti Ministerstva obrany
školení POKOS	Školení přípravy občanů k obraně státu
pěší rota AZ	Pěší rota aktivních záloh
ukázka POKOS	Ukázka přípravy občanů k obraně státu
VeTer	Velitelství teritoria
VSD – V	Vedoucí starší důstojník - velení
RVP	Rámcové vzdělávací programy
ZŠ	Základní školy

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Přehled událostí pořádaných Jungenoffiziere v roce 2019	25
Obrázek 2: Rozmístění Armády České republiky k 31. prosinci 2020 (Oddělení komunikace s veřejností GŠ AČR, 2021, upraveno).....	27
Obrázek 3: Organizační struktura KVV Zlín (Povinně zveřejňované informace, © 2004-2014).....	29
Obrázek 4: Hlavní oblasti působnosti KVV Zlín (Obrana obor státní služby č. 49, 2020, upraveno)	31
Obrázek 5: Podrobná struktura velení (vlastní)	34
Obrázek 6: Školení realizované v prostředí MěÚ Rožnov pod Radhoštěm (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2018)	35
Obrázek 7: Praktická ukázka na ZŠ (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2020)	37
Obrázek 8: Soutěžní den IZS, Popovice (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2019)	39

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled ukázek na školách ve Zlínském kraji v letech 2015–2021 (Krajské vojenské velitelství Zlín, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	37
Tabulka 2: Přehled soutěží a závodů v letech 2016–2021 (Krajské vojenské velitelství Zlín 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	40
Tabulka 3: Přehled vzdáleností vojenských útvarů a KVV Zlín (vlastní).....	41
Tabulka 4: Přehled akcí na veřejnosti v letech 2017–2021(Krajské vojenské velitelství Zlín, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	42
Tabulka 5: Přehled zapojených respondentů (vlastní).....	59
Tabulka 6: Přehled odpovědí s 50% úspěšností (vlastní)	76

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Zapojení ZŠ na školení POKOS KVV Zlín (vlastní).....	47
Graf 2: Přehled účasti/neúčasti ZŠ na školení POKOS (vlastní).....	48
Graf 3: Personální zastoupení účastníků školení (vlastní).....	48
Graf 4: Zastoupení věkových skupin účastníků školení (vlastní).....	49
Graf 5: Bodové hodnocení důležitosti stěžejních témat školení POKOS (vlastní)	53
Graf 6: Zastoupení dívek a chlapců ve výzkumném vzorku (vlastní)	60
Graf 7: Otázka č. 2 (vlastní).....	60
Graf 8: Otázka č. 3 (vlastní).....	61
Graf 9: Otázka č. 4 (vlastní).....	61
Graf 10: Otázka č. 5 (vlastní).....	62
Graf 11: Otázka č. 6 (vlastní).....	63
Graf 12: Otázka č. 7 (vlastní).....	63
Graf 13: Otázka č. 8 (vlastní).....	64
Graf 14: Otázka č. 9 (vlastní).....	65
Graf 15: Otázka č. 10 (vlastní).....	65
Graf 16: Otázka č. 11 (vlastní).....	66
Graf 17: Otázka č. 12 (vlastní).....	67
Graf 18: Otázka č. 13 (vlastní).....	67
Graf 19: Otázka č. 14 (vlastní).....	68
Graf 20: Otázka č. 15 (vlastní).....	68
Graf 21: Otázka č. 16 (vlastní).....	69
Graf 22: Otázka č. 17 (vlastní).....	70
Graf 23: Otázka č. 18 (vlastní).....	71
Graf 24: Otázka č. 19 (vlastní).....	72
Graf 25: Otázka č. 20 (vlastní).....	72

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Kapesní průvodce chemickou přípravou

Příloha P II: Kapesní průvodce první pomocí

Příloha P III: Otázky dotazníku určeného pro žáky 9. tříd ZŠ s vyznačením správných odpovědí

Příloha P IV: Statické zpracování odpovědí žáků 9. tříd ZŠ

Příloha P V: Informační leták o školení přípravy občanů k obraně státu

PŘÍLOHA P I: KAPESNÍ PRŮVODCE CHEMICKOU PŘÍPRAVOU

**KAPESNÍ PRŮVODCE
CHEMICKOU OCHRANOU**

**Ochrana před účinky
chemických,
biologických
a radioaktivních látek**

Co dělat při návratu ze zamořeného prostředí

- odložte na chodbě veškerý vrchní oděv včetně všech ochranných prostředků, které jste použili,
- vše uložte do igelitového pytle a zavažte jej,
- jestliže je to možné, pečlivě se osprchujte, utřete do sucha a obléknete na sebe čistý oděv,
- nezapomeňte vyčistit uši, nos a vypláchnout oči.

1) JAK SPRÁVNĚ NAHLÁSIT MIMOŘÁDNOU UDÁLOST

150 Hasičský záchranný sbor
155 Zdravotnická záchranná služba
158 Policie ČR
112 Jednotné evropské číslo tísňového volání
156 Městská (obecní) policie

Operátorovi nahlaste:
CO SE STALO? – popis události, rozsah, počet postižených nebo ohrožených osob
KDE SE TO STALO? – pokud možno přesná adresa nebo popis místa události
KDO VOLÁ? – jméno a kontakt na volajícího
Nezapomínejte, je možné, že operátor bude mít další dotazy. Po ukončení hovoru nevyvínejte telefon. Operátor může volat zpět pro ověření nebo upřesnění údajů!

4) ÚNIK NEBEZPEČNÝCH LÁTEK

Nejčastěji se můžete setkat se čpavkem a chlorem. Nezapomeňte také na zemní plyn, při jehož úniku může za určitých podmínek dojít k výbuchu.

Čpavek (amoniak) je dráždivá a žíravá látka. Na jeho únik vás upozorní typický štiplavý zápach. Velmi silně dráždí oči, sliznice, dýchací cesty, plíce a kůži. Výskyt čpavku: např. chladicí médium na starších typech zimních stadionů, v mrazárnách a v potravinářském průmyslu.

Chlor je intenzivně dráždivá látka žlutozelené barvy s typickým ostře štiplavým zápachem. Působí dusivě. Výskyt chloru: např. dezinfekce k úpravě vody – setkat se s ním můžete na koupalištích, plaveckých bazénech, aquaparcích či v úpravách vody.

2) CO UDĚLAT, KDYŽ ZAZNÍ SIRĚNÝ

Siréný jsou prostředkem k varování obyvatel při hrozícím nebezpečí.

Všeobecná výstraha – signál oznamuje hrozící nebezpečí a může zaznít kdykoli, v kteroukoli denní i noční dobu. Signál „Všeobecná výstraha“ je kolísavý tón po dobu 140 sekund a může zaznít 3x po sobě. U „mluvčích“ sirén následuje informace o druhu ohrožení.

Zkouška sirén – signál uslyšíte zpravidla každou první středu v měsíci ve 12.00 hodin. Ověřuje se jím funkčnost systému a také slyšitelnost sirén.

Požární poplach – signál slouží pouze ke svolání jednotek požární ochrany k výjezdu na zásah. Signál „Požární poplach“ je 1x přerušovaný tón po dobu 60 sekund, u elektronické sirény napodobující zvuk trubky HÖ-ŘI, HÖ-ŘI.

PRVNÍ POMOC PŘI ZASAŽENÍ ČPAVKEM NEBO CHLOREM

- postiženého dopravte na čistý vzduch,
- zasažené oči vymyjte proudem vlažné vody,
- odstraňte potřísněný oděv,
- zasažené místo důkladně omývejte vodou,
- udržujte postiženého v klidu a teple,
- při potížích volejte tísňovou linku 155.

JAK SE ZACHOVAT PO SPUŠTĚNÍ VAROVNÉHO SIGNÁLU „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“

Vyhleďte úkryt
Především se okamžitě snažte najít úkryt v jakékoli blízké zděné budově, nejlépe v místnosti ve středu budovy bez oken. Vyhněte se sklepním prostorům i nejvyšším patřům z důvodu nebezpečí některých chemických látek.

Zabezpečte úkryt
Místnost, ve které se ukryjete, izolujte od okolního prostředí. Zavřete dveře a okna, vypněte větrání či klimatizaci a ucpěte ventilační otvory a okenní rámy.

Informujte se
V žádném případě zbytečně netelefonujte, především ne na tísňové linky. V případě rozsáhlé mimořádné události se vše důležité dozvíte z televize a rádia.

JAK SE ZACHOVAT PŘI ÚNIKU ZEMNÍHO PLYNU

- ihned zhasněte všechny plameny,
- otevřete všechna okna i dveře a důkladně vyvětrejte,
- uzavřete všechny uzavěry plynu, příp. hlavní uzavěř plynu,
- nepoužívejte otevřený oheň (zápalky, zapalovač, svíčky),
- nepoužívejte elektrické spotřebiče, nijak s nimi nemanipulujte,
- nepoužívejte elektrické zvonky u dveří,
- nekuřte,
- netelefonujte.

3) JAK SE OCHRÁNIT V KONTAMINOVANÉM (ZAMOŘENÉM) PROSTŘEDÍ

Ochránit se můžete dvěma způsoby:
prostředky individuální ochrany – ochranné masky, ochranné oděvy, které jsou dostupné ve specializovaných prodejnách
prostředky improvizované ochrany – veškerý oděv a prostředky, které jsou dostupné v každé domácnosti, použijte následujícím způsobem:

- **ochrana dýchacích cest**
V první řadě musíte ochránit své dýchací cesty (tzn. nos i ústa). K tomu použijte kus látky (preložený kapesník, ručník, utěrku), který navhčete, přiložte na nos a ústa a upevněte v zátylku šálou či šátkem.
- **ochrana očí**
Po ochraně dýchacích cest následuje ochrana očí. K tomu použijte brýle uzavřeného typu (lyžařské, potápěčské, plavecké, motocyklové), jestliže nemáte doma žádné takové brýle, můžete použít obyčejný průhledný igelitový sáček, který přetáhnete přes hlavu a stáhnete v úrovni lícnic kostí (nad nosem).

5) OCHRANA OBYVATEL V OKOLÍ JADERNĚ ENERGETICKÝCH ZAŘÍZENÍ (JEZ)

V případě mimořádné události 3. stupně v JEZ (radiální havárie) může dojít k závažnému uvolnění radioaktivních látek a pak nastupují základní ochranná opatření:

- **Ukrytí**
Nejvhodnější ochranu představují budovy, úkryty a sklepy na straně odvrácené od zařízení. Uzavřete okna a dveře, vypněte větrání a klimatizaci. Zajistěte si zásoby vody a potravin.
- **Jodová profylaxe**
V ČR je obyvatelstvo žijící kolem jaderných elektráren Temelín a Dukovany předem vybaveno tabletami stabilního jódu (jodid draselný). Stabilní jód zabírá ukladání radioaktivního jódu v lidském těle.

- **ochrana hlavy**
K ochraně hlavy použijte čepici, kuklu, šálu, klobouk či šátek. Při jejich nasazování dbejte na to, aby vlasy byly úplně zakryty, totéž platí i u čela, krku a uší.
- **ochrana povrchu těla**
K ochraně povrchu těla můžete použít kombinézu, kalhoty, sportovní soupravu atd. Přes ně použijte např. pláštěnku do deště, příp. dlouhý kabát. Tyto oděvy utěsňte u krku (použijte např. šálu). Utěsňte rovněž rukávy a nohavice (stáhněte je např. provázkem nebo gumou).
- **ochrana rukou a nohou**
Ruce můžete chránit rukavicemi (prýžové, kožené). Na ochranu nohou použijte: vysoké boty (kopačky, holínky).

6) EVAKUACE

- **Evakuace – krátkodobé opuštění domácnosti**
 - vypněte všechny plynové a elektrické spotřebiče,
 - elektrické spotřebiče odpojte ze zásuvek (mimo ledničky a mrazničky),
 - uhašte otevřený oheň (krb, kamna, svíčky),
 - vypněte topení (plynový kotel),
 - vezměte s sebou svá domácí zvířata,
 - před odchodem zhasněte všechna světla,
 - uzamkněte byt,
 - ověřte, zda i ostatní v budově vědí o evakuaci,
 - opusťte budovu podle únikového značení nebo podle pokynů toho, kdo evakuaci řídí.

- **Evakuace – dlouhodobé opuštění domácnosti**
 - sbalte si evakuační zavazadlo,
 - vypněte hlavní uzávěry plynu, vody a elektriny,
 - na vchodové dveře bytu umístěte zprávu o tom, kdo, kdy a kam se evakuoval, a kontakt, na kterém budete k zastížení.

Obsah evakuačního zavazadla

- jídlo a pití (trvanlivé potraviny, pitná voda) a nádoby,
- cennosti a dokumenty (rodný list, občanský průkaz, karta zdravotní pojišťovny),
- léky a hygienické potřeby,
- oblečení a vybavení pro přespaní (náhradní prádlo a obuv, spací pytel, karimatka, pláštěnka),
- přístroje, nástroje a zábava (mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio, knihy, hračky),
- na zavazadlo připevněte cedulku se jménem, adresou a číslem mobilního telefonu majitele.

7) KOLEKTIVNÍ OCHRANA OSOB

Souhrn preventivních, organizačních a technických opatření, která zvyšují ochranu skupin osob před účinky zbraní hromadného ničení popřípadě průmyslových škodlivin, zajišťují příznivé podmínky pro jejich činnost v objektech kolektivní ochrany a chrání osoby (obsluhy zařízení) i proti nepohodě.

Vývoj kolektivní ochrany:

- stálé úkryty (tzv. kryty, bunkry, ...) se budovaly od 50. let 20. století,
- byly budovány jako podzemní, zcela nebo částečně zapuštěné prostory (bezpečné přežití v rozsahu 24–72 hodin),
- je-li úkryt součástí budovy, je vypořekován tak, aby vydržel i její zhroutil,
- po roce 1990 se úkryty přestávají stavět a odpovědnost za ochranu je přenesena na jednotlivce.

Stálé úkryty

Jsou vybaveny tlakovými dveřmi, tlakovými uzávěry, nouzovým výlezem, zásobníky na vodu, dekontaminační předstíni, speciálními technologickými místnostmi a místnostmi pro ukrytí, náhradním zdrojem elektriny popř. kyslíkovou stanicí. Nejdůležitějším prvkem všech stálých úkrytů je strojovna s filtroventilačním zařízením a filtry (výhradně přetlak).

8) ZBRANĚ HROMADNÉHO NIČENÍ (ZHN)

Jsou zbraně, které způsobují hromadné ztráty a postižení osobám, objektům a přírodě. Působí na velkých plochách a účinek je převážně okamžitý a dlouhodobý.

Mezi ZHN patří:

- jaderné zbraně,
- chemické zbraně,
- biologické zbraně.

JADERNÉ ZBRANĚ

Jsou takové zbraně, jejichž ničivé účinky jsou založeny na využití energie, která se uvolňuje při jaderném výbuchu. Zdrojem energie je jádro atomu. Jaderné zbraně tvoří jaderná munice a prostředky dopravy na cíl.

Ničivé faktory jaderných zbraní:

- **světelné záření** – při výbuchu se oslnivý záblesk mění ve tvar koule/polokoule, způsobuje popálení pokožky,
- **tlaková vlna** – rozžhavený vzduch se velmi rychle šíří od středu výbuchu, způsobuje zlomeniny, poškození sluchu, mozku, plic,
- **pronikavá radiace** – při výbuchu vzniká ionizující záření, vyvolává nemoc z ozáření, narušuje elektronická zařízení, materiály se po zasažení mohou stát dočasně radioaktivními,
- **radioaktivní kontaminace** – v okolí epicentra vypadávají radioaktivní částičky (radioaktivní spad) z oblaku jaderného výbuchu, který se pohybuje ve směru větru a s ním se šíří kontaminace,
- **elektromagnetický impuls** – jaderný výbuch uvolní část elektromagnetické energie, ničí elektronické přístroje, vymaže magnetofonové záznamy a paměť počítačů.

OCHRANA OSOB PŘI JADERNÉM VÝBUCHU

Při jaderném výbuchu:

- chraňte si oči předloktím ruky,
- ukryjte se (terénní nerovnosti, ochranné stavby, okopy),
- ve volném terénu zalehněte na břicho s nohama u sebe a patami směrem k výbuchu,
- vyhnete se budovám,
- nedotýkejte se předmětů, které se vlivem světelného záření zahřály,
- neukryvejte se do úkrytů, které mohou lehce vzplanout.

CHEMICKÉ ZBRANĚ

Chemickou zbraň tvoří:

- bojová chemická látka – všechny toxické chemické látky (pevné, kapalné, plynné), které jsou namířeny proti živým organismům (dle účinku je rozděluje na dusivé, dráždivé, paralytické, zpuchřující a všeobecně jedovaté),
- zařízení, které je schopno dopravit bojovou chemickou látku k cíli,
- zařízení, které je schopno ji v oblasti cíle rozšířit.

PŘÍZNAKY POUŽITÍ BOJOVÝCH CHEMICKÝCH LÁTEK

- oblak aerosolů, mlhy či dýmu v místě výbuchu,
- neobvyklé kapky a skvrny (často olejovité) na předmětech, plodinách, povrchu rostlin, vodě,
- změny na hmyzu, zvířectvu, vegetaci či vodě nebo zvýšený výskyt uhybnulých jedinců,
- charakteristický zápach/vůně,
- dráždivý účinek na dýchací cesty, oči, kůži.

BIOLOGICKÉ ZBRANĚ

Jejich účinek je založen na choroboplodných vlastnostech mikroorganismů, které způsobují závažná a těžko léčitelná onemocnění. Jde o komplex zahrnující ničivé prostředky a zařízení, které je dopravní na cíl a tam je rozptýlí.

Charakteristiky biologických zbraní:

- **viry** – způsobují např. žlutou zimnici, záňety mozku, různé druhy chřipky, pravé neštovice, ebolu,
- **rickettsie** – způsobují např. skvrnitý tyf, horečky Skalisticých hor, Q horečku,
- **bakterie** – způsobují např. úplavici, cholery, mor, sněť slezinou (anthrax).

PŘÍZNAKY POUŽITÍ BIOLOGICKÝCH ZBRANÍ (VNĚJŠÍ)

- méně hluché/odlišné zvuky od normálních výbuchů,
- vznik obláček, mlhy, dýmu u povrchu země nebo za nepřátelským letounem,
- kapky zakalené tekutiny nebo poprašek v místech výbuchu na půdě, předmětech,
- neobvyklé nahromadění hmyzu, klíšťat, mrtvých hlodavců blízko místa dopadu a kontejnerů.

9) PROSTŘEDKY INDIVIDUÁLNÍ OCHRANY POUŽÍVANÉ V ARMÁDĚ ČESKÉ REPUBLIKY

Souprava ochranné masky OM-90

Ochranná maska zabezpečuje ochranu očí, dýchacích orgánů a obličeje proti radioaktivním, biologickým a otravným látkám ve formě par, plynů a aerosolů. Masku nechrání proti oxidu uhelnatému. Masku spolu se speciálními filtry lze použít k ochraně proti průmyslovým toxickým látkám (amoniak, sulfan, oxidy síry). Nelze ji použít v prostředí, které obsahuje velmi malé množství kyslíku. Umožňuje přijímat nápoje.

Ochranná maska CM-6 (civilní)

Je nová typ celobličejeová masky. V kombinaci s vhodným filtrem nebo dýchacím přístrojem zajišťuje ochranu obličeje, očí a dýchacích orgánů před účinky toxických plynů, par a aerosolů, biologických škodlivin, radioaktivního prachu. Masky je určena pro použití v průmyslu, chemických, nukleárních oborech, zemědělství, hornictví, jednotkách civilní ochrany, záchranných hasičských sborech, u policejních jednotek. Průzvučná vložka zajišťuje snadnou komunikaci při použití masky. Modifikace CM-6M je vybavena zařízením pro příjem tekutin.

Jednorázová pláštěnka JP-90

Slouží k ochraně povrchu těla osob, jejich oděvu, výstroje a osobní zbraně proti kontaminaci radioaktivními, otravnými a biologickými látkami ve formě dispergovaných aerosolů, prachu a kapek. Je určena k nezbytné ochraně uživatele při napadení zbraní hromadného ničení po dobu nezbytnou pro opuštění kontaminovaného prostoru. Nechrání proti plynům a parám. Skládá se z pláštěnky košilového střihu s kapucí vybavenou statovací klanicí, rukavicí a návlékou na obuv. Vyrábí se v jedné velikosti a váží necelý 1 kg.

biologické ohrožení

chemické ohrožení

jaderné nebezpečí

Ve spolupráci s 31. plukem radiací, chemické a biologické ochrany v Liberci a HZS Liberec připravil odbor komunikace a propagace Ministerstva obrany ČR

Vydalo MO ČR – VHÚ Praha, 2014

Neprodejné

PŘÍLOHA P II: KAPESNÍ PRŮVODCE PRVNÍ POMOCÍ

Kapesní průvodce první pomoci

Tísňová volání

Jste-li svědkem vzniku mimořádné události, okamžitě volejte!

- 155** – ZDRAVOTNICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA
- 150** – HASIČI
- 158** – POLICIE
- 156** – MĚSTSKÁ POLICIE
- 112** – LINKA PRO VŠECHNA TÍSŇOVÁ VOLÁNÍ

Operátorům tísňových linek sdělte své jméno, místo a telefonní číslo, ze kterého voláte, a co se stalo. Nepanikařte! Nikdy **NEZAVĚŠUJTE** jako první, **ZODPOVÍZTE** všechny dotazy operátora. **VYČKEJTE** na zpětné ověřovací volání.

Zásady první pomoci

- Získejte přehled o situaci a zachovejte klid
- Posuďte možná nebezpečí
- Rychle jedněte
- Zajistěte bezpečnost raněných i svoji vlastní
- Vždy věnujte pozornost všem základním životním funkcím postižených a sledujte je až do příjezdu odborné zdravotnické pomoci
 - ihned začněte s resuscitací
 - zastavte masivní krvácení
 - provedte protišoková opatření
- Přivolejte rychlou lékařskou pomoc

Postup na místě nehody

Pozor! Pokud se stanete účastníky dopravní nehody, zastavte. Nezastavit a neposkytnout pomoc ostatním účastníkům nehody je trestné podle § 208 trestního zákona.

Vyproštění a transport postižených

- Zkontrolujte, zda nehrozí další nebezpečí; je vhodnější nebezpečí odstranit, než přesunovat postižené z dosahu ohrožení
- Pokud bezprostředně hrozící nebezpečí nelze odstranit, proveďte vyproštění a dopravte je do bezpečné vzdálenosti
- Vyproštění a transport proveďte i tehdy, nemůžete-li postižené ve stávající poloze dostatečně ošetřit (zastavit krvácení, provádět oživení) nebo pokud polohou svého těla znemožňují přístup k dalším postiženým

Vyšetření a ošetření

- Proveďte prvotní orientační vyšetření** všech postižených, zaměřte se na základní životní funkce – vědomí, dýchání a krevní oběh
 - pohledem** – pozorujte chování, vzhled, barvu kůže (namodralá při dušení, červená u přehřátí, namodralá při zástavě dýchání apod.)
 - poslechem** – (ne)slyšíte dýchání (při částečné neprůchodnosti je sipavé, chrčivé, bublavé)
 - pohmatem** – zkontrolujte tep (krční tepna, zápěstí), zlomeniny, teplotu kůže apod.
 - čichem** – určete charakter zápachu (např. po acetonu, alkoholu, pomoci apod.)
- Přednostně vždy ošetřete osoby, u nichž je třeba provést tzv. život zachraňující úkony, tj. osoby s masivním krvácením, v bezvědomí, se zástavou dýchání a krevního oběhu a osoby v šoku**
- Pozor!** Neplatí, že vždy jsou nejzávažněji ohroženi ti, kdo na sebe nevěnují pozorování; věnujte se především těm, kdo bezvládně leží, nehýbají se, mají nepřirozenou barvu, krváčí.
- Vzhledem k riziku ohrožení infekčními nemocemi přenosnými krví (žloutenka typu B, C, AIDS), ošetřujte všechna krvavá poranění v **rukavících**; dýchání z úst do úst provádějte s použitím **resuscitační roušky**
- Zkontrolujte základní životní funkce
 - vědomí** – postižený je v bezvědomí, nereaguje-li na důrazný podnět (hlasitě oslovění, štípnutí do pokožky apod.)
 - dýchání** – přiložte svoji tvář těsně nad ústa postiženého – při zachování dýchání ucítíte vydechovaný vzduch na své tváři; sledujte, jestli se mu zvedá hruďník
 - srdeční činnost (tep)** – zjišťete pohmatem dvěma prsty na krční tepně (krkavici)
- Zkontrolujte, **zda silně nekrváčí** (prosáklý oděv, ohmatání zadní části hlavy a zátylku, spodní části těla). Pokud ano, **krvácení ihned zastavte!!!**

Bezprostřední ohrožení života

Bezvědomí

– postižený nereaguje na podněty (oslovění, štípnutí)
Pozor! Při bezvědomí hrozí zapadnutí kořene jazyka a dušení. Nikdy nenechávejte osobu v bezvědomí samotnou.

ihned

- Pokud postižený dýchá a pracuje-li srdce (hmatatelný tep), uložte ho do **stabilizované polohy – poloha na boku**

- Nikdy **nepodávejte tekutiny a jídlo** osobě, která byla v bezvědomí

Zástava dýchání

– nejsou patrné **pohyby hruďníku**
– není cítit nebo slyšet **vydechovaný vzduch**
– kůže (rty, nos, brada, ušní lalůčky) postupně **promodrává**

ihned

- Uvolněte dýchací cesty** (záklon hlavy, předsunutí dolní čelisti, otevření úst, vytažení zapadlého kořene jazyka)

- Vyčistěte dutinu ústní (odstranění nečistot, zvratků, vyjmutí umělého chrupu); jsou-li dýchací cesty volné, a postižený přesto nedýchá, **zahajte**

- Umělé dýchání z plic do plic** (z úst do úst, z úst do nosu či z úst do úst a nosu); ukazovákem a palcem stiskněte nos postiženého a proveďte **normální vdech**

(jednotlivé dechy z úst do úst by měly trvat cca 1 sekundu); poté nos **uvolněte**

- Vždy nechte postiženého spontánně vydechnout!**

Frekvence umělého dýchání

- u dospělých a dětí: **8–10 dechů/min.**
- u novorozenců: **30 dechů/min.**

Co nejrychleji zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

Selhání krevního oběhu

– postižený je v bezvědomí, nereaguje na žádné podněty
– nedýchá (nebo má jen lapavé dechy)
– tep je **nehmatný** (zástava srdeční činnosti)
– kůže je **bledá** nebo jsou **promodralé sliznice**

Pozor! Resuscitace musí být zahájena neodkladně po zástavě základních životních funkcí – hrozí poškození mozku. Jste-li nezdravotník, nezátrácejte čas kontrolou tepu, za zástavu krevního oběhu považuje stav, kdy je pacient v hlubokém bezvědomí a nedýchá.

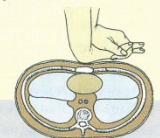
ihned

- Zkontrolujte průchodnost dýchacích cest
- Zahajte **kardiopulmonální resuscitaci, tj. nepřímou srdeční masáž a umělé dýchání**
- U **dospělých** začněte resuscitaci **masáží srdce**

- U **děti** začněte resuscitaci **5 umělými vdechy**

Technika nepřímé srdeční masáže

- uložte postiženého na záda na pevnou podložku
- klekněte si bokem k postiženému
- vyhledejte „střed hruďníku“
– mečovitý výběžek hrudní kosti
- hranu dlaně jedné ruky položte na hrudní kost, na ni položte dlaně druhé ruky
- napněte lokty a provádějte stlačení vahou svého těla kolmo k postiženému; u dospělých, dětí a kojenců **100 stlačení/min.**, u novorozenců: **120 stlačení/min.**
- hloubka stlačení hruďníku u dospělého je 4–5 cm

- Znamky krevního oběhu a dýchání kontrolujte zhruba každou minutu** (tj. každý čtvrtý cyklus)

Poměr komprese hruďníku a umělých dechů (1 zachránce)

- u dospělých a dětí: **30:2**
- u novorozenců: **3:1**

Pozor! U starých lidí stlačujte hruďník šetrně!

U malých dětí stlačujte hruďník jen ukazovákem a prostředníkem, nebo hranou jedné ruky; vdechujte jen obsah vzduchu ze svých úst.

Ukončení resuscitace

- při obnově krevního oběhu a dýchání
- při předání pacienta do odborné péče (příjezd záchranné služby)
- při vystřídaní jinými zachránci
- při úplném vyčerpání vlastních sil

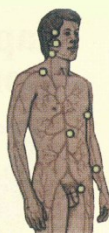
Co nejrychleji zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

Masivní krvácení

Pozor! Při poranění velké tepny je život ohrožen během několika desítek vteřin. I silné žilní krvácení může být smrtelné.

■ Tepenné krvácení (vystřikuje jasně červená krev)

- postiženého posaďte nebo položte, **zvedněte poraněnou končetinu nad úroveň srdce**
- stiskněte nejbližší tlakový bod mezi ranou a srdcem (v místě, kde lze tepnu stlačit oproti kosti)
- přiložte **tlakový obvaz: 1. sterilní krytí – 2. tlaková vrstva – 3. fixace**
- prosákne-li obvaz, přidejte další, max. však dvě vrstvy; **původní vrstvy neodstraňujte!**
- je-li tlakový obvaz neúčinný, **přiložte škrtidlo** (šířka alespoň 5 cm)

Tlakové body

– jen v krajních případech, vždy přes oděv (ne na klouby) a zaznamenejte čas přiložení; **již přiložené škrtidlo se nepovoluje**

- kontrolujte stav vědomí, dýchání a krevního oběhu, v případě šoku aplikujte **protišoková opatření**

■ Silné žilní krvácení (vytéká tmavě červená krev)

- postiženého posaďte nebo položte, **zvedněte poraněnou končetinu nad úroveň srdce**
- na ránu přiložte **tlakový obvaz: 1. sterilní krytí – 2. tlaková vrstva – 3. fixace**
- prosákne-li obvaz, přidejte další, max. však 2 vrstvy; **původní vrstvy neodstraňujte!**
- kontrolujte stav vědomí, dýchání a krevního oběhu, v případě šoku aplikujte protišoková opatření

Co nejdříve zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

Šok

- žízeň, nevolnost
- nápadně bílá kůže, studený pot, pocit chladu
- poruchy vidění
- zrychlený tep a zrychlené a mělké dýchání
- neklid (někdy až agresivita) přechází v apatii

Pozor! Šok je život ohrožující stav, hrozí selhání krevního oběhu, nedostatečné zásobování orgánů kyslíkem, může dojít i ke smrti.

■ Ihned

■ Uložte postiženého do protišokové polohy

- dolní končetiny jsou zvednuté min. 30 cm nad zem (NE při poraněních hlavy, mozku, dolních končetin, pánve, páteře a při zvracení)
- pokud se **šok prohlubuje** – autotransfuzní poloha; nohy jsou zvednuté kolmo k tělu (NE při poraněních hlavy, mozku, dolních končetin, pánve a páteře a při zvracení)

■ Aplikujte protišoková opatření

- **Teplota** – zamezte tepelným ztrátám (izolace od země např. pomocí oděvů, větví), mokré oblečení vyměňte za suché, postiženého přikryjte dekou, popř. zhotovte přístřešek jako ochranu před nepříznivým počasím
- **Ticho** – postiženého uklidňujte, zamezte rušivým podnětům
- **Tekutiny** – nepodávejte ústy, pouze svažujte rty, otírejte obličej
- **Tišení bolesti** – ošetřete všechna poranění, nepodávejte léky proti bolesti
- **Transport** – zajistěte co nejdříve transport do zdravotnického zařízení

■ Zvrací-li postižený nebo špatně dýchá, uložte ho do stabilizované polohy

- **Nedovolte** postiženému jíst, pít alkohol a kouřit

Co nejdříve zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

Poranění páteře

- silné bolesti, ochrnutí či necitlivost končetin (bederní a hrudní páteř)
- poruchy dýchání (krční páteř)

Pozor! Při poskytování první pomoci osobám v bezvědomí a při oživování myslíte na možné poranění páteře při každém vážnějším úrazu. Nesprávná manipulace může poškodit míchu a způsobit i smrt!

■ Ihned

- Dýchá-li postižený a je při vědomí, ošetřete ho v poloze, ve které jste ho našli
- Manipulujte s ním co nejméně, výjimkou je pouze bezprostředně hroziící nebezpečí (zával, požár apod.) a nutnost resuscitace
- Při vyprošťování a přenašení znehýbněte postiženému hlavu, přidržujte ji rukama, páteř

se nesmí prohýbat a vytáčet z oсы

- Uložte postiženého **do správné polohy** – poloha na zádech bez podložení hlavy, rovná a tvrdá podložka

Otevřený poranění hrudníku (pneumotorax)

- poranění hrudní stěny, často i orgánů v hrudním koši – srdce, plíce, cévy
- při nádechu slyšitelné nasávání vzduchu, při výdechu uniká vzduch (se zpěněnou krví)
- postižený je dušný, obtížně – zrychlené a povrchné dýchání
- kůže je bílá, promodrává

■ Ihned

- Uzavřete ránu polopropustným obvazem nebo tamponem (i holou dlaní), přes něj přikryjte nepropustný čtverec, ze tří stran oblepte leukoplast – **spodní strana čtverce zůstává volná**

- Uložte postiženého **do správné polohy** – v poloosedě s podloženým hrudníkem

- **Je-li postižený v bezvědomí**, uložte ho do stabilizované polohy **na poraněné straně**

- Zajistěte postiženému teplo a klid, v případě selhání životních funkcí zahajte resuscitaci, **při šoku aplikujte protišoková opatření**

Co nejdříve zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

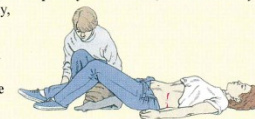
Poranění břicha

- viditelné zmoždění (modřiny) či otevřené rány
- bolestivost, napjaté břicho
- pocit žízně, zvracení

Pozor! Nikdy nepodávejte léky ani tekutiny. Vyhřezlé orgány se nikdy nepokoušejte vrátit zpět do břicha.

■ Ihned

- Uložte postiženého **do správné polohy** – na zádech, dolní končetiny jsou podloženy pod kolena, paty se nedotýkají země; je-li poraněn zároveň hrudník – podložte hrudník; **pokud si postižený sám zvolí polohu, nechte ho v ní**

- Zajistěte postiženému teplo a klid
- V případě šoku aplikujte protišoková opatření

Co nejdříve zajistěte odbornou lékařskou pomoc!

Desatero do hor

- **Před odchodem na túru se zapíše do „Knihy vycházek a túr“**
- Vybavte se dostatečným oblečením
- Na túru chodte ve skupině nejméně tří osob
- Pohybuje se jen po vyznačených turistických cestách, v zimě na hřebenech podle tyčového značení
- Informujte se na podmínky a náročnost túry
- **Nepřeceňujte své síly a schopnosti**

- **Nepodceňujte možné změny počasí**
- **Riďte se výstražnými a informačními značkami**
- **Dodržujte doporučení Horské služby**
- **V případě úrazu informujte neprodleně Horskou službu**

Horské nouzové signály

- ○ ○ ○ ○ šest zvukových nebo světelných signálů za minutu – **Jsmo v nouzi, potřebujeme pomoc!**
- ○ ○ Tři signály za minutu – **Víme o vás, pomůžeme!**

Desatero k vodě

- **Nechodte se koupat sami, nepodceňujte nebezpečí vody**
- **Neplavte hned po jídle, nechte si alespoň hodinu odstup**
- **Neplavte, jste-li rozpalení nebo unaveni**
- **Neplavte a neskákejte do vody v neznámých místech**
- **Neplavte v blízkosti plavidel a plavební dráhy**
- **Plavte ve vyznačeném prostoru, máte tak záruku záchrany života v případě, že se dostanete do potíží**
- **Chcete-li plavat daleko od břehu, zajistěte si doprovod s lodičkou**
- **Pamatujte, že na plavidla nepatří děti bez řádně oblečených a upevněných záchranných vest**
- **Nebudte ve vodě hrubí a bezohlední**

- **Důvěřujte členům Vodní záchranné služby ČČK, uposlechněte jejich pokyny a nepřekávejte jim v práci**

Každý člověk plavcem, každý plavec záchráncem.

Poznámka: Uvedené postupy při poskytování první pomoci platí pro jednoho zachránce – laika.

© Ministerstvo obrany ČR – VHÚ Praha, 2014
Tisk: VGHMÚF Dobruška
Neprodejné

PŘÍLOHA P III: OTÁZKY DOTAZNÍKU URČENÉHO PRO ŽÁKY 9. TŘÍD ZŠ S VYZNAČENÍM SPRÁVNÝCH ODPOVĚDÍ

1. Údaje o pohlaví:

- dívka;
- chlapec

2. Pojem bezpečnost považují:

- jeden z nejdůležitějších parametrů života, je zájmem všech občanů ČR;
- za běžný stav, vyplývá z členství ČR v mezinárodních organizacích;
- za záležitost armády a policie, aktivní přístup občanů není nutný.

3. Česká republika upřednostňuje:

- ✘ předcházení ozbrojeným konfliktům, preferuje řešení bezpečnostních výzev prostřednictvím darů a humanitární pomoci;
- ✘ řešení bezpečnostních výzev donucovacími prostředky;
- ✓ předcházení ozbrojeným konfliktům, preferuje mírové řešení bezpečnostních výzev prostřednictvím diplomatických a politických prostředků.

4. Jaké máme krizové stavy:

- ✓ stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav;
- ✘ stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, stav napadení státu;
- ✘ stav nebezpečí, nouzový stav, stav předběžných opatření, válečný stav.

5. Z hlediska principu kolektivního zajištění obrany je Česká republika členem těchto mezinárodních organizací:

- ✓ NATO, EU, OSN;
- ✘ NATO, EU, Mezinárodní červený kříž;
- ✘ NATO, UNICEF, OSN.

6. Ozbrojené síly České republiky tvoří:

- ✘ Armáda České republiky, Vojenská policie, Vojenská kancelář prezidenta republiky;
- ✘ Armáda České republiky, Vojenská policie, Hradní stráž;
- ✓ Armáda České republiky, Vojenská kancelář prezidenta republiky, Hradní stráž.

7. Vrchní velitelem ozbrojených sil České republiky je:

- ✘ náčelník Generálního štábu Armády České republiky;
- ✓ prezident ČR;
- ✘ ministr obrany ČR;

8. Armáda České republiky se dělí:

- ✘ pozemní síly, vzdušné síly, Velitelství výcviku – Vojenská akademie;
- ✘ pozemní síly, vzdušné síly;
- ✓ pozemní síly, vzdušné síly, kybernetické síly, teritoriální síly, speciální síly, velitelství výcviku – Vojenská akademie;

9. Základním posláním Armády České republiky je:

- ✓ připravovat se k obraně ČR a bránit ji proti vnějšímu napadení;
- ✘ připravovat se k obraně ČR a vypomáhat složkám integrovaného záchranného systému;
- ✘ připravovat se k bojové činnosti a bránit ČR proti teroristickým útokům.

10. Mobilizace je:

- ✓ hromadné doplnění vojenských útvarů a zařízení, doplněny jsou osoby a věcné prostředky nutné k plnění úkolů spojených se zabezpečením obrany státu;
- ✘ hromadné doplnění vojenských útvarů a zařízení, doplněny jsou osoby a věcné prostředky nutné k plnění úkolů spojených s řešením mimořádných událostí a stavu nebezpečí;

- ✘ hromadné doplnění mužů ve věku 20 – 60 let a jejich následné povolání na základní vojenský výcvik,

11. Mobilizaci může vyhlásit:

- ✘ předseda krizového štábu;
- ✓ prezident ČR;
- ✘ předseda vlády;

12. Branná povinnost je povinnost občanů plnit úkoly ozbrojených sil České republiky. Jedná se o povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další činnosti stanovené branným zákonem. Branné povinnosti podléhají:

- ✘ muži ve věku 19 – 55 let;
- ✓ muži a ženy ve věku 18 – 60 let;
- ✘ muži ve věku 18 – 60 let.

13. Vojákem z povolání se může stát:

- ✓ občan ČR, věk 18 let a více, trestně bezúhonný, zdravotně a fyzicky způsobilý, který složil vojenskou přísahu, splňuje potřebnou kvalifikaci (minimálně vyučen), nepodporuje, nepropaguje a nesympatizuje s hnutím, které potlačuje práva a svobody člověka nebo hlásá náboženskou, národnostní nebo rasovou zášť;
- ✘ občan ČR, věk 20 let a více, trestně bezúhonný, zdravotně způsobilý, má ukončené základní vzdělání, nepodporuje, nepropaguje a nesympatizuje s hnutím, které potlačuje práva a svobodu člověka;
- ✘ občan ČR nebo cizinec, věk 18 let a více, který splňuje fyzické a zdravotní předpoklady, je trestně bezúhonný, nepodporuje, nepropaguje a nesympatizuje s hnutím, které potlačuje práva a svobodu člověka nebo hlásá náboženskou, národnostní nebo rasovou zášť.

14. Ženy v armádě:

- ✘ tvoří 50 % z celkového počtu vojáků;

- vykonávají úkoly pouze na zdravotnických a administrativních pozicích;
- mají stejné pracovní příležitosti a finanční ohodnocení jako muži;
- dosahují nižších vojenských hodností;

15. Vojákem aktivní zálohy je:

- voják z povolání po ukončení služebního poměru;
- občan, který dobrovolně převzal výkon branné povinnosti, kombinuje civilní a vojenskou kariéru;
- občan, který v minulosti absolvoval základní vojenskou službu.

16. Který významný rodák pocházející ze Zlínského kraje se podílel na atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha?

- Josef Gabčík;
- Jan Kubiš;
- Josef Valčík.

17. Celosvětově uznávaný svátek - den válečných veteránů, věnovaný památce vojáků, kteří zahynuli v 1. a 2. světové válce a při plnění úkolů v novodobých zahraničních misích, připadá v kalendáři na den:

- 11. listopadu;
- 28. října;
- 8. května.

18. Co jsou to prostředky improvizované ochrany:

- prostředky, které je stát povinen občanovi zdarma poskytnout;
- veškerý oděv a prostředky, které jsou dostupné v každé domácnosti;
- ochranné masky a ochranné oděvy, které jsou dostupné ve specializovaných prodejnách.

19. V kontaminovaném prostředí se chráníme prostředky individuální ochrany a prostředky improvizované ochrany. Prostředky improvizované ochrany jsou:

- ✓ prostředky k ochraně dýchacích cest (ručník, kapesník), ochraně očí (lyžařské, potápěčské brýle), ochraně hlavy (čepice, kukla), ochraně povrchu těla (pláštěnka, kabát), ochraně rukou (kožené, pryžové rukavice), ochraně nohou (kozačky, holínky);
- ✗ prostředky k ochraně dýchacích cest (papírový ubrousek), ochraně očí (kontaktní čočky, sluneční brýle), ochraně hlavy (čepice, kukla), ochraně rukou (pletené rukavice), ochraně nohou (kozačky, holínky);
- ✗ ochranná maska OM-95, jednorázová pláštěnka JP-95.

20. Zásady první pomoci jsou:

- ✓ Získejte přehled o situaci a zachovejte klid. Posuďte možné nebezpečí. Rychle jednejte. Zajistěte bezpečnost raněných a svoji. Hlídejte základní životní funkce postiženého. Přivolejte rychlou lékařskou pomoc.
- ✗ Získejte přehled o situaci a zachovejte klid. Posuďte možné nebezpečí. Rychle jednejte. Zajistěte bezpečnost raněných. Přivolejte rychlou lékařskou pomoc. Snažte se posoudit diagnózu raněného.
- ✗ Zachovejte klid. Viditelně označte místo, kde se nachází raněný. Posuďte možné vlivy přírodních jevů (mráz, déšť) na zdravotní stav raněného. Zajistěte bezpečnost raněných a svoji. Hlídejte základní životní funkce postiženého. Přivolejte rychlou lékařskou pomoc.

PŘÍLOHA P IV: STATICKÉ ZPRACOVÁNÍ ODPOVĚDÍ ŽÁKŮ 9. TŘÍD ZŠ

Tabulka I.: Otázka č. 1 – Údaje o pohlaví (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	50	8	18	20
b	38	9	13	12

Tabulka II.: Otázka č. 2 – Pojem bezpečnosti považují (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	67	15	21	25
b	14	2	9	4
c	7	0	1	3

Tabulka III.: Otázka č. 3 – Česká republika upřednostňuje (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	20	4	3	4
b	17	0	6	4
c	51	13	22	24

Tabulka IV.: Otázka č. 4 – Jaké máme krizové stavy (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	55	12	22	22
b	16	2	3	2
c	17	3	6	8

Tabulka V.: Otázka č. 5 – Z hlediska principu kolektivního zajištění obrany je Česká republika členem těchto mezinárodních organizací (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	66	11	15	23
b	18	4	13	7
c	4	2	3	2

Tabulka VI.: Otázka č. 6 – Ozbrojené síly České republiky tvoří (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	31	2	14	12
b	37	6	9	13
c	20	9	8	7

Tabulka VII.: Otázka č. 7 – Vrchním velitelem ozbrojených sil České republiky je (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	20	3	12	13
b	39	11	8	13
c	29	3	11	6

Tabulka VIII.: Otázka č. 8 – Armáda České republiky se dělí (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	18	3	13	8
b	23	5	2	4
c	47	9	6	20

Tabulka IX.: Otázka č. 9 – Základním posláním Armády České republiky je (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	51	12	11	11
b	26	3	7	20
c	11	2	3	1

Tabulka X.: Otázka č. 10 – Mobilizace je (vlastní).

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	44	11	5	10
b	27	3	19	13
c	17	3	7	9

Tabulka XI.: Otázka č. 11 – Mobilizaci může vyhlásit (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	15	4	14	11
b	58	11	14	18
c	14	2	3	3

Tabulka XII.: Otázka č. 12 – Branná povinnost je povinnost občanů plnit úkoly ozbrojených sil České republiky. Jedná se o povinnost občana podrobit se odvodnímu řízení, vykonávat vojenskou činnou službu a plnit další činnosti stanovené branným zákonem, branné povinnosti podléhají (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	21	2	6	51
b	27	10	21	6
c	40	5	4	21

Tabulka XIII.: Otázka č. 13 – Vojákem z povolání se může stát (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	47	14	17	22
b	20	3	9	1
c	21	0	5	9

Tabulka XIV.: Otázka č. 14 – Ženy v armádě (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	6	0	1	0
b	18	3	9	5
c	49	13	15	20
d	15	1	6	7

Tabulka XV.: Otázka č. 15 – Vojákem aktivní zálohy je (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	4	2	7	4
b	58	12	18	22
c	26	3	6	6

Tabulka XVI.: Otázka č. 16 – Který významný rodák pocházející ze Zlínského kraje se podílel na atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	36	7	10	10
b	25	6	12	13
c	27	4	9	9

Tabulka XVII.: Otázka č. 17 – Celosvětově uznávaný svátek, den válečných veteránů, věnovaný památce vojáků, kteří zahynuli v 1. A 2. Světové válce a při plnění úkolů v novodobých zahraničních operacích, připadá v kalendáři na den (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	61	13	15	20
b	16	1	6	3
c	11	3	10	9

Tabulka XVIII.: Otázka č. 18 – Co jsou to prostředky improvizované ochrany (vlastní)

Odpověď'	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	18	3	12	6
b	43	9	11	12
c	30	5	8	14

Tabulka XIX.: Otázka č. 19 – V kontaminovaném prostředí se chráníme prostředky individuální ochrany a prostředky improvizované ochrany. Prostředky improvizované ochrany jsou (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	60	10	15	24
b	9	2	6	3
c	19	5	10	5

Tabulka XX.: Otázka č. 20 – Zásady první pomoci jsou (vlastní)

Odpověď	ZŠ Luhačovice	ZŠ Vizovice	ZŠ Zachar, Kroměříž	ZŠ Polešovice
a	50	9	9	18
b	19	2	6	4
c	19	6	16	10

PŘÍLOHA P V: INFORMAČNÍ LETÁK O ŠKOLENÍ PŘÍPRAVY OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

PŘÍPRAVA OBČANŮ K OBRANĚ STÁTU

Problematika obrany státu je zařazena v rámcových vzdělávacích programech pro základní i střední vzdělávání. Obsah přípravy občanů k obraně státu je začleněn do vzdělávacích oblastí „Člověk a jeho svět“, „Člověk a společnost“ a „Člověk a zdraví“. Krajské vojenské velitelství Zlín Vás zve na akreditované školení určené pro pedagogy. Rozsah školení je 4 hodiny. Školení je zdarma. Bližší informace o termínech a místech školení naleznete na níže uvedených adresách.

Co je obsahem školení?

- vymezení problematiky, právní rámec
- bezpečnost České republiky a obrana státu
- bezpečnostní systém, krizové stavy
- zapojení České republiky v mezinárodních organizacích
- poslání Armády České republiky
- branná povinnost, vojenská činná služba, záloha ozbrojených sil

Proč?

- proškolení lektorů
- certifikát o absolvování školení
- metodické doporučení k výuce
- nabídka další spolupráce, dotační program
- prezentace na školách
- metodická příručka, reklamní a propagační materiál

Důležité odkazy

www.kvv-zlin.army.cz
www.pokos.army.cz
www.facebook.com/pokos.army.cz
www.twitter.com/pokos_army_cz

Kontakty

Krajské vojenské velitelství Zlín, Štefánikova 167, 76030 Zlín
Lektorka a koordinátorka POKOS
kpt. Bc. Petra Čechová
Tel. 973 458 816, mob. 724 071 157
e-mail: Cechovap1@army.cz